

**Wat
Kwam
Jezus
Doen?**

Deel 2

Uw Koninkrijk is gekomen

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
Het is tijd!.....	8
Context.....	8
Doelgroep.....	12
Bewoordingen.....	14
De oorspronkelijke taal.....	18
Openbaring van...?.....	25
De tijdsfactor.....	33
1. De zeven koningen.....	36
2. Zeven kerken in Azië.....	36
3. De tempel opmeten.....	37
4. De 'stammen van de aarde'.....	38
5. Profetieën en overeenkomsten.....	39
6. De 'dronken hoer' en het bloed van de heiligen.....	45
7. Hagelstenen en archeologie.....	48
8. De bergen vallen.....	49
9. Het beest uit de zee.....	50
10. De verzwakte Johannes.....	50
Het einde van de wereld.....	53
De schaalfactor.....	53
Een wereld gaat open.....	54
Een tijd van komen.....	61
Het goede nieuws.....	65
Oud en Nieuw.....	65
Goed en kwaad.....	68
Hier of daar?.....	70
De profetieën van Daniël.....	73
Daniël en de berg.....	73
Daniël, dieren en doden.....	75
Daniël en de zeventig zevens.....	86
Daniël en het einde.....	95
Gelijkenissen en het Koninkrijk.....	104
Met andere woorden.....	104
Gehoorzaamheid.....	104
Verantwoordelijkheid.....	106

Onverschilligheid.....	107
De terugkeer van de Koning.....	109
De schalen en de martelaren.....	110
Hemel en aarde.....	114
Alles wordt nieuw.....	125
Leven in het vrederijk.....	125
Offers en rituelen.....	129
De bruid en de hoer.....	131
1000.....	132
Voltooid tegenwoordige tijd?.....	134

Inleiding

Dit tweede deel gaat, net als het eerste deel, over de vraag wat Jezus kwam doen, maar is iets anders van stijl. Hier wil ik dieper ingaan op de komst van het Koninkrijk en laat ik de andere schrijvers van het Nieuwe Testament, maar ook van het Oude Testament, veel aan het woord. Ook zullen mijn commentaren wat uitgebreider zijn, maar niet allesomvattend. Het is mijn bedoeling om de lezer op weg te helpen in een zoektocht door de Bijbel, niet om alle antwoorden te geven. Ik heb niet alle antwoorden, maar maar wil je te stimuleren zelf onderzoek te doen en laat zien hoe je tot bepaalde conclusies kunt komen. Er zijn nog zoveel details en verborgen schatten te vinden in het wonderlijke Boek der boeken, dat zoveel eeuwen heeft doorstaan. Ik zou het geen recht doen als ik alles zou proberen uit te leggen. Wat ik wel wil proberen is je enthousiast te maken voor Jezus en het Goede Nieuws van het Koninkrijk, door een aantal details uit te werken waar je misschien nog nooit bij stilgestaan hebt. Ik wil je meenemen op een tocht langs een reeks waardevolle schatten van wijsheid en inzicht die in de Bijbel verborgen liggen. Daarbij wil ik graag laten zien hoe de wonderlijke wegen van Gods wandel met Zijn volk mijn eigen gedachtegangen beïnvloed hebben.

Uit het eerste deel bleek dat Jezus met name kwam om Zijn Koninkrijk te vestigen. Dit zou droevig genoeg gepaard gaan met veel ellende, omdat er veel mensen waren die zich fel tegen Hem en Zijn boodschap verzetten. Maar door alle ellende heen zou een geweldig en glorieus nieuw Koninkrijk van vrede en gerechtigheid gestalte krijgen. En om iets nieuws te beginnen moet je vaak iets ouds afbreken. Jezus werd bijvoorbeeld gekruisigd, maar stond weer op uit de dood. Het oude lichaam werd afgebroken en er kwam een nieuw lichaam kwam voor in de plaats. Zijn leerlingen werden daarna, net als Hij, ernstig vervolgd. Velen werden gedood, gemarteld en op vele manieren gedwarsboomd. Maar dit bracht velen bij Hem en het Koninkrijk was niet meer te stoppen.

In dit deel wil ik laten zien op welke wijze het Koninkrijk, waar zoveel mensen hun leven voor hebben gegeven, is gekomen en nog steeds groeit. Toen ik de komst van het Koninkrijk ging onderzoeken kwam ik tot verrassende nieuwe

inzichten en ik dacht: misschien kan ik anderen meenemen in die verrassing en verwondering.

In de vele kerken waar ik in de halve eeuw van mijn bestaan heb mogen luisteren naar inspirerende boodschappen, viel het mij op dat juist over dit onderwerp veel onduidelijkheid bestaat. Er zijn grote verschillen in interpretatie en in de éne kerk wordt er meer nadruk op gelegd dan in de andere. In mijn onderzoek kwam steeds meer naar voren dat die onduidelijkheid voornamelijk ontstaat door het gebruik van verschillende vertalingen. Vertalers doen hun best om de oorspronkelijke tekst zo goed mogelijk om te zetten naar de taal van hun doelgroep, maar daarbij moeten ze hele lastige keuzes maken. Blijf je consequent *dit* woord zo vertalen, of vertaal je het vrij, in de context? Maar als je dat doet, hoe laat je dan zien dat twee verschillende woorden in de oorspronkelijke taal eigenlijk hetzelfde betekenen? Of dat er twee verschillende woorden zijn waar wij in onze taal maar één woord voor hebben? Veel vertalers gebruiken voetnoten en dat werkt redelijk, maar zorgt ook wel weer af en toe voor verwarring.

De Bijbel is daardoor een lastig boek voor velen die de oorspronkelijke taal niet kunnen lezen. Toch is hij niet moeilijk te begrijpen, als je de tijd wilt nemen om de tekst goed te onderzoeken. En daar is een goede methode voor: Laat de schrijvers van de tekst **zichzelf** verklaren. Dat kan eenvoudig door woorden en zinnen te vergelijken met andere plaatsen (liefst van dezelfde schrijver) waar dezelfde woorden en zinnen voorkomen. Hiervoor kunnen we tegenwoordig de hulp van computers en internet inroepen. Dat is wat ik ben gaan doen. En met soms (voor mij althans) verbluffende resultaten. Het kost een hoop tijd en puzzelwerk, maar het loont wel.

In de Bijbel vinden we veel geschiedenis, maar ook gedichten, klaagliederen, lofliederen, gelijkenissen, profetieën, openbaringen, waarheden en wijsheden. Veel verschillende soorten tekst, elk met hun eigen doel. Je kunt een profetie niet altijd lezen alsof het echt zo zal gebeuren, omdat er vaak veel beeldspraak in zit. En een loflied kun je niet altijd lezen als een letterlijke waarheid, al zitten er soms wel waarheden in verwerkt. Bomen die in hun handen klappen en bergen die juichen zijn natuurlijk geen dingen die je letterlijk moet nemen. Maar een

man die een boot bouwt, en daarmee een grote overstroming overleeft, wel. Dit laatste werk ik helemaal uit op mijn site schepperenzoon.nl

Schrijfstijl is sterk bepalend voor de aard van de tekst. Zo heeft profetie vaak een symbolisch karakter; het moet iets duidelijk maken. Zoals de allegorie van de zwerm sprinkhanen in Openbaring 9. Ze kwamen oorlog voeren, zagen er uit als paarden, met kronen op hun hoofd, gezichten als van mensen, haar als van vrouwen, tanden als van leeuwen. Ze hadden ijzeren harnassen en vleugels en staarten als schorpioenen, met angels. Ze hadden de engel uit de afgrond tot koning, wiens naam Apollyon (vernietiging) betekent. De beelden in een allegorie zijn vaak fictief, maar het heeft wel betrekking op werkelijke, fysieke of geestelijke gebeurtenissen. Het gaat in Openbaring 9 over een oorlog, maar die wordt natuurlijk niet uitgevochten door paardachtige sprinkhanen met vrouwenhaar en leeuwentanden, die kronen en harnassen dragen. Het gaat over heersers en strijdmachten.

We vinden vooral in het Nieuwe Testament veel beschrijvingen van **'de tijd van het einde'** of **'de eindtijd'**, die soms wordt verward met de term **'einde van de tijd'**. Het begrip *'einde van de tijd'* komt in de Bijbel echter niet voor. Ik wil graag laten zien dat die **'tijd van het einde'** niet iets hoeft te zijn wat zich in de toekomst afspeelt. Het hoeft dus niet het einde van ónze tijd te betekenen. Ik ben tot de overtuiging gekomen dat het om het einde van een ander tijdperk gaat: het tijdperk van de Joodse wetten en oordelen, om plaats te maken voor iets nieuws... Het Koninkrijk van Jezus.

We zullen een aantal gedeelten uit de Bijbel behandelen en zien wat die te maken hebben met deze 'eindtijd', hoe dit 'einde' overgaat in een nieuw begin en wat dat voor ons, in deze tijd betekent. We zullen ook zien hoe en waarom dit alles in verband staat met de komst van Jezus en de vestiging van **'Het Koninkrijk'**, waar Jezus zo vaak over sprak. Het Koninkrijk van God, met een hoofdstad: het Nieuwe Jeruzalem en een nieuwe tempel: God zelf, geopenbaard in de mens, verbonden met Jezus, de Gezalfde (de Christus, de Messias).

Teksten komen grotendeels uit de Statenvertaling en zijn door mij gemoderniseerd, om het beter leesbaar te maken. In de commentaren zal ik ook het Grieks erbij betrekken, of een letterlijke vertaling geven.

Vertalingen laten vaak maar één kant zien, helaas ook vaak beïnvloed door een bepaalde 'wind van leer', maar laat dit heel duidelijk zijn: Ik heb met dit boek niet voor ogen om een bepaalde leer of stroming te verkondigen. In tegendeel! Ik probeer in alle nederigheid over te brengen wat ik meen aan inzichten te hebben ontvangen met betrekking tot de komst van het Koninkrijk van God. Ik wil ook geen stromingen of leringen noemen of starten, maar mij beperken tot dat wat ik zelf door de jaren heen als openbaringen heb ervaren. Ik heb namelijk met veel mensen gesproken, veel gelezen, veel geluisterd en veel interpretaties gezien. En **iedere** stroming of leer heeft wel iets waar ik het mee eens kan zijn, of juist niet. Op een bepaald moment ben ik zelf Grieks gaan leren en kon ik de tekst lezen zoals hij is overgeleverd; en zo was ik niet meer afhankelijk van vertalingen. Dat was erg verhelderend. Het blijft een leerproces en als iemand een correctie, aanvulling of vraag heeft met betrekking tot hetgeen ik hier schrijf, sta ik daar altijd open voor.

Probeer je dus, net als ik, los te maken van elke vorm van leer of achtergrond, die probeert de Bijbel op een bepaalde manier voor je uit te leggen en kijk op een frisse manier naar wat de tekst werkelijk zegt. Volg hierbij ook niet zomaar **mijn** interpretatie, maar vergelijk tekst met tekst en zie zelf wat er staat en wat het betekent. Een uitstekend hulpmiddel hierbij is *biblehub.com*, waar ik veel aanvullende informatie vandaan heb kunnen halen. Ik heb mijn best gedaan. Dit is mijn bijdrage. Doe ermee wat je wilt.

Veel zegen en wijsheid bij het bestuderen van deze dingen. Ik hoop dat jij er net zo enthousiast van wordt als ik.

Het is tijd!

In het vorige deel zagen we al dat Jezus regelmatig sprak over de spoedige komst van het Koninkrijk. Het Koninkrijk was al daar waar Hij was, zoals we lezen in Mattheüs 12:28: Mensen konden dat zien aan het feit dat er demonen uitgedreven werden. Hij is tenslotte Zelf de Koning. Maar er moest nog een bevestiging plaatsvinden (noem het een *inhuldiging*), gevolgd door een overgangperiode, een afrekenen met vijanden en een definitieve vestiging van het Koninkrijk. En dat zou gepaard gaan met een aantal duidelijke en indrukwekkende gebeurtenissen.

Laten we eerst eens kijken naar vier belangrijke aspecten bij het begrijpen van (oude) teksten: *context, doelgroep, bewoordingen en de oorspronkelijke taal*.

Context

Wanneer we de Bijbel willen begrijpen, zullen we een aantal dingen eerst goed voor ogen moeten hebben. Ik heb ontdekt dat de interpretatie van een tekst sterk afhangt van de **context** waarin het geschreven is. Simpel gezegd: waar slaat het op? Om welke omstandigheden gaat het en in welke setting moeten we de tekst lezen? Johannes de dooper kondigde de komst van het Koninkrijk aan met de woorden: “Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemelen is dichtbij gekomen” (Mattheüs 3:2) en Jezus zei hetzelfde in Mattheüs 4:17. En Mattheüs 16:27-28 zei hij het volgende, om duidelijk te maken dat het niet al te lang meer zou duren voordat Hij zou komen, om daadwerkelijk als Koning te worden aangesteld:

Want de Mensenzoon zal komen in de heerlijkheid van zijn Vader, met Zijn engelen, en dan zal Hij iedereen vergelden naar zijn daden. Voorwaar zeg Ik u: Er zijn sommigen van die hier staan, die de dood niet zullen smaken, totdat zij de Mensenzoon zullen hebben zien komen in Zijn Koninkrijk.

Sommigen van hen die daar stonden zouden dus **niet sterven**, voordat ze Jezus hadden zien komen in Zijn Koninkrijk. Anderen zouden al gestorven zijn. Dat betekent dat het niet direct daarna kon zijn, maar ook niet veel meer dan een

generatie kon duren, voordat Jezus zou komen in Zijn Koninkrijk. En dat is ook precies wat Jezus zei in Mattheüs 10:23:

*Wanneer zij u dan in deze stad vervolgen, vlucht naar de andere; want voorwaar zeg ik u: **U zult uw reis door de steden van Israël niet geëindigd hebben, voordat de Mensenzoon gekomen zal zijn.***

Hij sprak tegen de mensen om Hem heen, wat blijkt uit de woorden 'u' en 'uw'. En zij zouden nog niet eens heel Israël rondgegaan zijn, voordat het Hij kwam. Vergelijk dit met Mattheüs 24:34:

*Voorwaar, Ik zeg u: **Dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, totdat al deze dingen zullen geschied zijn.***

Dat laatste zei Jezus naar aanleiding van de vraag van Zijn leerlingen: “Zeg ons, wanneer zullen deze dingen zijn, en wat zal het teken zijn van Uw komst, en van de voleinding van de wereld?” Deze vraag kwam van mensen die leefden in de eerste eeuw van onze jaartelling, in Israël. Een land dat overheerst werd door de Romeinen. Een overheersing waar die mensen maar al te graag van verlost zouden worden. Ze zagen in Jezus dan ook een man die deze verlossing zou kunnen brengen, in de vorm van een opstand en een machtsovername. Maar in plaats daarvan zei Jezus iets dat ze helemaal niet wilde horen. Jezus zei namelijk dat hun geliefde tempel helemaal met de grond gelijk gemaakt zou worden, en dat Jeruzalem vernietigd zou worden! Dat het tijdens dat geslacht (in die generatie) heeft plaatsgevonden, is ondertussen geschiedenis, want we weten dat Jeruzalem in het jaar 66 door de Romeinen belegerd werd en dat de tempel in het jaar 70 volledig vernietigd is.

Sommigen beweren dat de woorden 'dit geslacht' betrekking heeft op 'het ras van Joden', maar dan zou het niet overeenkomen met de andere dingen die Jezus erover zei – dat het zou plaatsvinden tijdens het leven van hen die daar stonden en voordat ze alle steden van Israël doorgedaan waren. Hierover zal ik verderop nog meer zeggen. Waar het om gaat is dat de context het Israël van de eerste eeuw is. Dit blijkt ook uit de volgende verzen. In Openbaring (3:11; 22:7, 12, 20) zei Jezus namelijk tegen Johannes:

*Zie, Ik kom **spoedig**; houd vast wat u hebt, opdat niemand uw kroon neme.*

*Zie, Ik kom **spoedig**; zalig is hij, die de woorden van de profetie van dit boek bewaart.*

*En zie, Ik kom **spoedig** en Mijn loon is met Mij, om een ieder te vergelden naar zijn werken.*

*Die deze dingen getuigt, zegt: Ja, Ik kom **spoedig**.*

De andere schrijvers van het Nieuwe Testament waren even duidelijk in hun bewoordingen over het spoedig naderende einde van het oude en de komst van het nieuwe, het Koninkrijk van God en Jezus de Gezalfde.

Jacobus sprak over de laatste dagen, waarin zij leefden, dat de komst van de Heer nabij was en dat 'de Rechter' voor de deur stond (Jacobus 5:3,7-9):

*"... u hebt schatten vergaderd in **de laatste dagen**... Dus weest **geduldig**, broeders, tot de **komst van de Heer**. Kijk, de landman wacht de kostelijke vrucht van het land **geduldig** af... Weest u ook **geduldig**, versterkt uw harten; want **de komst van de Heer is nabij**. Zucht niet tegen elkaar, broeders, opdat u niet veroordeeld wordt; kijk, de **Rechter staat voor de deur**."*

Dit zijn woorden met een zeer verwachtingsvol karakter. Zo zien we in de brief aan de **Hebreeën** ook dat de schrijver Jezus zeer spoedig verwachtte (Hebreeën 1:1; 9:26; 10:37):

*God, voortijds vele malen en op velerlei wijze, tot de vaderen gesproken hebbende door de profeten, heeft in **deze laatste dagen** tot ons gesproken door de Zoon;*

*...maar **nu** is Hij eenmaal in de **voleinding van de tijden** geopenbaard, om de zonde te niet te doen, door Zijn offer.*

Want: Nog een zeer korte tijd en Hij, Die op het punt staat te komen, zal komen, en niet op zich laten wachten.

We lezen dat **Paulus** in 1 Korinthiërs 10:11 zegt:

*En deze dingen zijn hen allemaal overkomen tot een voorbeeld voor ons; en zijn beschreven tot waarschuwing aan **ons, op wie het einde van de eeuwen is gekomen.***

Petrus in 1 Petrus 1:20:

*Die van tevoren gekend is geweest voor de grondlegging van de wereld, maar geopenbaard is in **deze laatste tijden** ter wille van u,...*

En 1 Petrus 4:7:

Het einde van alle dingen is nabij, weest dan nuchter, waakt en bidt.

Tot slot **Johannes** (in zijn brief 1 Johannes, hoofdstuk2, de verzen 18-20):

Kinderen, dit is het laatste uur; ...

Een 'uur' is niet echt gedefinieerd in deze context, maar het is in ieder geval geen hele lange tijd.

Letterlijk alle schrijvers van het Nieuwe Testament waren er van overtuigd dat ze vlak bij 'het einde' waren. De rechter, Jezus, stond op het punt te komen om Zijn Koninkrijk te vestigen!

De teksten die hierboven genoemd zijn, laten stuk voor stuk zien dat men in die tijd, in de eerste eeuw van onze jaartelling, verwachtte dat Jezus zou komen. Er zijn nog veel meer teksten te noemen, maar op dit punt wil ik slechts laten zien dat **elke** schrijver minstens één keer te kennen gaf dat het niet lang meer zou duren.

In het Nieuwe Testament zullen we geen andere tijdsaanduidingen voor de komst van Jezus vinden, dan *spoedig, aanstaande, weldra* en dergelijke. Er wordt naar mijn weten nergens de indruk gewekt dat het nog duizenden jaren zou duren, voordat het aangekondigde Koninkrijk zou aanbreken. Het oude zou spoedig voorbij gaan, in die tijd, in de eerste eeuw van onze jaartelling. Het komende oordeel zou een einde maken aan de oude plaats waar de offers gebracht werden en het nieuwe zou spoedig komen. Dit lezen we in veel profetieën, het wordt veel aangehaald door de schrijvers van het Nieuwe Testament en daarom zal ik er ook uitgebreid aandacht aan besteden in dit boek.

Doelgroep

Waar je goed naar moet kijken als je een boek uit de Bijbel wilt begrijpen is de **doelgroep**. Je moet uitzoeken **aan wie** het geschreven is en **waarom**. Natuurlijk kunnen we van elke tekst uit de Bijbel iets leren en het toepassen op ons eigen leven, maar er zijn teksten waarbij de specifieke doelgroep sterk van invloed is op de betekenis. Een belangrijk onderdeel van de verwachting van de nieuwtestamentische schrijvers is bijvoorbeeld de zogenaamde 'opstanding van de doden'. Hiermee pak ik gelijk een zeer heet hangijzer aan, maar het laat wel goed zien wat ik bedoel. De doden zouden worden opgewekt en altijd bij Jezus zijn. Hierbij moeten we ook goed in de gaten hebben dat het in het Nieuwe Testament bij 'doden' over het algemeen niet om fysieke doden gaat, maar om **geestelijke** doden. Paulus schreef er veel over, in o.a. 1 Korinthiërs, Romeinen 5-8, Efeziërs 2, Kolossensen 2 en 1 Thessalonicensen. In de brief aan de Thessalonicensen is hoofdstuk 4 een gedeelte dat mijns inziens een aantal van de meest controversiële en verkeerd begrepen verzen bevat. Veel mensen betrekken deze verzen namelijk in te grote mate op de christenen van vandaag. Paulus sprak in die brief echter niet over ons, maar over **wij en u** (hijzelf, de andere apostelen en de Thessalonicensen). Het is duidelijk dat hij verwachtte dat **zij** die opstanding op korte termijn zouden meemaken en hij wilde hen daarmee bemoedigen. Bekijk 1 Thessalonicensen 4:13-18 eens in dat licht:

Doch, broeders, ik wil niet, dat u onwetend bent ten aanzien van degenen die ontslapen (gestorven) zijn, opdat u niet bedroefd bent, gelijk als de anderen, die geen hoop hebben. Want indien wij geloven, dat Jezus gestorven is en opgestaan,

*evenzo zal ook God **degenen die ontslapen zijn in Jezus, meebrengen met Hem.** Want dat zeggen wij u door het Woord van de Heer, dat **wij, die levend zullen overblijven tot de komst van de Heer, degenen die gestorven zijn niet zullen voorgaan.** Want de Heere Zelf zal met een geroep, met de stem van een aartsengel, en met de bazuin van God nederdalen vanuit de hemel; en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan; Daarna zullen **wij, die levend overgebleven zijn, samen met hen opgenomen worden in de wolken, de Heer tegemoet, in de lucht; en zo zullen wij altijd bij de Heer zijn. Zo dan, vertroost elkaar met deze woorden.***

Door verschillende vertalingen en interpretaties is deze tekst iets heel anders gaan betekenen dan wat Paulus er mijns inziens mee bedoelde. Er zijn velen die hierin een plotselinge 'opname' van gelovigen zien, ergens in onze (nabije) toekomst. Velen zouden dan letterlijk uit graven komen, opstijgen in de lucht en daar een ontmoeting hebben met de Heer. Wereldwijd zouden deze opgewekte gelovigen door miljoenen christenen gevolgd worden om ook Jezus in de lucht te ontmoeten en vervolgens met Hem naar de hemel te gaan. Dit zou dan gepaard gaan met een gigantisch rampenscenario, omdat bijvoorbeeld plotseling vele auto's en vliegtuigen zonder bestuurder zouden zitten.

Paulus had het echter niet over ons in deze tijd, maar over hen, daar in die tijd, in de eerste eeuw. Dat blijkt uit de woorden '*wij, die levend overgebleven zijn, samen met hen*'. Waarom zou Paulus hier ineens 'wij' in een soort algemene zin bedoelen, als in 'wij christenen door de eeuwen heen'? Dat lijkt mij niet logisch, want hij doet dat elders ook niet. Als hij het had over zij en wij, dan waren dat mensen uit die tijd. Zij die nog leefden zouden degenen die gestorven waren niet voorgaan. Dat betekent dus dat de gestorvenen zouden opstaan, vóór hen die toen nog leefden. En, zoals we al gezien hebben, er wordt door zowel Paulus als de andere schrijvers van brieven steeds gesproken over een spoedige komst en dat zij leefden in die 'hoop' – dat is de verwachting dat de doden net als Jezus levend zouden worden gemaakt. En wat voor ' vertroosting' zou het zijn geweest voor de zwaar vervolgte Thessalonicensen, als het allemaal nog duizenden jaren zou duren, voordat deze woorden waarheid zouden worden? *“Dus, vertroost*

elkaar met deze woorden.” Daar spreekt verwachting uit. Een verwachting die we door het hele Nieuwe Testament heen zien. Het uitzien naar iets dat spoedig moest gebeuren. Maar er is meer...

Dit stukje doet ook vermoeden dat de mensen die stierven tussen Jezus' hemelvaart en Zijn komst, nog naar het dodenrijk gingen. Jezus had wel 'krijgsgevangenen' meegenomen uit het dodenrijk (Efeziërs 4:8-10), maar het dodenrijk was er nog wel (Openbaring 20:13-15). Ik zie het zo, dat de mensen die stierven in de zware vervolgingen van die tijd (onder Nero, maar vooral ook onder de extremistische Joden van die tijd), nog naar het dodenrijk gingen en dat zij bij het laatste gericht over het oude systeem – de ondergang van het oude Jeruzalem en de tempel – definitief naar de hemel konden. Daarna konden alle rechtvaardigen direct naar de hemel, zonder eerst in het dodenrijk terecht te komen. Jezus had al gezegd dat de 'doden' zijn stem zouden horen en zouden leven (Johannes 5:25-29). En dat waren niet alleen fysieke doden, maar ook mensen die nog in hun lichaam rondliepen en *geestelijk* dood waren. Hoe konden anders 'doden' hun 'doden' begraven (Mattheüs 8:22; Lucas 9:60)? In 1 Korinthiërs 15 gaat Paulus nog verder in op deze geestelijke opstanding uit de dood, maar daarover later meer. Dit stukje in Tessalonicensen is geschreven ter bemoediging van de vervolgte christenen in die tijd. Zij zouden de komst van Jezus samen met hun reeds gestorven broeders en zusters meemaken.

Bewoordingen

Er is nog een belangrijk element dat meespeelt bij het begrijpen van de Bijbel. De schrijvers van het Nieuwe Testament waren tijdgenoten. Ze spraken dezelfde taal en gebruikten **dezelfde bewoordingen**. Hoe belangrijk dat is, zal ik hier illustreren. Wat Paulus namelijk in dat controversiële stukje in de brief aan de Thessalonicensen zegt over hun hoop en verwachting, loopt parallel aan wat Jezus zei in Mattheüs 24. Het is alsof Paulus de woorden van Jezus herhaalt en benadrukt dat het nu toch echt niet lang meer zal duren. Zoals we zagen in deel 1, beschrijft Jezus in dat hoofdstuk de vernietiging van de tempel en Zijn komst. Dezelfde thema's en woorden die we daar zien, komen ook in deze brief van Paulus voor. Kijk maar naar het thema '*Zijn komst*', wat meerdere keren voorkomt:

*“...en uit de hemelen zijn Zoon te verwachten, die Hij uit de doden opgewekt heeft, Jezus, die **ons verlost van de komende toorn.**” (1 Thess. 1:10)*

*“Want wie is **onze hoop** of blijdschap of erekrans voor onze Heer **Jezus bij zijn komst**, wie anders dan u.” (1 Thess 2:19).*

*“om uw **harten** te versterken, zodat **zij** onberispelijk zijn in heiligheid voor onze God en Vader bij de **komst van onze Heer Jezus met al zijn heiligen.**” (1 Thess. 3:13)*

*“En de God van de vrede Zelf heilige **u geheel en al**; en **uw geheel oprechte geest, en ziel, en lichaam** worde onberispelijk **bewaard bij de komst van onze Heer Jezus Christus.**” (1 Thess. 5:23)*

De overeenkomst tussen 1 Thessalonicensen 4-5 en Mattheüs 24 is opmerkelijk. Paulus gebruikt in Thessalonicensen dezelfde bewoordingen. Ik heb 13 overeenkomsten gevonden:

1	Jezus verschijnt persoonlijk	Matt 24:30	1 Thess 4:16.
2	Komt uit de hemel	Matt 24:30	1 Thess 4:16.
3	Met een geroep	Matt 24:30	1 Thess 4:16.
4	Vergezeld door engelen	Matt 24:31	1 Thess 4:16.
5	Met een bazuin van God	Matt 24:31	1 Thess 4:16.
6	Uitverkorenen worden verzameld	Matt 24:31	1 Thess 4:17.
7	In de wolken	Matt 24:30	1 Thess 4:17.
8	Op een onbekend tijdstip	Matt 24:36	1 Thess 5:1,2.
9	Als een dief in de nacht	Matt 24:43	1 Thess 5:2,4.
10	Het komt voor ongelovigen onverwachts	Matt 24:37-39	1 Thess 5:3.
11	Zwangere vrouwen worden genoemd	Matt 24:19	1 Thess 5:3.
12	Gelovigen moeten waakzaam zijn	Matt 24:42	1 Thess 5:6.
13	Niet dronken maar nuchter zijn	Matt 24:49	1 Thess 5:7.

Merk op dat de overeenkomsten heel hoofdstuk 24 beslaan en niet alleen het eerste deel. Ik heb sommigen horen zeggen dat de vraag van de leerlingen in tweeën gesplitst kan worden, dus dat ze eigenlijk twee afzonderlijke vragen stellen, die door Jezus ook in twee delen wordt beantwoord. Men legt de overstap naar het tweede antwoord dan ergens bij vers 36. Daarna zou het niet meer over de val van Jeruzalem gaan, maar over het einde van de wereld in de toekomst. De overeenkomsten met o.a. dit hoofdstuk in Tessalonicensen, maakt dit voor mij een zeer onwaarschijnlijke optie. Dat, afgezien van de indruk die de vraag van de leerlingen op mij maakt. Als ik het zo lees gaat het hen maar om één ding, en dat is de vraag wanneer hun geliefde tempel eraan gaat. Ik krijg niet de indruk dat ze op dat moment zo bezorgd waren over het einde van planeet aarde.

In Mattheüs 24-25 voorspelde Jezus dat Hij zou terug komen in Zijn generatie om de gelovigen te verzamelen en bij hen te komen in Zijn Koninkrijk. In 1 Thessalonicensen 4-5 sprak Paulus over dezelfde komst die de gelovigen zou verzamelen. De conclusie lijkt mij overduidelijk: 1 Thessalonicensen 4-5 gaat over precies dezelfde verschijning, met wolken, in de lucht en verzameling van gelovigen en oordeel over de ongelovigen, als in Mattheüs 24. Zo zien we dus dat overeenkomsten met andere gedeelten uit dezelfde tijd een belangrijke aanwijzing kunnen verschaffen over de betekenis. Paulus en de Thessalonicensen verwachtten nog lichamelijk aanwezig te zijn bij Jezus' komst.

Ik zou vele voorbeelden kunnen noemen, maar wat dacht je van die bazuin? Ieder die de Bijbel wel eens helemaal heeft doorgelezen, weet dat die bazuin vaker voorkomt. Het was een instrument dat gebruikt werd om mensen op te roepen, te verzamelen of om iets aan te kondigen. Het komen van Jezus met bazuingeschal wordt door Paulus direct in verband gebracht met de 'opstanding van de doden'. Dat betekent dus dat Jezus het in Mattheüs 24 ook over diezelfde gebeurtenis heeft. Paulus spreekt ook over het blazen van de bazuin in 1 Korinthiërs 15:52. Hij noemt het daar de 'laatste bazuin', waarop hij vervolgens zegt:

...en de doden zullen onvergankelijk opgewekt worden, en wij zullen veranderd worden.

In dat gedeelte geeft hij de Korinthiërs dezelfde bemoediging die de Thessalonicensen ontvingen. Wat dat 'veranderen' inhoudt wil ik later nog pogen te verklaren.

Dat deze mensen bemoediging nodig hadden, blijkt ook wel uit de tweede brief aan hen. In 2 Thessalonicensen 1:4-10 zien we namelijk dat Paulus op vergelijkbare wijze schrijft. Het gaat in die brief specifiek over de vervolging die ze te verduren kregen en hij wilde ze bemoedigen dat hun onderdrukkers zullen worden gestraft.

*...dat wij zelf trots over u spreken in de Gemeenten van God, over uw volharding en geloof in alle **vervolgingen en verdrukkingen die u verdraagt**; Een bewijs van Gods rechtvaardige oordeel, dat u het Koninkrijk van God waardig geacht wordt, waarvoor u ook lijdt; **zo is het dan ook rechtvaardig dat God de verdrukking zal vergelden, [met name] hen die u verdrukken**; En u, die verdrukt wordt, te verkwikken samen met ons, **in het openbaar worden van de Heer Jezus vanuit de hemel, met de engelen die Zijn kracht [zichtbaar maken]**; **Met vlammend vuur wraak uitoefenend over degenen die God niet kennen, en over degenen die het evangelie van onze Heer Jezus Christus niet gehoorzaam zijn. Zij zullen straf te verduren krijgen, het eeuwig verstoten zijn van de aanwezigheid van de Heer en van de heerlijkheid van Zijn kracht, wanneer Hij zal komen op die dag, om verheerlijkt te worden in Zijn heiligen en geëerd te worden door allen die geloven (ook omdat u ons getuigenis hebt geloofd).***

Deze bemoediging heeft ook weer dezelfde herkenbare elementen, aangevuld met het zeer prominent aanwezige thema van *vergelding*, dat Jezus meerdere malen benadrukt in de gelijkenissen in het vervolg van Mattheus 24 (hoofdstuk 25). Maar hierover later meer. Als ik dit gedeelte lees, kan ik me niet aan de indruk onttrekken dat Paulus deze vergelding in een nabije toekomst verwachtte. Wat Paulus zegt over de komst van de Heer, in heerlijkheid en

kracht, met engelen en oordeel, ligt duidelijk in het verlengde van Mattheus 24 en verwijst gezien de context (de vraag van de leerlingen) onvermijdelijk naar de verwoesting van Jeruzalem, niet naar iets dat nog duizenden jaren in de toekomst zou moeten plaatsvinden.

De oorspronkelijke taal

Een volgend, in sommige gevallen uiterst belangrijk principe bij het interpreteren van de Bijbel, is een goed begrip van de oorspronkelijke taal en de diepgang van bepaalde woorden. Het Nieuwe Testament is geschreven in het Grieks uit die tijd; het zogenaamde 'Koine Grieks'. Kijken we bijvoorbeeld naar de zin 'wij die overblijven'. Dat is in het Grieks maar één woord, *perileipomenoi*. Dit woord komt maar twee keer voor in het Nieuwe Testament en alleen in dít hoofdstuk van déze brief. De betekenis is op zich wel duidelijk, al kunnen we niet vergelijken hoe Paulus het elders gebruikt. We kunnen het in twee stukken delen: 'Peri' betekent 'rond' en 'leipo' betekent 'achterblijven'. Dus wij die 'rond zijn blijven hangen' zou zelfs een correcte (weliswaar zeer vrije) vertaling kunnen zijn. Waar het om gaat is dat Paulus de mensen van Thessaloniki, die nog rondliepen op aarde, vertelde dat ze zich geen zorgen hoefden te maken over de mensen die omgekomen waren in de verdrukking. Blijkbaar deden ze dat.

Het woord 'komst' is het Griekse woord 'parousia' en heeft meer de betekenis van 'verschijnen'; dus: 'de verschijning' is een mooiere vertaling. Daar waar het in combinatie met 'de Heer' gebruikt wordt, staat het verder overal consequent in het teken van 'op Zijn plaats komen', in het Koninkrijk, met het oordeel, om straffen en beloningen uit te delen; een verschijning die volgens Jacobus 5:8 'nabij' was (Grieks: 'engiken', van 'engizo' = naderen, dichtbij komen).

Dan is er de wonderlijke beschrijving van het 'opgenomen' worden om Hem te 'ontmoeten' in de lucht. Dit is het stukje wat veel mensen er toe brengt een letterlijke 'opname' te verwachten, zoals ik net beschreef, met het hele rampenscenario erbij. De woorden 'zullen worden opgenomen' is het Griekse woord 'harpagesometha', van 'harpazo'. Dat is hetzelfde woord dat Paulus in 2 Korinthiërs 12:2-4 gebruikt, waar hij 'een man' beschrijft (waarschijnlijk zichzelf) die werd *opgenomen* in het paradijs en daar onuitsprekelijke woorden hoorde. Het is een woord dat Paulus slechts 3 maal gebruikt, waarvan 2 maal (in 2 Kor.

12), schijnbaar in de zin van: tijdelijk uit het lichaam, in een geestelijke omgeving geplaatst worden. De derde keer dat hij het woord gebruikt is in dit hoofdstuk, om de ontmoeting met Jezus te beschrijven. Hiermee is het nog niet helemaal duidelijk of het om een visioen of buitenlichamelijke ervaring gaat, want Paulus zegt in 2 Korinthiërs dat hij niet zeker weet of het in het lichaam of erbuiten was. Hoe dan ook, het was een geestelijke ervaring. Het woord '*harpazo*' wordt ook door andere schrijvers gebruikt. Mattheüs, Lucas, Johannes en Judas gebruiken het in verschillende vormen en voor uiteenlopende situaties. Mattheüs spreekt over het 'grijpen' of 'nemen' van het Koninkrijk, door daadkrachtige mensen. Dit kan op een geestelijke manier worden geïnterpreteerd. Op andere plaatsen wordt het woord gebruikt voor het 'wegnemen', 'meenemen', 'arresteren' of 'wegrukken' van mensen of dingen. Maar ook dan wordt het soms in overdrachtelijke zin gebruikt. Zoals: 'niemand kan ze uit mijn hand rukken', of 'mensen uit het vuur rukken' (redden van de ondergang). Het woord zelf moet dus in de context bekeken worden, maar Paulus gebruikt het alleen in overdrachtelijke zin, zoals in 2 Korinthiërs 12 en zoals we zullen zien wanneer we dit gedeelte over de komst van de Heer verder onderzoeken.

Het woord 'ontmoeten' is eveneens bijzonder, want dat is het Griekse woord '*apantesin*', dat slechts 3 maal voorkomt in het Nieuwe Testament. De andere twee keer wordt het gebruikt in een situatie waar mensen iemand tegemoet gaan die naar hen toe komt. Niet iemand die hen komt halen (Matt 25:6; Hand 28:15). Het woordgebruik in Tessalonicensen suggereert dus dat zij die achtergebleven waren, samen met hun overleden broeders en zusters, de Heer *in de geest* (een visioen of geestelijke ervaring buiten het lichaam) zouden *verwelkomen* en dat Hij *bij hen zou komen*. De gedachte dat het hier om het 'verdwijnen' of 'wegrukken' van hedendaagse of toekomstige gelovigen zou gaan is dus niet gerechtvaardigd. Het zou alleen een juiste interpretatie zijn geweest, als wij géén andere geschriften van schrijvers uit dezelfde tijd hadden gehad, die ons laten zien hoe zij die woorden gebruikten. De meest voor de hand liggende interpretatie laat geen plotseling verdwijnen van christenen in onze tijd toe. In combinatie met de wetenschap dat men in die tijd, spoedig, de '*verschijning* van de Heer' verwachtte, kunnen we geen andere conclusie trekken.

Dit alles houdt ook in dat de zogenoemde 'opstanding van de doden' in die tijd moest plaatsvinden. Daniël had het ook over die 'opstanding van de doden'. In het hoofdstuk over de profetieën van Daniël ga ik er nog iets verder op in.

Over die 'wolken' hebben we het al eens gehad. Het woord 'wolk' of 'wolken' zien we in de Bijbel bij meerdere schrijvers in verband staan met Gods komst of geestelijke aanwezigheid en ook vaak in oordeel (letterlijk: scheiding maken – om het goede van het kwade van elkaar te scheiden). Zo was God in een wolk bij de Israëlieten, toen zij door de woestijn dwaalden. Een wolk vulde de tempel van Salomo, bij de inwijding. In Psalm 18 zien we in vers 13 de 'wolken' in poëtische vorm een onderdeel vormen van Gods macht en kracht in het oordeel over Davids vijanden. En bijvoorbeeld Jesaja 19:1 zien we Jahweh op een 'snelle wolk' naar Egypte komen om hen te straffen. In Jesaja 20 zien we dat Assyrië het middel was dat God gebruikte om tegen Egypte op te treden. Wanneer we dus lezen dat Jezus zou komen op wolken, dan zouden we dat logischerwijs moeten lezen zoals de mensen uit die tijd het zagen. Zeker als Jezus het zelf in combinatie met het begrip 'oordeel' gebruikt. Het woord komen we ook tegen bij Zijn hemelvaart (in Handelingen 1). Wanneer Hij wordt opgenomen in de hemel, onttrekt *een wolk* Hem aan het gezicht van de volgelingen die om Hem heen staan. Het woord voor 'opgenomen' is in het Grieks 'epérthe', van 'epairo', wat 'verheffen' betekent. Wij gebruiken het woord ook wel in overdrachtelijke zin. Wij zeggen bijvoorbeeld 'in hoogheid verheven'. Epairo wordt in het Grieks meestal ook op die manier gebruikt, bijvoorbeeld voor het 'opheffen van de ogen', het 'verheffen van de stem', het 'oprichten van het hoofd' en het 'zichzelf verheffen' tegen of boven een ander. De algemene betekenis van dit woord is dus niet zo zeer dat Jezus werd opgetild in de lucht (al kan dat natuurlijk wel gebeurd zijn), maar dat Hij werd verheven naar (en verdween in) de geestelijke wereld, onttrokken aan het gezicht door 'de wolken van de hemel'. Vervolgens wordt hen door twee mannen in het wit verteld dat Jezus op dezelfde manier zal komen als ze hem hebben zien gaan. Ze moesten hierbij ongetwijfeld denken aan de tekst uit Daniël 7:13 – waar de 'Mensenzoon' komt met de wolken van de hemel.

Paulus zegt ook in Thessalonicensen dat Jezus zou komen (zoals Jezus het omschrijft in Mattheüs 24:30, met met grote kracht en heerlijkheid, in oordeel

over Zijn vijanden,) in wolken (letterlijk Grieks, er staat niet 'in de wolken', het woord 'de' staat er niet expliciet) en dat zij Hem tegemoet zouden gaan in de 'lucht'. En daar hebben we weer een woord dat Paulus vaker gebruikte. Bedoelde hij met 'lucht' de 'atmosfeer' of misschien iets anders? Hij gebruikte het woord twee keer in 1 Korinthiërs (9:26 en 14:9), in spreekwoordelijke zin: '*in de lucht slaan*' en '*in de lucht spreken*'. Echter, in Efeziërs 2:2 zien we dat hij het gebruikt op een vergelijkbare manier als in Thessalonicensen:

En u heeft Hij mede levend gemaakt, omdat u dood was door de misdaden en de zonden; waarin u voorheen gewandeld hebt, naar de tijd van de wereld, naar de overste van de macht van de lucht, van de geest, die nu werkt in de kinderen van de ongehoorzaamheid;

Daar spreekt hij in vergelijkbare context over een 'overste', een persoon, een 'geest' die in de 'lucht' is. Het lijkt mij waarschijnlijk dat hij daar over Satan (de tegenstander) spreekt. Gaat het daar dus over iemand die daadwerkelijk in het zichtbare luchtruim zweeft? Nee, het gaat over de geestelijke atmosfeer, een geest die werkt in ongehoorzame mensen. Dan is het logisch om aan te nemen dat Paulus het in Thessalonicensen ook heeft over Jezus in geestelijke vorm in de geestelijke atmosfeer. We zien hier ook een duidelijke indicatie dat Paulus met 'dood' niet bedoelde dat ze fysiek dood waren, want dode mensen wandelen niet, maar dat ze het leven van God niet in zich hadden en dat Hij hen levend had gemaakt. Alles bij elkaar lijkt de nadruk in de brief aan de Thessalonicensen op een geestelijk verschijnen en een geestelijke ontmoeting te liggen, niet op een fysieke gebeurtenis.

Deze 'overste van de macht van de lucht' (aannemend dat hij over de satan spreek) zou tevens *spoedig* onder de voeten van de gelovigen komen, waarmee Paulus wederom aangeeft dat hij uitzag naar iets dat niet ver in de toekomst lag. (zie Romeinen 16:20):

En de God van de vrede zal de satan binnenkort onder uw voeten verpletteren.

Zo moeten we dus deze dingen goed in de gaten houden, bij het onderzoeken en interpreteren van de Bijbel: de **context**, de **doelgroep**, de specifieke **bewoordingen** en de **oorspronkelijke taal**.

Paulus bemoedigde de Thessalonicensen met de geruststelling dat zij de doden niet zouden voorgaan wanneer Jezus kwam om Zijn getrouwe volgelingen te verzamelen en Zijn Koninkrijk te vestigen in de geest. Hij plaatste de opstanding van de doden dus duidelijk in hun tijd. Ik heb horen zeggen dat het een 'dwaalleer' zou zijn als je zegt dat de opstanding van de doden reeds in de tijd van de eerste christenen heeft plaatsgevonden. Men haalt dan 2 Timotheüs 2:17-18 aan:

En hun woord zal woekeren, als kanker; onder welke is Hymeneüs en Filetus; die van de waarheid zijn afgeweken en zeggen dat de opstanding reeds geschied is en brengen sommigen van het geloof af

Ook hier moeten we weer gebruik maken van de vier belangrijke principes om teksten te begrijpen (context, doelgroep, bewoordingen en taal). De tweede brief van Paulus aan Timotheüs wordt gezien als een afscheidsbrief, omdat hij Timotheüs toevertrouwt dat de tijd van zijn heengaan is aangebroken. Paulus is waarschijnlijk onthoofd ergens tussen het jaar 64 en 67, waarna hij zich voegde bij de zielen onder het altaar, die onthoofd waren voor het getuigenis van Jezus (zie Openbaring 6:9). Hij heeft de brief dus nog vóór de verwoesting van Jeruzalem en de tempel geschreven. Zoals we zagen in deel 1, gaf Jezus aan dat zijn komst zou zijn wanneer die verwoesting zou plaatsvinden. Dat houdt tevens in dat het oordeel en de opstanding ook in die tijd moest worden verwacht, zoals blijkt uit de overeenkomsten die ik hiervoor beschreef. De komst van de Heer, de ondergang van Jeruzalem, de opstanding van de doden en het oordeel zien we hand in hand gaan. Er wordt in het Nieuwe Testament ook maar van één komst gesproken en dat is die komst in oordeel over de levenden en de doden. De komst waarvan Jezus ook sprak in Mattheüs 24 en 25.

Als nu de tempel en Jeruzalem nog onaangetast zijn en er lopen twee heren rond die verkondigen dat de opstanding al heeft plaatsgevonden, dan zijn deze mannen een dwaalleer aan het verspreiden. Dat is de eenvoudige en duidelijke

reden waarom Paulus Timotheüs voor hen waarschuwt. Als wij nu, vandaag, ver ná de verwoesting van de tempel en het oordeel over Jeruzalem, zeggen dat de opstanding reeds heeft plaatsgevonden, is dat iets heel anders. En gezien de tijdsbepalingen in de betreffende teksten, lijkt het mij overduidelijk dat we dat station al gepasseerd zijn. Het is echter voor veel mensen moeilijk te verteren dat het misschien niet om een fysiek opstaan van dode lichamen gaat. Dat komt waarschijnlijk omdat het door een aantal vooraanstaande kerkleiders wel zo gebracht is. Het woord voor 'opstanding' wordt weliswaar een aantal keer gebruikt in verband met het letterlijk levend worden van een dood lichaam, maar dan wordt dat specifiek vermeld. Paulus gebruikt het woord verder eigenlijk altijd in verband met een geestelijke opstanding, een geestelijk levend worden voor, door en mét Jezus. Het idee van een grootschalige herrijzenis van vleselijke, met onze aardse zintuigen waarneembare lichamen, is een vrij breed geaccepteerde gedachte. Maar wat ik hier probeer te laten zien is dat dit absoluut niet overduidelijk zo in de Geschriften staat. Eerder het tegenovergestelde. Het hele gebeuren zou in hun tijd plaatsvinden en het zou een geestelijke aangelegenheid zijn.

Wanneer we in het stukje in 2 Timotheüs 2 tussen de regels door lezen, kunnen we ook nog opmerken dat men zelfs geen fysieke opstanding verwachtte. Anders had Paulus met betrekking tot de dwaalleer van die twee mannen gewoon kunnen zeggen: "kijk maar om je heen... zie jij ergens een grote menigte mensen rondlopen die uit de dood zijn opgestaan? Zie jij ergens opengebroken graven? Zie je wel, deze mannen hebben ongelijk!" Maar dat zei Paulus niet. Waarom zouden mensen van hun geloof afgebracht worden door twee mannen die een *fysieke* opstanding verkondigen, welke zichtbaar, aantoonbaar, overduidelijk nog niet heeft plaatsgevonden? Dat is niet logisch. Men verwachtte blijkbaar iets anders. Verderop ga ik nog dieper op de 'opstanding' in.

Paulus laat er in 1 Korinthiërs 7:27-31 ook geen gras over groeien, wat betreft de verwachting van een spoedig einde... ik pak er een paar punten uit:

...bent u nog niet getrouwd, zoek geen vrouw... Maar dit zeg ik, broeders, dat de tijd nog maar kort is; laten zij die

vrouwen hebben, zijn alsof ze die niet hebben;... want het uiterlijk van deze wereld gaat voorbij.

Er is nog maar kort tijd, zegt hij, zo kort zelfs dat je maar niet moet trouwen! Stel dat dit nu nog steeds zou gelden, dan hebben de afgelopen paar duizend jaar heel wat mannen iets doms gedaan... Ik heb me altijd verbaasd over dit stukje, totdat ik ging zien dat het te maken had met de 'tijd van het einde', de tijd waarin een einde kwam aan het oude verbond en het nieuwe van kracht werd, doordat het oude op het punt stond voorgoed voorbij te gaan. Dit zou gepaard gaan met een heleboel akelige gebeurtenissen. Mannen met gezinnen zouden veel meer zorgen hebben dan mannen die niet getrouwd waren. De 'broeders' waar Paulus tegen sprak, werden aangemoedigd om al hun energie te stoppen in de verkondiging van het evangelie, want er was volgens Paulus nog maar weinig tijd.

Het blijkt dus uit hun brieven dat Johannes, Jacobus, Petrus en Paulus verwachtten dat 'het einde' (het oordeel, de 'dag van de Heer', met de 'verschijning' van de Heer in Zijn Koninkrijk, de 'opname' van de gelovigen en de 'opstanding van de doden') spoedig zou komen. Misschien zie je de woorden tussen aanhalingstekens nu al in een iets ander licht. Ook in het boek Openbaring zien we die begrippen veelvuldig terugkomen. Het hele boek staat in het teken van de op handen zijnde gebeurtenissen in en rond Jeruzalem. Daar gaan we in het volgende hoofdstuk verder naar kijken.

Openbaring van...?

Openbaring is het laatste boek in onze bijbels. Het is een boeiend boek, vol symboliek. We lezen van wonderbaarlijke wezens, engelen, vreemdsoortige situaties, ontzagwekkende rampen en gruwelijke gebeurtenissen, lofliederen, klaagliederen, veldslagen, nederlagen en uiteindelijk een grote overwinning. Maar het hoofddoel vinden we gelijk in de eerste zin. Het boek begint namelijk met de volgende woorden:

“De openbaring van Jezus Christus”

Dit is het thema, uitgewerkt in een reeks allegorische verhalen met Jezus in de hoofdrol. Jezus wordt geopenbaard, het wordt onthuld wie Hij werkelijk is. Net als bij het onthullen van een standbeeld, werd de 'bedekking' weggenomen. Dat er een bedekking was, waardoor de Joden van toen Jezus niet zagen zoals Hij was, blijkt bijvoorbeeld uit hoofdstuk 3 van Paulus' tweede brief aan de Korinthiërs. Paulus zegt daar dat voor de 'kinderen van Israël' de ware betekenis van hun geschriften verborgen was, maar dat ze Jezus door de Heilige Geest zouden kunnen zien zoals Hij werkelijk was.

We kunnen Openbaring ook zien als Johannes' versie van de 'rede van de laatste dingen' zoals men Mattheüs 24 en 25 wel eens noemt. In Lucas 21 en Markus 13, vinden we vergelijkbare uitspraken van Jezus, al is het niet zo uitgebreid als in Mattheüs 24 en 25. De overeenkomsten tussen de verslagen van de 3 evangeliën Mattheüs, Markus en Lucas zijn duidelijk, maar in het evangelie van Johannes vinden we nergens iets dat lijkt op zo'n rede over het einde van de tijden. Het boek Openbaring is echter ook van de hand van diezelfde Johannes. Hij heeft dus feitelijk een apart boek geweid aan het einde van de oude dingen en het begin van het nieuwe; meer dan de andere evangelisten bij elkaar. Hij stond naar eigen zeggen van alle leerlingen ook het dichtst bij Jezus. Hij was Jezus' beste vriend. En bij wie kun je beter je hart uitstorten dan bij degene die je het meest vertrouwt? Jezus had zo'n goede band met Johannes, dat Hij hem zelfs ná Zijn dood, opstanding en hemelvaart nog bezocht, om zeer gedetailleerd uiteen te zetten wat er nog stond te gebeuren.

In een visioen ziet Johannes de verheven Gezalfde (Jezus) tussen de zeven kandelaren (gemeenten) waaraan dit boek gericht is. Door het hele boek heen zien we getallen voorkomen met symbolische betekenissen. De getallen 3, 7, 12, en 1000 bijvoorbeeld. Zeven geeft in de Bijbel vaak iets van volheid aan. Twaalf staat voor de twaalf stammen van Israël en de twaalf apostelen. Duizend staat voor een groot getal, een volheid of een lange periode. Johannes kreeg Jezus te zien, in al zijn glorie en koninklijke waardigheid. Daarna kreeg hij dingen te zien die nog moesten gebeuren. Maar eerst kreeg hij van Jezus de opdracht om zeven brieven te schrijven aan zeven gemeenten in Asia, het westen van het huidige Turkije: Efeze, Smyrna, Pergamus, Thyatira, Sardis, Filadelfia en Laodicea. Die brieven vinden we in de eerste 3 hoofdstukken.

Vanaf hoofdstuk 4 gaat het visioen verder met een blik in de geestelijke wereld. De troon van God en de hele schepping die Hem eert, in prachtige symbolische taal. Dan volgen de oordelen over het land, gesymboliseerd door zeven zegels van een boekrol. De zegels konden alleen geopend worden door Jezus, die vergeleken wordt met een leeuw én een lam, dat eruit zag alsof Het geslacht was. Het lam had zeven hoorns en zeven ogen, die de 'zeven Geesten van God' voorstelden. Hoorns staan voor kracht, ogen voor zien en zeven Geesten voor volledige betrokkenheid en aanwezigheid. Symboliek kan soms lastig te interpreteren zijn, maar als je de rest van de Bijbel en het gebruik van de beeldtaal een beetje leert kennen, is het vaak wel duidelijk. Zeven is volheid, dus moet je niet denken aan letterlijk 'zeven geesten', maar aan dingen als volheid van Geest of alomtegenwoordigheid. Jezus, de absolute koning en nederige dienaar, Die Zichzelf heeft opgeofferd. Hij was waardig om de boekrol van zijn zegels te ontdoen, want Hij had voor mensen uit alle geslachten, stammen, talen en volken betaald met Zijn bloed. Hij heeft het recht om recht te spreken en te oordelen.

Dan volgt er een boeiende reeks oordelen, gesymboliseerd door het openen van zeven zegels, het blazen van zeven bazuinen en het uitgieten van zeven schalen. Drie keer zeven, waarmee een volheid wordt aangegeven. Ergens tussendoor hoort Johannes ook nog zeven donderslagen. Daarvan mag hij echter niets zeggen. In totaal zijn er dus eigenlijk **vier zevens**, waarvan er drie worden uitgewerkt. Dit doet mij denken aan een gedeelte uit Leviticus. God had Zijn volk duidelijk gewaarschuwd, dat Hij hen ernstig en volkomen (zevenvoudig) zou

straffen als zij zich niet aan Zijn geboden zouden houden en hardnekkig zouden blijven zondigen, zo lezen we in Leviticus 26: 18-33 (ik licht er enkele zinnen uit):

*En als u na deze dingen nog niet wilt luisteren, zal Ik er op overgaan, om u **zevenvoudig** voor uw zonden te tuchtigen. Want Ik zal de trots van uw kracht verbreken, en zal uw hemel als ijzer maken, en uw aarde als koper... En als u tegen Mij ingaat en niet naar Mij wilt luisteren, zal Ik over u, naar uw zonden, **zevenvoudig slagen** laten komen... Ik zal u **zevenvoudig** voor uw zonden slaan. Want Ik zal een zwaard over u brengen, dat de wraak van het verbond wreken zal, zodat u in uw steden vergaderd zult worden; dan zal Ik de pest in het midden van u zenden, en u zult in de hand van de vijand overgegeven worden... Ik zal u **zevenvoudig** over uw zonden tuchtigen. Want u zult het **vlees van uw zonen eten, en het vlees van uw dochters zult u eten**... En Ik zal uw steden een woestijn maken, en uw heiligdommen verwoesten; ... Ja, Ik zal dat land verwoesten... Ik zal u onder de heidenen verstrooien; ... en uw land zal woest, en uw steden zullen een woestenij zijn.*

Vier maal zegt God dat Hij ze **zevenvoudig** zal straffen als ze koppig blijven zondigen. **Eén maal** wordt de zeven gevolgd door het woord 'slagen'. Hij zal hun land en steden verwoesten en ze verstrooien onder de heidenen. En dat is ook precies wat de Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus in zijn boek 'De Joodse Oorlog' vertelt. De Joden werden verslagen en verstrooid. Een gruwelijk detail, waarvan Josephus bericht, is dat de Joden die naar Jeruzalem gevlucht waren, tijdens het beleg zo wanhopig werden van de honger, dat ze daadwerkelijk hun eigen kinderen opaten.

Het is dus opmerkelijk dat Johannes in het boek Openbaring **vier keer zeven slagen** beschrijft: in zeven zegels (Openbaring 6), zeven bazuinen (Openbaring 8), zeven donderslagen (Openbaring 10) en zeven schalen (Openbaring 16). Van de zeven donderslagen weten we niet wat ze inhielden, omdat Johannes niet toegestaan werd om erover te schrijven, maar in het licht van het geheel kunnen

we aannemen dat het ook hier om 'slagen' ging. Deze 'slagen' worden ook wel eens 'plagen' of 'straffen' genoemd. Het woord voor 'straf' heeft in de Bijbel eigenlijk altijd een disciplinaire functie. Er wordt wel gezegd dat elke slag in de disciplinaire maatregel tot doel heeft om de overtreder tot inkeer te brengen. Maar zelfs na de laatste slag (zo lezen we in Openbaring 16:21), vervloekten de mensen God nog steeds. Ze waren onverbeterlijk. En hiermee is de toon van Openbaring gezet: het gaat over een volledig en rechtvaardig oordeel, uitgebeeld in allerlei symbolische, allegorische voorstellingen.

Gelukkig eindigt het daar niet mee. Er zit een positieve wending in, anders zou dit een heel depressief verhaal worden. Houd in gedachten dat Gods oordeel altijd tot doel heeft om het goede en het kwade te scheiden; om het beste naar voren te halen en het verkeerde af te voeren. Het woord 'oordelen' betekent in het Grieks dat in het Nieuwe Testament gebruikt wordt dan ook 'vaneen scheiden', 'onderscheid maken' en soms 'selecteren'.

Maar voordat we dieper op Openbaring ingaan, eerst iets over de hoofdrolspelers die in het boek worden geïntroduceerd. We zien natuurlijk **Jezus als Overwinnaar en God de Schepper**. Dan volgen er nog een aantal markante typebeelden in **tweetallen**. Er worden **twee steden** genoemd. De één heeft de geestelijke, symbolische namen Sodom, Egypte en Babylon. Dat is de stad van de aarde, die vol is van ongerechtigheid. De andere heeft een hemels karakter en is vol van heerlijkheid. Dan zijn er **twee beesten**. De één komt uit de zee en de ander van het land. De zee symboliseert in de Bijbel de 'volken'. Het land is een symbool voor Israël, wat ik verderop zal uitwerken. We zien **twee misleiders**: de 'draak' (de slang, de duivel, Satan) en de 'valse profeet'. Zij symboliseren de aanklagers. De 'oude slang' van het paradijs, die de mensen probeert te verleiden vanuit de geestelijke wereld en de valse profeet, die samenwerkt met het eerste beest en probeert de mensen vanaf de aarde te verleiden. Vervolgens zijn er **twee getuigen**. Zij symboliseren de wet en de profeten. Tot slot zijn er de **twee vrouwen**. De één is een ontrouwe vrouw en rijdt op het beest uit de zee en is een ander typebeeld voor de eerste stad, de ander is een trouwe vrouw, die komt uit de hemel en is gelijk aan de tweede stad. Zo zien we dus dat de symboliek ook kan overlappen. De eerste stad en de ontrouwe vrouw vertegenwoordigen het ontrouwe, rebelse Israël, met het aardse Jeruzalem als

hoofdstad. De tweede stad en de trouwe, gehoorzame vrouw vertegenwoordigen de nieuwe bruid van de Gezalfde. Hierin vinden we alle mensen, Joden én heidenvolken, die God willen dienen en verlangen naar Zijn gerechtigheid. Ik zal dit verderop uitwerken.

Het hele boek lijkt een 'game of thrones', een strijd tussen de machten van de aarde en de machten van de hemel. Er is veel symboliek, waarvan tevens een aantal delen overlappen. Door te begrijpen wat de rol van de spelers is, in dit gevaarlijke machtsspel, kunnen we inzicht krijgen in de betekenis van alle symboliek, fantastische wezens en vreemdsoortige karakters. Daarom zal ik Openbaring ook niet vers voor vers proberen uit te leggen, maar ik zal proberen te laten zien hoe we die typebeelden zouden kunnen plaatsen. Als we dat kunnen, en wanneer we een samenhangend totaalplaatje hebben, dan zijn de details veel makkelijker een plek te geven in het grote geheel. Je gaat bij een groot, complex schilderij ook niet proberen elk detail te begrijpen, voordat je weet **wie** het geschilderd heeft, **wanneer** en onder welke **omstandigheden** het ontstaan is en wat het **totale plaatje voorstelt**. En zelfs als je het totaalplaatje hebt, is het nog niet altijd mogelijk om te achterhalen waarom de schilder net op die ene plek dat verfstreepje heeft geplaatst. Maar als je afstand neemt van het schilderij, en je bekijkt het geheel, met het opschrift, binnen de omlijsting die ervoor gekozen is, dan weet je in ieder geval wel waar het over gaat; ondanks dat je niet weet hoe je sommige details moet duiden of verklaren...

Het thema van Openbaring is dus dat Jezus de Gezalfde geopenbaard wordt in een reeks oordelen en een uiteindelijke machtsovername. Een belangrijke, zelfs cruciale vraag om de context te kunnen achterhalen is dan ook: wanneer zou dat alles plaatsvinden?

We zagen al dat het boek Openbaring als het ware geflankeerd wordt door tijdsbepalingen. Wanneer zouden die dingen geschieden? Spoedig. Weldra. De tijd is nabij. (*Op.1:1-3*) "Ik kom spoedig," zei Jezus (*Op.22:20*). Als het dan allemaal 'spoedig' zou geschieden, dan lijkt het niet waarschijnlijk dat het vandaag, tweeduizend jaar later nog moet gebeuren. Natuurlijk kunnen er vandaag nog wel dingen gebeuren die lijken op dingen die genoemd worden in Mattheüs 24 en het boek Openbaring, maar niet meer *die* specifieke dingen die voorspeld werden, want dat zou 'spoedig' gebeuren, in *die* tijd. Vind je dit te kort

door de bocht? Daarbij zullen we de eerder genoemde principes van doelgroep, context, vergelijking van woorden en betekenis van de grondtaal toepassen:

Het woord dat door Johannes gebruikt wordt voor 'weldra' en 'spoedig' is 'tachy'. Dat Griekse woord betekent in deze en in alle andere vormen *snel*, *vlot*, *vlug*, *zonder uitstel*, *plotseling*, *gauw*. Het gaat in ieder geval niet over iets dat eens, in een verre toekomst, plotseling gaat gebeuren, wat ik wel eens heb horen zeggen. Johannes gebruikt zelf het woord in deze vorm bijvoorbeeld ook in het verhaal dat Jezus bij Martha en Maria komt, omdat hun broer Lazarus was overleden en Maria *snel* opstaat om Hem te ontmoeten. Ze bleef niet nog een poos zitten, ze ging gelijk op weg.

Het woord 'nabij' is het Griekse woord '*engus*' en Johannes gebruikt het vaak. Elke keer betekent het gewoon '*dichtbij*', '*nabij*', '*vlakbij*' of '*naast*'. Er is geen ruimte voor twijfel: Deze dingen zouden *weldra*, *snel*, *spoedig*, in een voor Johannes *nabije*, *naaste toekomst* geschieden.

Op veel plaatsen in het Nieuwe Testament zien we dat het Koninkrijk op het punt stond door te breken. Jezus had het er veel over, zoals we zagen. Hij vertoonde zich nog 40 dagen lang aan vele volgelingen en sprak over het Koninkrijk, zo lezen we in Handelingen 1. Zijn volgelingen vroegen hem, vlak voordat Hij werd opgenomen in de hemel, wanneer het Koninkrijk zou komen. Hij zei dat de Vader dat voor zich zou houden en dat zij kracht zouden ontvangen om het goede nieuws aan de *hele wereld* te vertellen. Eerder Had Jezus al gezegd dat die verkondiging eerst moest plaatsvinden, voordat het einde kon komen. Dat 'einde' zou gepaard gaan met de komst van het Koninkrijk, waarvan ik in het hoofdstuk over 'het einde van de wereld' meer zal vertellen.

De rest van het boek Handelingen gaat over de apostelen, die de *hele wereld* over gaan om het goede nieuws van het Koninkrijk te verkondigen, zoals Jezus ze had opgedragen, in de verwachting dat het *spoedig* zou plaatsvinden en dat ze het zelf nog zouden meemaken. Zo zegt Paulus in Handelingen 14:22, nadat hij gestenigd was en voor dood achtergelaten was: *Versterkende de zielen van de discipelen, en vermanende, dat zij zouden blijven in het geloof, en "dat wij door vele verdrukkingen moeten ingaan in het Koninkrijk Gods."*

Met 'wij' worden in dat gedeelte natuurlijk de aanwezige discipelen en Paulus zelf bedoeld. We zien het boek Handelingen eindigen met Paulus die nog steeds het Koninkrijk verkondigt. Hij zou het voorspelde einde zelf niet meer op aarde meemaken; wel het einde van zijn eigen aardse leven, want ook hij stierf een martelaarsdood in die grote verdrukking waarin ze leefden. In Openbaring 6:9-11 zien we echter dat die martelaren gewroken zullen worden; en ook wanneer.

*En toen Hij het vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar de zielen van hen **die gedood waren om het Woord Gods, en om het getuigenis dat zij hadden**. En zij riepen met luide stem, en zeiden: Hoelang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt U ons bloed niet bij degenen, die op de aarde wonen? En aan een ieder werden lange witte klederen gegeven, en hun werd gezegd, dat zij nog een **korte tijd** rusten zouden, totdat ook het aantal van hun mededienstknechten en hun broeders, die gedood zouden worden, net als zij, **volmaakt zou zijn**.*

Ook daar wordt weer over een *korte tijd* gesproken, totdat er een bepaalde *volheid* bereikt is. Wij zouden zeggen: tot de maat vol is. En dat zou spoedig zijn. Paulus heeft het er ook over, in 1 Thessalonicensen. 2:14-16:

*Want u, broeders, bent in het voetspoor getreden van de Gemeenten van God die in Judea zijn, in Christus Jezus; u hebt hetzelfde te lijden gehad van uw eigen medeburgers, zoals zij van de Joden; die ook de Heer Jezus gedood hebben, en hun eigen profeten; en ons hebben vervolgd, en God niet behagen, en vijandig tegen iedereen zijn; En verhinderen ons te spreken tot de heidenen, om ze te redden; **waardoor zij te allen tijde de maat van hun zonden vol maken. En de toorn is over hen gekomen tot het einde**.*

Paulus was rechtstreeks geïnspireerd door Jezus, die ook de leiders uit zijn tijd verantwoordelijk hield voor het geestelijk welzijn van Zijn volk. Jezus ging dan ook regelmatig tegen ze tekeer, omdat ze zo corrupt waren, in de hoop dat er

nog enkelen tot inkeer zouden komen. Want God wil niet dat er iemand verloren gaat. Op een bepaald moment maakte Hij het ze zeer duidelijk dat de maat inderdaad vol was (Lucas 11:44-52):

*Wee u, Schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars, u lijkt op graven die niet openbaar zijn; en de mensen die er overheen wandelen weten het niet. En een van de wetgeleerden zei: Meester! als U deze dingen zegt, is dat smaad! Maar Hij zei: Wee ook u, wetgeleerden! want u belast de mensen met lasten, zwaar om te dragen, en zelf raakt u die lasten met geen vinger aan. Wee u, want u bouwt de graven van de profeten, en uw voorouders hebben ze gedood. **Zo getuigt u dat u mede behagen hebt aan de werken van uw voorouders; want zij hebben ze gedood, en u bouwt hun graven.** Waarom ook de wijsheid van God zegt: Ik zal profeten en apostelen tot hen zenden, en van hen zullen zij sommigen doden, en sommigen zullen zij weggagen, opdat **van dit geslacht afgeëist worde het bloed van al de profeten**, dat vergoten is van de grondlegging der wereld af. Van het bloed van Abel, tot het bloed van Zacharia, die gedood is tussen het altaar en het huis Gods; ja, zeg Ik u, **het zal afgeëist worden van dit geslacht!** Wee u, wetgeleerden, want u hebt de sleutel van de kennis weggenomen; uzelf bent niet ingegaan, en die ingingen, hebt u verhinderd.*

De maat was vol. Dát geslacht (ook wel vertaald met 'die generatie') van leiders zou gaan meemaken dat het bloed van de martelaren van hen zou worden opgeëist. Dat is waar het grootste gedeelte van Openbaring over gaat. De maat was vol voor Jeruzalem en voor alle goddeloze Joden, die niet tot inkeer wilden komen.

Lucas gebruikte dat woord 'geslacht' of 'generatie' meerdere keren en bedoelde daar daadwerkelijk die generatie mee; niet het 'geslacht van Joodse leiders in het algemeen' of 'het hele Joodse volk door alle generaties heen' zoals ik wel eens hoor zeggen. Hij gebruikt het woord voor het eerst in hoofdstuk 1 vers 48-

50, waar Maria God looft en zegt dat alle generaties haar vanaf dat moment gelukkig zullen prijzen en dat Zijn barmhartigheid is van generatie tot generatie. Probeer je ook eens voor te stellen wat Jezus met *datzelfde* woord bedoelde, toen Hij het over 'ongelovig en pervers geslacht' had (Lucas 9:41). Bedoelde Hij daar werkelijk alle Joden in alle tijden mee? Of 'dit verdorven geslacht zoekt een teken en krijgt alleen het teken van Jona... en de mannen van Nineve zullen het veroordelen...' (Lucas 11:29-32); ging dat ook over alle toenmalige en toekomstige Joden? En zou Jezus (volgens Lucas 17:25) echt door alle Joden van alle tijden worden verworpen? Zoek eens alle teksten op waar dit woord gebruikt wordt en kijk wat het meest voor de hand liggende gebruik ervan is. Lees bijvoorbeeld Hebrreeën 3:7-19, dat ook spreekt over een 'geslacht' (in vers 10 – hetzelfde woord). Dat gedeelte gaat over de mensen die veertig jaar met Mozes door de woestijn trokken. In die context wordt het woord duidelijk gebruikt om één generatie van 40 jaar aan te geven. Zo kunnen we eenvoudig een vergelijking maken met de veertig jaar tussen Jezus' hemelvaart en Zijn oordeel over dat geslacht; de veertig jaar die volgden op bovengenoemde woorden uit Lucas 11.

Het klinkt verschrikkelijk, die aankondigingen van de komende toorn, maar God is zo genadig en geduldig, zelfs voor de volkomen verdorven en corrupte leiders, dat hij ze nog een half leven lang de tijd gaf om zich te bekeren. In het licht van de totale geschiedenis is dat misschien kort, maar in die veertig jaar konden de apostelen de hele bekende wereld bereiken en werd het hele Nieuwe Testament, zoals wij dat nu kennen, geschreven. De tijd was relatief kort, maar lang genoeg om iedereen ruimschoots de tijd te geven zich te bekeren.

Goed, Jezus zei dus dat het niet lang meer zou duren; Paulus was er duidelijk over; de tekst van Openbaring bevat vele indicaties dat het spoedig zou gaan gebeuren; waarom denken velen dan toch nog dat het boek Openbaring voorspellingen bevat voor vandaag of voor ónze nabije toekomst?

De tijdsfactor

Ten eerste is er de **tijdsfactor zelf** die wordt betwijfeld:

Sommige onderzoekers zijn namelijk van mening dat Openbaring geschreven is ná het jaar 70; ergens in de jaren 90-96, tijdens de regering van Domitianus

Caesar. Dat zou betekenen dat het boek niet kan gaan over de vreselijke gebeurtenissen in Israël, in het jaar 70, maar over iets dat later zou gebeuren. Aangezien er sinds die tijd geen periode is geweest waarin alles precies voldoet aan de dingen die in Openbaring beschreven zijn, moet het dus nog plaatsvinden. Dit is een heel belangrijk punt bij het begrijpen van het boek. Als het boek namelijk geschreven is vóór de val van Jeruzalem, dan hebben we een hele sterke aanwijzing dat het daarover gaat en niet over gebeurtenissen ná het jaar 70 of zelfs in onze toekomst.

Om te beginnen is de datering in de jaren 90-96 zeer discutabel, omdat die gebaseerd is op een dubbelzinnige beschrijving van Irenaeus (140 AD tot 202 AD), geciteerd door Eusebius, de kerkhistoricus, in 325:

*Wij zullen ons echter niet blootstellen aan het risico om een definitieve uitspraak te doen over de naam van de Antichrist, want als het nodig was dat zijn naam duidelijk moet worden onthuld in deze huidige tijd, dan zou het aangekondigd zijn door hem die de openbaring ontving. **Want het is nog niet erg lang geleden dat hij gezien is, bijna in onze tijd, aan het einde van Domitianus' regering.***

Deze uitspraak is dus van Irenaeus, geciteerd door Eusebius, maar Irenaeus verwees weer naar Polycarpus, die vermoedelijk Johannes zou hebben gekend. Er zijn hier dus drie mensen bij betrokken, gescheiden door drie eeuwen. Omdat het 'van horen zeggen' is, wordt de betrouwbaarheid op zich al minder. (Die, hoorde van die, hoorde van die...) In het citaat zien we het stukje “*het is nog niet erg lang geleden dat hij gezien is,*” wat in de oorspronkelijke taal dubbelzinnig is. Het kan namelijk slaan op de Openbaring die niet lang geleden gezien is, maar het kan ook betekenen dat Johannes nog niet lang geleden gezien is. En dan is het nog maar de vraag over welke Johannes het hier gaat. Heeft Irenaeus het wel over Johannes, de schrijver van het ons bekende boek Openbaring? Daar komt bij dat Irenaeus niet altijd even betrouwbaar was in zijn vermeldingen van feiten omtrent personen. Jezus zou volgens hem op z'n 50^e nog op aarde rondgelopen hebben (*Against Heresies, 2:22:4-6*). Dit is duidelijk in tegenspraak met de geschiedenis. Deze dingen maken het lastig om Irenaeus als betrouwbare bron

te zien. Vervolgens was Domitianus ook nog eens de tweede geboortenaam van keizer Nero, die omkwam in 68. Dit maakt dat de verwijzing naar Domitianus ook op Nero zou kunnen slaan. Deze verklaring van Irenaeus is schijnbaar het enige harde bewijs dat gebruikt kan worden om de "late datum" te ondersteunen. Het werd van generatie op generatie doorverteld, echter zonder dit te onderzoeken in het licht van het boek Openbaring zelf. Als je de boeken van de vroege christelijke schrijvers gaat lezen wordt ook al snel duidelijk dat er in de eerste eeuwen van de christelijke kerk al onenigheid was over de uitleg van de dingen die Johannes schreef. Daarom is het zo belangrijk om de tekst zelf goed onder de loep te nemen en elke interpretatie, hoe oud ook, kritisch te bekijken. Gelukkig hebben we vandaag het Internet en kunnen we al die documenten met enkele muisklikken naast elkaar leggen, om ze te vergelijken.

Het is in dit verband wel goed om te noemen dat in de Syrische versie van het Nieuwe Testament, voor het eerst gepubliceerd door Deuteronomium Dieu in 1627, en daarna in de Londense Polyglot, wordt aangegeven dat het Nero was die Johannes verbande: *"De openbaring die God gaf aan de heilige Johannes de evangelist op het eiland Patmos, waarheen hij werd verbannen door Nero Caesar."* Dit is opgetekend in één van de oudst bekende vertalingen van het Nieuwe Testament. Als het klopt wat Dieu schreef, dan moet het boek Openbaring dus vóór het jaar 68 geschreven zijn. Natuurlijk kan ook dit een verkeerde interpretatie zijn, maar wat is dan het verschil tussen een interpretatie uit 1627 en één uit 325? Beiden zijn historische bronnen die gebruik maken van overlevering. Dus deze benadering geeft ons geen zekerheid. We kunnen beter kijken naar de tekst zelf en daar onze conclusies uit trekken.

Johannes is overigens de enige Nieuwtestamentische schrijver die het woord 'antichristos' gebruikte. Het is een Grieks woord, dat 'tegen/tegenover Christus' of 'in plaats van Christus' betekent. Johannes gebruikt dit woord alleen in zijn brieven (1 Joh. 2:18, 2:22, 4:3 en 2 Joh. 1:7 – maar niet in Openbaring, zoals soms wel gedacht wordt – dat komt omdat sommigen deze 'Antichrist' gelijk stellen met 'het beest' uit Openbaring). Johannes schreef dat zijn lezers gehoord hadden dat deze antichristos zou komen, dat er al vele antichristen waren opgestaan uit hun midden en dat ze daaraan konden zien *dat zij leefden in het laatste uur*. Hij zei dat deze mensen *deel van hen hadden uitgemaakt* maar dat

ze er nooit echt bij hadden gehoord, anders zouden ze wel bij hen gebleven zijn. Hij maakte ook duidelijk dat deze antichristos een leugenachtige geest was, die ontkende dat Jezus de Gezalfde was en dat hij de Vader en de Zoon verloochende. Alles bij elkaar is het heel duidelijk dat het om mensen uit die tijd ging en dat hun aanwezigheid een aanwijzing was dat het einde naderde. De veel verkondigde notie dat 'De Antichrist' een toekomstige dictatoriale wereldleider is, lijkt mij daarom niet juist. Maar nu terug naar de datering van het boek Openbaring:

Hier volgen een aantal punten waaruit we kunnen opmaken dat Openbaring begin jaren 60 van de eerste eeuw geschreven is en dat het grotendeels gaat over het oordeel dat Jeruzalem trof in het jaar 70.

1. De zeven koningen

De belangrijkste aanwijzing vinden we in Openbaring 17:10:

En het zijn ook zeven koningen; vijf zijn gevallen, één is nu, en de andere is nog niet gekomen, en wanneer hij komt, zal hij een korte tijd blijven.

Dit klopt precies met de zeven eerste heersers van het Romeinse rijk en de regeringsperiode van keizer Nero.

Er zijn zeven heersers:

- *“vijf zijn gevallen...”* **Julius Caesar** (49–44v.C.), **Augustus** (27v.C.–14n.C.), **Tiberius** (14–37n.C.), **Caligula** (37–41n.C.), en **Claudius** (41–54n.C.)
- *“één is nu”* **Nero** (54 – 68 NC);
- *“en de andere is nog niet gekomen, en wanneer hij komt, zal hij een korte tijd blijven”* **Galba** (juni 68 –januari 69 n.C.), een regeringsperiode van slechts 6 maanden, een korte tijd dus!

Dit is op zich al voldoende om het boek Openbaring te dateren vóór het jaar 68, de dood van Nero. Maar er is nog veel meer over te zeggen.

2. Zeven kerken in Azië

Als we de geschiedenis erop naslaan, zien we dat er in de eerste eeuw maar één periode was dat er zeven kerken in Azië waren, dat was begin jaren 60. Paulus

had negen kerken gesticht. Kolosse, Hiërapolis en Laodicea werden in 61 verwoest door een aardbeving. Alleen Laodicea werd kort daarop herbouwd. Zo bleven er daar kort voor het jaar 70 nog zeven kerken over.

De boodschap aan de kerk van Philadelphia (Openbaring 3:7-13) verschaft meer inzicht. In vers 10 en 11 zegt Jezus dat er “*binnenkort een uur van verzoeking over de gehele wereld*” zou komen. Dat wil zeggen, over het Romeinse Rijk. Waarom het hier niet over de hele aarde gaat, maar alleen de hun bekende wereld, zal ik in het volgende hoofdstuk uitleggen. Jezus vertelde hen dat Hij spoedig zou komen en dat ze moesten standhouden. De reden dat dit belangrijk is (naast het feit dat deze boodschap gericht is aan een kerk in de eerste eeuw) is dat de eerste vervolging van christenen plaatsvond onder Nero Caesar in 64 na Christus. Daarom moet Openbaring geschreven zijn **voor** die tijd.

3. De tempel opmeten

Een belangrijk punt uit Openbaring 11:2:

*En mij werd een stok gegeven, een soort meetlat; en de engel stond en zei: Sta op, en **meet de tempel van God en het altaar, en degenen, die daarin aanbidden. En laat het voorhof buiten beschouwing, dat buiten de tempel is, en meet dat niet, want het is aan de heidenen gegeven; en zij zullen de heilige stad vertreden twee en veertig maanden.***

Vergelijk dit met Lucas 21:24:

En zij zullen vallen door de scherpte van het zwaard, en gevankelijk weggevoerd worden onder alle volken; en Jeruzalem zal door de heidenen vertreden worden, totdat de tijden van de heidenen vervuld zullen zijn.

Jezus voorspelde het, Johannes herhaalt het. Dit gaat over de belegering van Jeruzalem tussen 66 en 70, met als climax de verwoesting van de tempel. Het gaat niet over een tempel en een stad in de geest, want die kunnen niet vertrapt worden door heidenen. Daar komt nog bij dat Johannes een tijd noemt die precies overeen komt met de lengte van de belegering: 42 maanden. Als

Johannes opgedragen wordt om de tempel op te meten en een deel niet te meten, omdat het aan de heidenen gegeven is, die het 'zullen gaan vertreden', dan moet de tempel er dus nog gestaan hebben! En dat was dan vóór het jaar 70, want toen werd Jeruzalem 42 maanden belegerd en tot slot de tempel verwoest. Je kunt je ook afvragen waarom er in het hele boek Openbaring *niet* wordt genoemd dat de tempel en Jeruzalem al verwoest waren, als het boek later dan het jaar 70 zou zijn geschreven. Dat zou hoogst merkwaardig zijn.

4. De 'stammen van de aarde'

Kijk eens in Openbaring 1:7:

Ziet, Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem zien, ook degenen, die Hem doorstoken hebben; en alle stammen van de aarde zullen over Hem weklagen. Ja, Amen...

Velen zullen direct zeggen dat dit nog niet gebeurd is, want nog niet elk oog van iedereen op de hele aarde heeft Jezus zien komen op de wolken. Maar gaat het eigenlijk wel over de 'hele aarde'? Johannes haalde beelden en profetieën aan uit de Joodse Tenach, wat wij kennen als het Oude Testament. En kijk eens naar Zacharia 12:10-11:

Ik zal over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem uitgieten de Geest der genade en der gebeden; zij zullen Mij aanschouwen, die zij doorstoken hebben, en over Hem een rouwklacht aanheffen als de rouwklacht over een enig zoon, ja, zij zullen over Hem bitter leed dragen als het leed om een eerstgeborene. Te dien dage zal in Jeruzalem de rouwklacht groot zijn....

Het "huis van David" verwijst naar de Joden. **Zij** waren degenen die Hem zouden aanschouwen. De Joden waren verdeeld in stammen, die over het hele land verspreid waren. Dus de rouwklacht en het weklagen over Degene **die zij doorstoken hebben** zou heel goed te maken kunnen hebben met de verwoesting van Jeruzalem en de tempel in **die dagen** (de tijd van Jezus, die ze doorstoken hebben), waar alle stammen van Israël weeklaagden over Hem en het verlies van hun stad en hun tempel. Het was in die zienswijze Jezus die

kwam, met Zijn engelen, om dat oordeel uit te voeren. Dit wordt helemaal duidelijk wanneer we zien dat Jezus deze zelfde tekst aanhaalt, wanneer Hij spreekt over die specifieke gebeurtenis, in Mattheüs 24:30, aangezien Hij daar dezelfde terminologie gebruikt:

...en dan zullen alle stammen van de aarde wenen (weeklagen), en zij zullen de Mensenzoon zien, komende op de wolken van de hemel met grote kracht en heerlijkheid.

Direct daarna zegt Jezus, in Mattheüs 24:34:

Voorwaar, Ik zeg u, dit geslacht (deze generatie) zal geenszins voorbij gaan, voordat dit alles is geschiedt

Alle stammen der aarde, daar worden mijns inziens dus de stammen van het land Israël mee bedoeld en niet de hele aarde, zoals wij die kennen. Het woordgebruik maakt deze interpretatie zeer waarschijnlijk, want het woord voor 'aarde' is hier het Griekse woord *gé*, dat ook heel goed met 'land' vertaald kan worden. Wij geven bijvoorbeeld het woord aarde ook meerdere betekenissen, zoals 'wereldbol' en 'grond'. Zo hebben de Griekse woorden in het Nieuwe Testament ook vaak meerdere betekenissen en moet je kijken naar de context. Als er staat 'stammen van de aarde', dan is 'land' een betere vertaling, omdat het over 'stammen' gaat. De aarde als geheel is niet verdeeld in 'stammen', maar 'volken' en als dat hier bedoeld was, dan zou het er ook zo gestaan hebben. En zelfs al zou hiermee tóch de hele aarde bedoeld worden, dan zou het alsnog gaan over de stammen van Israël (het huis van David), die verstrooid waren over de toen bekende aarde. Telkens weer zien we dat het over Israël gaat en het oordeel dat hén te wachten stond; niet de vernietiging van de hele aarde. Het was hún wereld die instortte.

5. Profetieën en overeenkomsten

Zacharia 12:10-11 wordt dus door Jezus aangehaald in Mattheüs 24:30 (en het komt weer terug in Openbaring 1:7); Hij verwees hier nog een keer naar, toen hij voor de raad stond (in Matt.26:64):

*Ik zeg u: Van nu aan zult u de **Mensenzoon zien**, zittende aan de rechter hand van de kracht (van God), en **komende op de wolken van de hemel**.*

Dezelfde terminologie als in Zacharia.

Het is heel verhelderend om het hele boek Zacharia eens in dit licht te lezen. Je zult zien dat er veel sterke overeenkomsten zijn met het boek Openbaring. Het is alsof Johannes een soort uitgebreide versie van visioenen van Zacharia te zien heeft gekregen. Ik zal een aantal voorbeelden noemen.

In **hoofdstuk 1** heeft Zacharia het over een man op een rood paard, gevolgd door rode, bruine en witte paarden. Dit heeft veel weg van Openbaring 6, waar vier paarden genoemd worden met verschillende kleuren.

In **Zacharia 2** verschijnt een man die met een meetsnoer Jeruzalem gaat opmeten. In Openbaring 11 zien ze dat de tempel wordt opgemeten en in Openbaring 21 worden de maten van het nieuwe Jeruzalem gegeven. Zacharia 2 beschrijft daarnaast dat vele heidenen worden toegevoegd en dat God in het midden van Zijn volk zal wonen, wat we in Openbaring 21 ook weer beschreven zien.

In **Zacharia 3** zien we bekende beelden uit Openbaring, zoals de Satan als tegenstander en iemand die voor de Engel van God staat en schone kleren krijgt.

In **Zacharia 4** zien we een gouden kandelaar met zeven lichten en een oliekruik, met de mededeling dat het allemaal door de Geest van God zal gebeuren, en dat twee olijfbomen voor de Heer en de hele aarde staan (denk aan Jezus die tussen de zeven kandelaren wandelt in Openbaring 1 en de twee getuigen in Openbaring 11).

In **Zacharia 5** een vliegende boekrol met vervloekingen, en vrouwen met vleugels. In Openbaring 4 wordt een boekrol geopend, wat vreselijke dingen tot gevolg heeft. In Openbaring 12 krijgt een vrouw vleugels om te vluchten.

Zacharia 6 beschrijft weer 4 kleuren paarden, maar nog interessanter is dat hier gesproken wordt over een Man die de tempel van Jahweh zal bouwen en Hij zal

zitten en heersen op Zijn troon en de mensen die gehoorzaam zijn zullen mee helpen bouwen. Dit lijkt veel op de rode draad van Openbaring, dat Jezus de troon zit en heerst met zijn trouwe dienaren.

Zacharia 8 spreekt weer over vele volken die zullen komen en smeken om met Joden te mogen optrekken, omdat God met hen is (Openbaring 21).

Zacharia 9 bevat de opvallende voorspelling die ik al noemde in deel 1, van de Koning die zal komen, rijdende op een ezelsveulen. Precies wat Jezus deed, toen Hij Jeruzalem werd binnengehaald als een koning. Tevens wordt er gesproken over bliksem en een bazuin die God zal blazen. Herkenbare beelden die we ook zien in Openbaring.

Zacharia 10 spreekt van de valse profeten en dat God boos is op de herders (de leiders) van het volk en dat Hij ze zal straffen. Het straffen van goddeloze heersers is ook een thema in Openbaring. Met name omdat Jezus de leiders (herders) van Israël er direct op aansprak dat zijn hun straf niet zouden ontlopen in het gericht over Jeruzalem.

Zacharia 11 bevat de wonderlijke profetie met de 5 specifieke details in het verraad van Jezus door Judas, genoemd in deel 1, en wederom hoe boos God is op de herder die niet goed voor zijn schapen zorgt.

Dan **Zacharia 12**, waarvan vers 10 en 11 door Jezus Zelf wordt aangehaald met betrekking tot het oordeel over Jeruzalem en dat ze Hem zullen zien, Die zij doorstoken hebben, en over Hem zullen weeklagen.

Zacharia 13 bevat ook weer een profetie die Jezus op zichzelf betreft. De wonden in Zijn handen en de Herder die geslagen wordt, waarop de schapen verstrooid worden (Mattheüs 26:31). Direct daarna zegt Zacharia dat twee derde van het land zal omkomen. Dat lijkt ook sterk op de oordelen in Openbaring. Maar er zal een derde overblijven, die door God worden gelouterd door vuur, als zilver en goud. Dit lijkt weer sterk op het restant van Israël, waar Jesaja meerdere keren over spreekt. Dit restant zien we in de vorm van 144.000 trouwe Israëlieten in Openbaring 7 en 14.

Tot slot wordt in **Zacharia 14** weer gesproken over het oordeel dat Jeruzalem zal treffen. Maar Jahweh zal voor ze strijden en Zijn voeten zullen 'in die dagen' op de Olijfberg staan, die vervolgens in tweeën splijt en er een pad ontstaat, zodat het volk kan vluchten naar de bergen. Dat is ook precies wat Jezus Zijn volgelingen aanraadde om te doen, wanneer ze de 'gruwel van de verwoesting' zouden zien. In die dagen is natuurlijk niet echt de Olijfberg in tweeën gesplitst, maar dit is symbolische taal. God maakte dat ze veilig voor de ellende konden vluchten. Er was vlak voor de belegering ook een wonderlijk moment dat het leger zich tijdelijk terugtrok, wat de trouwe volgelingen van Jezus de gelegenheid bood om te vluchten. Wanneer God in profetische taal Zijn voeten ergens neerzet, zegt dat iets over een betrokkenheid en ingrijpen van Zijn kant. Zoals in Micha 1:3-4, waar God 'op de hoogten treedt', en daardoor 'bergen smelten' en 'dalen splijten'. Volgens de traditionele overlevering zijn Christenen in de tijd van het beleg van Jeruzalem naar Pella gevlucht, aan de overkant van de Jordaan. Erg aannemelijk, want Jezus had het ze zelf gezegd. Het was de enige manier om te ontkomen aan de gruwelijke ondergang van Jeruzalem. En dat alles zou zijn 'in die dagen'. God zorgde ervoor dat ze die kans kregen.

Het lijkt mij duidelijk dat het grootste gedeelte van de profetieën van Zacharia, betrekking hebben op gebeurtenissen rond het jaar 70, vergezeld van enkele specifieke profetieën over Jezus, wat het hele gebeuren ook daadwerkelijk 'in die dagen' plaatst. Mensen die vinden dat de Olijfberg een keer echt, letterlijk moet splijten, missen hier mijns inziens het totaalplaatje en de symbolische kracht van het beeld. De overeenkomsten tussen onder andere Mattheus 24, Lucas 21, Openbaring en Zacharia zijn zo sterk dat het wel om hetzelfde moet gaan.

Ik heb het al eerder genoemd, maar toch nog iets over dat 'komen op wolken'. We kunnen dit zien in dezelfde context als het 'staan op bergen' en 'neerdalen' van God in het Oude Testament. De hogepriester en consorten wisten ook heel goed wat Jezus hier bedoelde. Het was duidelijk dat Jezus zich identificeerde met God Zelf en de 'Mensenzoon' uit Daniel 7:13; dit was godslastering in hun ogen. Zij wisten wat dit betekende. Als God komt met kracht, op de wolken van de hemel, dan is het echt menens. Het 'komen op de wolken' was een bekend begrip en stond in verband met een komen van God, met macht en oordeel. Jesaja 19:1 spreekt over een komend oordeel over Egypte:

Zie de Here rijdt op een snelle wolk en komt naar Egypte; dan beven de afgoden voor Hem en het hart van Egypte versmelt in hun binnenste.

Ezechiël 30:3,4 zegt het volgende:

*Want nabij is de dag, ja, nabij is de dag van de Here, **een dag van wolken**, een uur van de volken zal het zijn. Een zwaard zal in Egypte komen...*

Het is belangrijk om deze 'apocalyptische taal' te begrijpen, voordat je het boek Openbaring kunt begrijpen. De Joden (de doelgroep), die deze boodschap hoorden, wisten waar het over ging. 'Komende in de wolken, en de zon, de maan en de sterren die worden verduisterd' betekende voor hen heel iets anders dan voor ons. Wolken, zon, maan en sterren worden in *apocalyptische* (letterlijk: *onthullende*) geschriften vaak gebruikt als symbolen, zoals in Ezechiël 32:7:

*Wanneer ik u uitblus, bedek ik de hemel en **verduister ik de sterren**; de **zon** overdek ik met **wolken**, en de **maan** doet haar **licht niet schijnen**.*

Dit gedeelte spreekt over de zon, maan en sterren om een komend oordeel aan te kondigen over Egypte. Zoals deze hemellichamen heersen over dag en nacht, wordt hiermee symbolisch de heersende autoriteiten over volken bedoeld. In het oordeel gaat dan het licht van het betreffende volk uit en heerst de duisternis.

*Zie, de dag des Heren is nabij, meedogenloos, met verbolgenheid en brandende toorn, om de aarde tot een woestenij te maken en haar zondaars van haar te verdelgen. Want de **sterren** en de sterrenbeelden doen hun **licht niet stralen**, de **zon** is bij haar opgang verduisterd en de **maan** laat haar **licht niet schijnen**.*

In dit gedeelte uit Jesaja 13:9,10 gebeurde er op zich niets met de zon, maan en sterren, ze bleven gewoon hun licht geven. Het is beeldspraak, om het komende oordeel over Babel te symboliseren.

Wie kent het verhaal van Jozef niet, die een bijzondere droom had (Genesis 37:9):

Nu heb ik weer een droom gehad, en zie, de zon, de maan en elf sterren bogen zich voor mij neer.

De zon stelde Jozefs vader voor, de maan zijn moeder en de elf sterren waren zijn oudere broers. Zij waren autoriteiten boven Jozef, maar in de droom werden de rollen omgedraaid. Het was een profetische droom, omdat het werkelijkheid werd toen Jozef aan de macht kwam in Egypte.

Dan zijn er nog gedeelten als Richteren 5:20, waar strijdende koningen vergeleken worden met sterren. En zie Jesaja 34:4, daar rolt de hemel op en vallen de sterren naar beneden, maar het gaat om Gods oordeel dat neerkomt op Edom. In Joel 2:2 bij het naderen van een machtig volk (...verder in vers 10:) beven hemel en aarde en worden zon, maan en sterren verduisterd. In Amos 8:9 wordt voorspeld dat op het middaguur de zon onder zal gaan. Die beeldspraak wordt verklaard in vers 10, waar we zien dat het gaat over een feeststemming die overgaat in rouw. Amos had het daar al eerder over in hoofdstuk 5:19-20 van hetzelfde boek.

Na deze voorbeelden is het misschien makkelijker om te begrijpen wat er in het apocalyptische geschrift Openbaring met zon, maan, sterren en wolken bedoeld wordt. Zo kun je misschien horen wat de Joden hoorden toen Jezus aankondigde dat Hij zou komen op de wolken en dat zon, maan en sterren zouden verduisteren; namelijk, dat dit gepaard zou gaan met een oordeel. Jezus gebruikte exact dezelfde taal als de profeten uit de Tenach (de Joodse bijbel) tegen Zijn doelgroep, de Joden.

Om dit punt af te ronden, nog even iets over de tijdsbepaling in Openbaring 1:7. Het zegt iets over **hen die Hem hebben doorstoken**: de Joden van toen. Dat zijn niet de Joden die vandaag leven, maar dat waren de Joden die toen leefden en hun Messias gekruisigd hadden. Jezus had wel voor ze gebeden, dat God het ze

niet zou aanrekenen, omdat ze niet wisten wat ze deden, Maar degenen die Hem zouden blijven afwijzen en hun toevlucht zouden blijven zoeken bij het oude (de tempel, de wetten en hun 'heilige stad'), zouden omkomen in de tragische gebeurtenissen van het jaar 70, wanneer de heidenen de stad en het heiligdom zouden vertreden. Het was geschreven door hun eigen profeten, maar ze wilden het niet weten. Kortom, die sterke overeenkomsten tussen de profeten van de Tenach, de woorden van Jezus en het boek Openbaring zijn weer een reden waarom het geschreven moet zijn vóór de tijd van het oordeel in het jaar 70.

6. De 'dronken hoer' en het bloed van de heiligen

Waar werd het bloed van de profeten en apostelen vergoten? Kijk eens in Openbaring 17:6:

*...en ik zag een vrouw (vers 3)... En ik zag, dat de vrouw **dronken was van het bloed van de heiligen, en van het bloed van de getuigen van Jezus. En ik verwonderde mij, toen ik haar zag, met grote verwondering.***

En 18:24:

En in haar is gevonden het bloed van de profeten en van de heiligen, en allen die gedood zijn op de aarde.

Het woord 'aarde' is hier weer 'gé', het land. Het is steeds weer van belang om te zien welk woord in de brontekst gebruikt wordt voor aarde of wereld. Bij dit woord (*gé*), moet je altijd goed naar de context kijken, omdat het net zo breed inzetbaar is als ons woord 'aarde' (grond/land, vaste grond, aardbol). Johannes was zeer verwonderd toen hij de vrouw zag, waarschijnlijk omdat hij al een idee had waar dit naar toe zou gaan en het nog niet durfde te zeggen, maar het werd voor hem uitgelegd in 17:18:

En de vrouw, die u gezien hebt, is de grote stad, die het koninkrijk heeft over de koningen der aarde.

Deze 'grote stad' wordt meerdere keren 'Babylon' genoemd in de hoofdstukken 17 en 18. De term 'de grote stad' komen we vaker tegen in Openbaring (bijvoorbeeld 11:8):

En hun dode lichamen zullen liggen op de straat van de grote stad, die geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, alwaar ook onze Heer gekruisigd is.

Een belangrijke aanwijzing: 'alwaar onze Heer gekruisigd is'. Dat moet Jeruzalem zijn. Verder zien we dat de stad geestelijk als Sodom en Egypte geworden is. Dit is wederom een beeld uit het Oude Testament, waar Jeremia (23:14) namens God zegt:

...ze zijn mij altezamen als Sodom geworden

Er is geen andere duidelijke tekst, bijvoorbeeld in het Oude Testament, die Jeruzalem direct met Egypte vergelijkt, maar de Joden werden wel vaak gewaarschuwd om niet terug te keren naar de gebruiken van Egypte, waar ze vele jaren als slaven geleefd hadden. In Openbaring zien we dat dit toch gebeurd is. Met deze dingen in het achterhoofd is het dan ook niet vreemd om te zien dat het afvallige, overspelige Jeruzalem ook vergeleken wordt met Babylon. Babylon wordt in Openbaring ook 'de grote hoer' en 'de moeder der hoeren' genoemd. Dat is nogal heftig, maar geen vreemde uitspraak voor een Jood die zijn 'bijbel' (Tenach) kent. Meerdere malen wordt Israël in het Oude Testament vergeleken met een 'hoer'. Nu moeten we wel even stilstaan bij de betekenis van dat woord 'hoer' (Hebreeuws 'zanah' en Grieks 'porné' - van het Griekse woord hebben wij het woord *porno*). In het Hebreeuws, maar vooral in de Joodse cultuur, had het niet in de eerste plaats de betekenis van prostituee, 'een vrouw die haar lichaam verkoopt voor seks', maar voornamelijk een **ontrouwe** vrouw. Een vrouw die het **verbond** met haar man had verbroken. In die zin wordt het ook in Openbaring gebruikt. En bijvoorbeeld in Jesaja 1, dat over Jeruzalem gaat, lezen we in vers 21 heel specifiek:

Hoe is de getrouwe stad tot een hoer geworden! Zij was vol recht, gerechtigheid herbergde daarin, maar nu doodslagers.

Daar staat dus betrouwbaarheid (trouw) tegenover het 'hoer' (ontrouw) zijn. Dit maakt het helemaal onwaarschijnlijk dat het om een ander 'Babylon' zou gaan. Er was vóór Openbaring maar één stad die ooit getrouwd is geweest met God; en dat is Jeruzalem. Het geografische Babylon had geen verbondsrelatie met God. Jezus benadrukte ook dat Jeruzalem ontrouw was geworden en de stad was waar profeten gedood werden, in Lucas 13:34:

*Jeruzalem, Jeruzalem! u die de **profeten doodt**, en stenigt, die tot u gezonden zijn, hoe menigmaal heb Ik uw kinderen bijeen willen vergaderen, zoals een hen haar kuikens onder haar vleugelen vergadert; en u hebt niet gewild?*

Precies wat Openbaring zegt over 'Babylon'. Mattheüs 23:29-37 laat hetzelfde zien en daar houdt Jezus de Joden verantwoordelijk voor het doden van de profeten en de apostelen. Hij verklaarde dat zij de kinderen van hun vaders waren die ook de profeten hadden gedood. Vervolgens zei Jezus in vers 32, dat zij de zonden die hun vaders waren begonnen, zouden voltooien. Zie vers 35, waar Jezus zegt:

...opdat over u kome al het rechtvaardige bloed, dat vergoten werd op de aarde,...

Het Griekse woord voor 'de aarde' is weer 'gé', wat hier beter met 'het land' vertaald kan worden. En daarna uitte Hij de ondertussen bekende woorden (vers 36-37):

*Voorwaar, Ik zeg u: Al deze dingen zullen komen over **dit geslacht**. Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt, en stenigt, wie tot u gezonden zijn.*

Jezus hield hen verantwoordelijk voor “al het rechtvaardige bloed dat vergoten is op de aarde”. Dit is vergelijkbaar met wat Stefanus tegen de Joodse raad zei (Handelingen 7:51-52):

*Hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest; net als uw voorouders, **zo ook u**. Wie van de profeten hebben uw voorouders niet vervolgd? En zij*

hebben gedood degenen, die tevoren verkondigd hebben de komst van de Rechtvaardige, van Wie u nu verraders en moordenaars geworden bent.

Uit deze passages moeten we logischerwijs afleiden dat 'de grote stad' in Openbaring het Jeruzalem was van de generatie van Jezus. De stad waar Jezus zo bedroefd over was, waar Hij het oordeel over uitsprak. Daar waar de profeten en heiligen vermoord waren. De eens getrouwe stad, die als Babylon, Sodom en Egypte geworden was, vol van afgoderij. Dat er zo'n duidelijk verband ligt tussen het voorspelde oordeel over Jeruzalem in Mattheüs 24 en de beschrijvingen van de ontrouwe, rebelse stad in Openbaring, waar het bloed van de heiligen vergoten is, bewijst wederom dat Openbaring geschreven moet zijn vóór Jeruzalem verwoest werd in het jaar 70. Jezus zei: 'in deze generatie' en aan Johannes openbaarde Hij: 'zeer binnenkort'; het oordeel over deze stad, die de profeten doodt (inclusief Hemzelf), en stenigt die tot haar gezonden zijn.

7. Hagelstenen en archeologie

Over stenigen gesproken: wat was volgens de wet van Mozes de straf op overspel (ontrouw)? Steniging! (Deuteronomium 22:22-24). Volgens de Joodse geschiedschrijver Josephus, in het boek 'De Joodse Oorlog', boek 5, hoofdstuk 6, werd Jeruzalem in het jaren 66 t/m 70 onder andere bekogeld met witgeverfde stenen kogels van 1 talent (twintig kilo), gelanceerd door de Romeinse katapulten. Dit feit is onlangs bevestigd door archeologische vondsten in Jeruzalem, officieel bekend gemaakt door de Israel Antiquities Authorities (IAA).

Is het mogelijk dat we hier te maken hebben met een significante parallel? Een zeer markante overeenkomst vinden we namelijk in Openbaring 16:21, waar 'hagelstenen' van 1 talent neerkomen op de mensen van 'de grote stad... Babylon', omdat God haar 'gedacht' en haar te drinken gaf uit de wijnbeker van Zijn boosheid. De woorden die daar gebruikt worden hebben te maken met het verbreken van het verbond, waarover ik onder punt 6 sprak. Het woord 'gedacht' is in het Grieks 'emnésthe', van het werkwoord 'mimnésko'. Dat woord komt 23 keer voor in het Nieuwe Testament en heeft telkens de betekenis van 'in gedachtenis brengen' of 'gedenken'. Het is een woord dat in deze context te maken heeft met het verbond dat God met Jeruzalem had. Hieruit blijkt eens

temeer dat het in Openbaring niet gaat over het geografische Babylon, maar om de verbondsstad Jeruzalem. Er was een strenge voorwaarde opgenomen in dat verbond, zoals we zagen in de 4x7 slagen uit Leviticus 26. God *gedacht* dat verbond met Zijn volk en de voorwaarden met de bijbehorende consequenties, als Israël hardnekkig ongehoorzaam zou blijven.

Zie voor het contrast Johannes 8:3-5, beschreven in deel 1, waar Jezus de wet overstemt met genade voor een op overspel betrapte vrouw. Hieruit blijkt dat God altijd oog heeft voor het individu. Daarom gaf Jezus ook duidelijke instructies aan Zijn volgelingen om de stad te verlaten wanneer ze de legers zouden zien komen (Lucas 21:20). God is alleen boos op hen die hardnekkig blijven rebelleren.

8. De bergen vallen

Kort, maar krachtig: Vergelijk Openbaring 6:16:

*En zeiden tot de **bergen** en tot de steenrotsen: **Val op ons**, en verberg ons voor het aangezicht van Hem Die op de troon zit, en van den toorn van het Lam.*

met Lucas 23:28-30, waar Jezus tegen de dochters van Jeruzalem spreekt over het komende oordeel over de stad:

*En Jezus, Zich tot haar kerende, zei: Dochters van Jeruzalem! ween niet over Mij, maar ween over uzelf, en over uw kinderen. Want zie, er komen dagen, in welke men zeggen zal: Zalig zijn de onvruchtbaren, en de buiken die niet gebaard hebben en de borsten die niet gezoogd hebben. Dan zullen zij beginnen te zeggen tot de **bergen: Val op ons**; en tot de heuvelen: **Bedek ons**.*

Deze gedeelten lijken veel op elkaar en op Mattheüs 24, waar het duidelijk over de verwoesting van Jeruzalem en de tempel gaat. Dit woordgebruik duidt erop dat het om dezelfde gebeurtenissen moet gaan, wat de woorden in Openbaring 6:16 vóór de val van Jeruzalem plaatst.

9. Het beest uit de zee

In Openbaring 13 wordt een beest beschreven met zeven koppen en tien hoorns. Op de hoorns stonden tien kronen en op de koppen godslastering. Dit beeld lijkt in enkele opmerkelijke details op het vierde beest dat beschreven wordt in het zevende hoofdstuk van Daniël. Dit vierde beest van Daniël is een beschrijving van het Romeinse rijk. Het had ook tien hoorns, waarvan drie werden uitgerukt (er bleven er dus zeven over) en daarvoor in de plaats kwam er één met grootspraak. Het beest in Openbaring had voeten als van een beer en tanden als van een leeuw en Daniël beschrijft dat het vierde beest alles vertrapte met zijn voeten en met ijzeren tanden alles vermaalde. De getallen komen overeen, de kronen, het gedrag. Kortom je kunt eigenlijk niets anders concluderen dan dat het hier om dezelfde macht gaat: het Romeinse rijk. Volgens Daniël zou deze macht 490 jaar na de opdracht tot herbouw van Jeruzalem in beeld zijn, wat precies uitkomt bij de tijd van Jezus. Hier ga ik later nog dieper op in.

10. De verzwakte Johannes

Volgens Hiëronymus van Stridon was Johannes in het jaar 96 zo zwak, dat hij met moeite naar de kerk gedragen werd. Hij kon daar slechts enkele woorden tot de mensen spreken. Meestal in de trant van 'houd van elkaar, want dat is de belangrijkste opdracht van onze Heer', maar veel meer kwam er niet uit. Het ligt niet voor de hand dat een dermate verzwakte Johannes op die leeftijd nog de woorden te horen kreeg die we in Openbaring 10:11 lezen:

“...U moet wederom profeteren voor vele volken, en natiën, en talen, en koningen.”

Deze 10 punten, samen met de eerder genoemde tijdsbepalingen zijn zeer sterke aanwijzingen dat het boek Openbaring in ieder geval voor het grootste gedeelte over dezelfde dingen gaat als waar Jezus het over heeft in Mattheüs hoofdstuk 24. Dingen die 'spoedig' en 'weldra' moesten geschieden. De tijd was nabij. (Openbaring 1:1,3; 2:16, 3:11; 22:6,7,10,12,20). En welke gebeurtenis was nabij? **De openbaring van Jezus Christus!** Aldus de eerste zin van het boek Openbaring.

Dat de tijd nabij was, kunnen we ook nog zien aan een belangrijke opmerking aan het einde van het boek. Kijk maar eens naar Openbaring 22:10:

*En hij zei tegen mij: **Verzegel** de woorden van de profetie van dit boek **niet**; want de tijd is nabij.*

Als de tijd nabij was, en het boek mocht niet verzegeld worden, hoe 'nabij' was het dan? Vergelijk dit eens met het boek Daniël in het Oude Testament. Ook Daniël moest profeteren over de tijd van het einde. We weten dat Daniël ongeveer 600 jaar voor de val van Jeruzalem profeteerde. En wat kreeg Daniël te horen? (12:4,9)

*En u, Daniël! sluit deze woorden toe, en **verzegel dit boek, tot de tijd van het einde**; velen zullen het naspeuren, en de kennis zal vermenigvuldigd worden...*

En Hij zei: Ga heen, Daniël! want deze woorden zijn toegesloten en verzegeld tot de tijd van het einde.

Daniël moest het boek verzegelen, want het duurde nog zo'n 600 jaar voordat het allemaal in vervulling zou gaan. Johannes moest zijn boek **niet** verzegelen, want het zou nog een **korte tijd** duren! Die 'korte tijd' was dus zeker veel korter dan 600 jaar. Ik zou zeggen een paar jaar.

Ondanks de vele indicaties dat Openbaring gaat over het einde van de oude tempel en het oude Jeruzalem, het systeem dat corrupt was geworden, zijn er toch nog veel mensen die het moeilijk vinden om elk detail van het boek in die tijd te plaatsen (grotweg de eerste eeuw van onze jaartelling). Zij trachten met het boek in de hand voorspellingen te doen over dingen die ons nog zouden staan te gebeuren, zoals een derde wereldoorlog of grote rampen. En zij zien in hedendaagse natuurverschijnselen, rampen, hongersnoden en oorlogen, de tekenen die genoemd worden in de Bijbel.

Dat komt mogelijk omdat er naast de **tijdsfactor** ook een **schaalfactor** meespeelt. Men vindt het moeilijk om de 'korte tijd' te accepteren, omdat de gebeurtenissen in Openbaring een 'wereldwijd' en 'allesomvattend' karakter lijken te hebben. In dit hoofdstuk hebben we gezien dat Johannes openbaringen kreeg over een 'einde', maar dat was niet een einde dat ver in de toekomst lag. Ik ben bewust nog niet ingegaan op de vele details in het boek, omdat we meer

gebaat zijn bij het totaalplaatje. Als we dat hebben, kunnen we de details invullen. Het boek is de 'Openbaring van Jezus Christus' en Hij kwam om ergens een eind aan te maken en iets nieuws te beginnen. In het volgende hoofdstuk gaan we bekijken waaraan Jezus een einde kwam maken.

Het einde van de wereld

De schaalfactor

Hoe zit het met de termen 'het einde van de wereld' en 'het einde van de tijd'? Is het niet zo dat de Bijbel spreekt over het einde van alle dingen, het vergaan van hemel en aarde in het laatste oordeel, het versmelten van de elementen, het wankelen van de hemellichamen, vallende sterren en het einde van de tijd?

Kort gezegd: nee. Nou, soms lijkt het er wel op, maar we zullen zien dat de woorden iets anders betekenen dan veel mensen denken. Daarbij speelt vaak de vertaling een belangrijke rol, maar ook de context. Wij zeggen dingen tegenwoordig anders dan een Griek of een Jood rond het begin van onze jaartelling. Zoals eerder gezegd: we moeten ons verplaatsen in een cultuur van tweeduizend jaar geleden. We moeten gaan kijken naar de context en het woordgebruik van die tijd.

Laten we eens kijken naar het woord 'wereld'. We vinden dat woord ook in een uitspraak van Jezus, waarin een tijdsbepaling zit voor Zijn komst. Dit haakt gelijk mooi in op het vorige gedeelte. We lezen in Mattheüs 24:1,2:

*En Jezus ging uit en vertrok van de tempel; en Zijn discipelen kwamen bij Hem om Hem op **de gebouwen van de tempel** te wijzen. En Jezus zei tegen hen: Ziet u niet al deze dingen? Waarlijk, Ik zeg: **Hier zal niet een steen op de anderen steen gelaten worden, die niet afgebroken zal worden.***

De leerlingen vroegen vervolgens (zo lezen we in vers 3, en houdt in gedachten dat het *een vertaling* is):

*Zeg ons, wanneer zullen deze dingen zijn, en wat zal het teken zijn van **Uw komst**, en van **de voleinding van de wereld**?*

Deze vraag komen we ook tegen in Markus 13:4, waar het zo staat:

*Zeg ons, wanneer zullen **deze dingen** zijn? En wat is het teken, wanneer **deze dingen allen voleindigd zullen worden**?*

We zien dat de vraag één geheel is en niet onderverdeeld kan worden in 2 of 3 vragen, wat ik sommigen wel eens heb horen zeggen. Uit het parallelle gedeelte in Markus blijkt namelijk dat de leerlingen met 'deze dingen' zowel de vernietiging als de voleindiging bedoelen. Markus verwoordt slechts een samenvatting van Jezus' antwoord. Lucas zegt het met iets meer woorden en beperkt de vraag tot 'wanneer komt het Koninkrijk?' Maar Mattheüs geeft een uitgebreid verslag. Een belangrijke kernzin in het antwoord van Jezus is Mattheüs 24:14:

En dit Evangelie van het Koninkrijk zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken; en dan zal het einde komen.

Wat verstonden zijn toehoorders onder 'de (gehele) wereld' en 'alle volken'?

Een wereld gaat open

Ten eerste moeten we kijken naar het Griekse woord dat hier met 'wereld' vertaald is. Er zijn vier Griekse woorden die met 'wereld' vertaald kunnen worden: 'kosmos', 'gé', 'oikoumene' en soms 'aion(os)'. Op zich kun je ze alle vier met 'wereld' vertalen, maar dan moet wel uit de context blijken op welke manier je 'wereld' bedoelt. Als wij zeggen 'niet zo schreeuwen, de hele wereld hoeft het niet te horen', dan bedoelen we natuurlijk de directe omgeving en niet de hele aardbol. Wij kennen bijvoorbeeld de 'Engelssprekende wereld', 'een wereld van verschil', de uitroep 'wát een wereld!', 'wereldwijd' en zo voort. Context is heel belangrijk en uiteindelijk bepalend voor een juiste vertaling. Zo is het in het Grieks ook. Elk van die vier woorden kan weer in een bepaalde context gebruikt worden, waardoor het zijn eigen unieke betekenis krijgt. Wat we dus moeten doen, is kijken hoe de woorden elders in geschriften uit die tijd werden gebruikt; het liefst hoe de schrijver zelf het woord gebruikte. Als je dat leert zien, gaat er een wereld voor je open...

Laten we eens enkele teksten uit het Nieuwe testament bekijken. Neem Romeinen 10:18, waar Paulus het heeft over de prediking van het evangelie:

Maar ik zeg: Hebben zij het niet gehoord? Ja toch, hun geluid is over de gehele aarde uitgegaan, en hun woorden tot de einden der wereld.

Het woord dat hier in de Statenvertaling vertaald wordt met 'aarde' is het Griekse woord 'gé' en het woord dat met 'wereld' vertaald wordt, is 'oikoumene'. Een betere vertaling in zou dit verband zijn: "...hun geluid is het hele land door gegaan, in alle lagen van de bevolking is het gehoord". Dat is geen letterlijke vertaling, maar een interpretatie. Toch brengt het de betekenis beter over, dan wanneer je het letterlijk weergeeft. Je ziet in sommige vertalingen dat er voor een groot deel letterlijk uit het Grieks vertaald wordt. Daar is iets voor te zeggen, maar hierdoor mis je bepaalde zaken, die met behulp van commentaren duidelijk moeten worden gemaakt. Op zich is het wel begrijpelijk dat men zo letterlijk mogelijk probeert te vertalen, want als je de betekenis probeert te vertalen (parafaseren), dan ga je soms onbewust je mening erin verwerken. Dat gebeurt helaas maar al te vaak in vertalingen. Dat komt omdat de betekenis van de oorspronkelijke teksten niet altijd even duidelijk is en soms zelfs op meerdere manieren vertaald kan worden. Ik laat hier dan ook zien wanneer ik iets interpreteer en waarom. Het woord 'gé' betekent 'aarde', in de zin van 'grond' of 'land'. Al hoeft het niet beperkt te zijn tot één land. Het kan in een bepaalde context zelfs op de hele wereldbol slaan, net als in het Nederlands 'aarde' voor grond en voor wereldbol gebruikt kan worden. Het woord 'oikoumene' betekent 'wereld', in de zin van 'maatschappij' of 'gemeenschap'. In het geval van de eerste eeuw, zou dit het beste gezien kunnen worden als de Romeinse wereld. Wij spreken immers ook over de 'wereld' die wij kennen, maar wij hebben internet en televisie, waardoor de hele wereld één grote gemeenschap of samenleving is. Voor de mensen uit die tijd was de 'oikoumene-wereld' veel beperkter.

Nu kan ik vertellen welk woord Jezus gebruikte in Mattheüs 24:14. Dat was 'oikoumene', de 'gemeenschap', de 'maatschappij', de Romeinse wereld. En Paulus bevestigt in Romeinen 10:18 dat het evangelie inderdaad aan de hele toenmalige maatschappij verkondigd was. Dit is een behoorlijk belangrijk punt. Hoe vaak horen we niet verkondigen dat het evangelie eerst over de hele wereld verkondigd moet worden, voordat Jezus terugkomt? Wij kunnen ons nu serieus

afvragen of dit terecht is. En dan hebben we het nog niet eens gehad over wat er in de Bijbel precies met de 'komst' van Jezus bedoeld wordt. Hierover later meer.

Goed, we hebben dus gezien dat 'gé' en 'oikoumene' gebruikt kunnen worden om het land en de maatschappij aan te duiden, maar hoe zit het met 'kosmos'. Dat is toch de hele wereld, zoals wij die kennen? Wij gebruiken het woord vandaag zelfs voor het hele universum. In een bepaalde context kun je het inderdaad voor de hele wereld gebruiken, maar lees eens in Kolossensen 1:5,6:

Om de hoop, die voor u is weggelegd in de hemelen, van welke u te voren gehoord hebt, door het Woord van de waarheid, namelijk het Evangelie; dat tot u gekomen is, gelijk ook in de gehele wereld, en het brengt vruchten voort, gelijk ook onder u, vanaf de dag dat u het gehoord hebt, en de genade Gods in waarheid hebt leren kennen.

Hier staat in de Statenvertaling weer 'wereld', maar in het Grieks staat er 'kosmos'. Gaat het dan over de hele aardbol? Nee, want het evangelie was, toen Paulus dit schreef, nog niet aan de Eskimo's, de Aboriginals en de Indianen verteld; om maar niet te spreken van alle inheemse stammen die nú nog niet eens allemaal bereikt zijn. Toch spreekt Paulus in de verleden tijd: 'het evangelie, dat tot u gekomen is, net als in de gehele wereld'.

Jezus spreekt ook over het verkondigen aan de 'wereld' (het Griekse woord 'kosmos'), in Johannes 18:20:

Ik heb vrijuit tot de wereld gesproken; Ik heb voortdurend in de synagoge geleerd en in de tempel, waar al de Joden bijeenkomen, en in het verborgene heb ik niets gesproken.

Jezus gebruikt het woord hier dus in overdrachtelijke zin, zodat er niet echt een begrenzing in zit. De context is echter Israël, en niet de hele wereld. Paulus maakt in Kolossensen 1:23 nog eens heel duidelijk dat in zijn tijd al aan de opdracht van Jezus voldaan was:

Indien u maar blijft in het geloof, gefundeerd en vast, en niet laat afbrengen van de hoop van het Evangelie, dat u gehoord hebt, dat gepredikt is aan elk schepsel, dat onder de hemel is; waarvan ik, Paulus, een dienaar geworden ben;

Het evangelie is aan **elk schepsel onder de hemel** verkondigd. Dat is wat Paulus bijna 2000 jaar geleden zei. We kunnen nu dus vaststellen dat de schrijvers in de eerste eeuw (in ieder geval Mattheüs en Paulus) met 'aarde', 'wereld' en 'elk schepsel onder de hemel' iets anders bedoelden dan wij in eerste instantie geneigd zijn te denken als we het lezen. Hoewel je zulke teksten nooit meer op dezelfde manier zult lezen, nadat je dit gelezen hebt...

Sommige mensen worden op dit punt wat onrustig van binnen, want dit zou in de ogen van de oplettende lezer kunnen betekenen dat we nu niet meer hoeven te evangeliseren, omdat het dan allemaal al voorbij zou zijn. De opdracht van Jezus is helemaal volbracht. Toch? Niets is echter minder waar, zoals ik verderop zal uitleggen, wanneer ik wat dieper inga op de groei van het Koninkrijk.

Laten we in het vervolg in ieder geval niet meer ons eigen referentiekader gebruiken bij het interpreteren van deze woorden. Want om een tweeduizend jaar oude tekst te interpreteren, moeten we gebruik maken van andere teksten uit dezelfde tijd, anders raken we hopeloos verdwaald in de vertaling.

Zo is er in onze tijd ook een betekenis gegeven aan 'het einde'. Er wordt zelfs gezegd 'het einde van de tijd'. Maar de letterlijke woorden zijn onder andere te vinden in 1 Petrus 1:19,20:

*Maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een ongeschonden en onbevlekt Lam; Dat al gekend is geweest voor de grondlegging van de wereld, maar voor u geopenbaard is **in deze laatste tijden**.*

En Hebreëën 1:1:

*God, die voortijds vele malen en op velerlei wijze, tot de vaders gesproken heeft door de profeten, heeft in **deze laatste dagen** tot ons gesproken door de Zoon*

Zie ook Handelingen 2:15-20, waar Petrus de mensen toespreekt, nadat ze net de Heilige Geest hadden ontvangen en onder inspiratie van die Geest begonnen te spreken in alle talen van de mensen die voor het pinksterfeest in Jeruzalem waren samengekomen:

*...**dit is het**, waarvan gesproken is door den profeet Joël: En het zal zijn **in de laatste dagen**, (zegt God) Ik zal uitstorten van Mijn Geest op alle vlees; en uw zonen en uw dochters zullen profeteren, en uw jongelingen zullen gezichten zien, en uw ouden zullen dromen dromen. En ook op Mijn dienstknechten, en op Mijn dienstmaagden, zal Ik in die dagen van Mijn Geest uitstorten, en zij zullen profeteren. En Ik zal **wonderen** geven in den hemel boven, en **tekenen** op de aarde beneden, **bloed en vuur, en rookdamp. De zon zal veranderd worden in duisternis, en de maan in bloed, eer dat de grote en opzienbarende dag van de Heer komt. En het zal zijn, dat een ieder, die de Naam van de Heer zal aanroepen, gered zal worden.***

Wanneer was die 'grote opzienbarende dag van de Heer'? In de 'laatste dagen'. En wanneer waren die laatste dagen? Op het moment dat Petrus zei: "dit is het". Dat was bijna tweeduizend jaar geleden. En wat zou er daarna gebeuren? Bloed en vuur, rook en duisternis, met een maan als bloed. We hebben al gezien dat dit soort symboliek in de oren van Israëlieten van de eerste eeuw klonk als een komend oordeel over heersende autoriteiten en een corrupte heersende orde. Ze wisten heel goed waar dit over ging. Petrus kort de tekst van Joël (hoofdstuk 2) behoorlijk in. De profeet spreekt met symbolen en waarschuwingen het volk toe. Hij zegt ten slotte dat het volk ontkoming kan vinden op de berg van God (Sion). Petrus betreft dat in zijn toespraak op Jezus. De schrijver van het boek Hebrëen doet later hetzelfde (in Hebrëen 12:22-24):

*Maar u bent gekomen tot de berg Sion, en de stad van de levende God, tot **het hemelse Jeruzalem**, en de vele duizenden engelen; Tot de algemene vergadering en de Gemeente van de eerstgeborenen, die **in de hemelen** opgeschreven zijn, en tot God, de Rechter over allen, en de geesten van de volmaakte rechtvaardigen; en tot de Middelaar van het nieuwe verbond, Jezus...*

Hier zien we een directe verwijzing naar Joël; en we zien een thema dat terugkomt in het boek Openbaring: het nieuwe Jeruzalem. De geestelijke stad, waar God aanbeden kan worden in geest en in waarheid. Zoals Jezus zei (in Johannes 4:21-24):

*Jezus zei tegen haar: Vrouw, geloof Mij, de tijd komt dat jullie noch op deze berg, noch te Jeruzalem, de Vader zullen aanbidden. Jullie aanbidden, wat jullie niet kennen; wij aanbidden wat wij kennen; want de redding is uit de Joden. Maar de tijd komt, **en is er nu al**, dat de ware aanbidders de Vader zullen aanbidden in **geest en in waarheid**; want de Vader zoekt zulke mensen, die Hem zo aanbidden. God is **Geest** en wie Hem aanbidden, moeten Hem **aanbidden in geest en in waarheid**.*

In het Nieuwe Testament zien we telkens weer dat het Koninkrijk komt in de geest, in waarheid, onzichtbaar, niet 'van deze wereld', maar hemels en geestelijk. Hierover zal ik verderop meer zeggen, maar voor nu is het belangrijk om te zien dat er steeds gesproken wordt over 'nu' en 'dit is het'. Dat was dus toen al, in de eerste eeuw. Dat had betrekking op het oordeel, maar ook op de redding en de komst van het Koninkrijk. Zie je nu hoe vreemd het eigenlijk is om te geloven dat we vandaag nog steeds in 'de laatste dagen' zouden leven? Want als die 'laatste **dagen**' toen waren, is het logisch te geloven dat die dagen nog steeds doortellen?

Jezus zei het heel duidelijk in Lucas 21:22:

...want dit zijn de dagen van vergelding, waarin alles wat geschreven staat, in vervulling gaat.

En dan de hamvraag: wát ging er precies in vervulling? 'Alles wat geschreven staat', is heel breed. Het gaat daar om alles wat geschreven staat met betrekking tot hetgeen in die context besproken werd. Deze constructie vinden we wel vaker in het Grieks. Zo zegt Paulus in Filippensen 4:13:

Ik ben in staat alle dingen te doen door de Ene, Die mij kracht geeft.

Dat betekent niet dat hij zomaar alles kan doen, maar dat hij kracht krijgt om de dingen te doen die hij daarvoor noemde: in voorspoed én in gebrek leven.

Zo moeten we ook kijken naar Lucas 21:22. Alle dingen die geschreven zijn: dat de tempel zou worden afgebroken, dat er valse christussen zouden komen, oorlogen, oproer, aardbevingen, hongersnoden, epidemieën, tekenen aan de hemel, vervolgingen, verdeeldheid, zelfs binnen gezinnen, de belegering van Jeruzalem en haar verwoesting. **Alles** wat hij daarvoor genoemd heeft en waar de profeten over geschreven hadden. Dát zou in vervulling gaan. De voorspelling van 'bloed, vuur, rook, verduistering van hemellichamen, wonderen en tekenen' waren zeer actueel tijdens de belegering en vernietiging van Jeruzalem en de tempel in de jaren 66 tot en met 70. Geschiedschrijvers als Flavius Josephus, Pseudo-Hegesippus, Gaius Tacitus, Eusebius van Caesarea en Sopher Josippon, doen verslag van oorlogen, hongersnoden, ziekten, aardbevingen, zelfbenoemde profeten en opstandelingen. Er waren ook imposante verschijningen in de lucht, boven Jeruzalem in die tijd. Er werd een grote indrukwekkende gestalte gezien, strijdwapens, soldaten in pantser, met vurige wapens, de tempel die plotseling verlicht werd door een schijnsel uit de hemel en men zag een gezicht van een man in de wolken. Er werd ook nog een 'ster' waargenomen in de vorm van een zwaard (waarschijnlijk een komeet) die een jaar boven de tempel zichtbaar was. Kunnen deze gebeurtenissen en waarnemingen de tekenen zijn geweest waar Jezus het over had? (Zie Mattheüs 24, Markus 13 en Lucas 21.) De conclusie lijkt mij voor de hand liggen, maar ik wil je uitdagen om het zelf te onderzoeken. Voor de ijverige student: lees de boeken van bovenstaande schrijvers maar eens.

Je zult versteld staan van de grote hoeveelheid overeenkomsten met het Nieuwe Testament van de Bijbel.

Deze aankondiging van wat er zou gaan gebeuren was voor de Joden die daar stonden natuurlijk geen goed nieuws, dat was het einde van alles wat hen zo dierbaar was. Hun geliefde hoofdstad, hun tempel hun tradities. Het zou allemaal tot een einde komen. Het was hún wereld die zou vergaan. Er zou echter wel iets nieuws voor in de plaats komen; maar daarover in het volgende hoofdstuk meer.

Een tijd van komen

Nu eerst nog iets meer over die belangrijke vraag van de leerlingen, die helaas vaak op een verwarrende manier vertaald is (Mattheus 24:3):

*Zeg ons, wanneer zullen deze dingen zijn, en wat zal het teken zijn van Uw komst, en van de **voleinding van de wereld**?*

Dit komt uit de Statenvertaling. In de NBG vertaling is dit onveranderd overgenomen. De NBV komt iets dichterbij het Grieks. Daar staat “**de voltooiing van deze wereld**”. Het Griekse woord 'sunteleias' is inderdaad beter met 'voltooiing' te vertalen. De woorden *voleinding* en *vervulling* kunnen op zich ook gebruikt worden. Zoals je ziet gebruikt de NBV het woord '*deze*' voor 'deze wereld'. Dat heeft meer betrekking op dat wat zij toen voor wereld aanzagen. We hebben al gezien dat de mensen in die tijd een beetje anders tegen 'de wereld' aankeken dan wij. Ik heb laten zien dat er in het Grieks vier woorden zijn die met 'wereld' vertaald kunnen worden, afhankelijk van de context.

Nog even op een rijtje: Het woord 'gé' betekent aarde/grond/land, het woord 'oikoumene' staat voor de maatschappij / de samenleving en het woord 'kosmos' (letterlijk: formatie, ordening, schikking) staat voor wereld in de zin van de schepping of 'dat wat geformeerd is'. Deze drie woorden werden door de mensen in die tijd beperkter gebruikt dan hoe wij ze nu zien; dat zagen we in andere teksten uit dezelfde tijd. Maar nu hebben we dit gedeelte in Mattheus 24:3. Hier staat nog een **vierde** woord dat eventueel met 'wereld' vertaald zou kunnen worden: 'aionos'. Eigenlijk betekent dat woord 'eeuw' of 'tijdperk'. Griekstalige tijdgenoten gebruikten het woord voor een periode die door een

mens in één leven te bevatten is. Dat is de voor hem of haar bekende 'wereld' dus. En alleen in die zin kan het met wereld vertaald worden: in de zin van 'dat wat wij kennen' of 'deze tijd'.

Verder is er in dat vers nog het woord 'parousia', dat met 'komst' vertaald wordt. Op zich niet verkeerd, maar het is meer dan dat. Het woord betekent eigenlijk 'speciale of bijzondere aanwezigheid'. Het werd gebruikt om aan te geven dat iemand met een bepaalde waardigheid of status zou komen, dus voor een specifiek doel aanwezig zou zijn. Bijvoorbeeld om een belangrijke overeenkomst te sluiten of om bepaalde zaken af te handelen, wat alleen kon worden gedaan in aanwezigheid van die persoon. Samenvattend kan deze vraag dus ook zo vertaald worden:

Wanneer gaan deze dingen gebeuren en waaraan zullen wij kunnen zien dat u komt om ervoor te zorgen dat deze eeuw (dit tijdperk) tot voltooiing (vervulling) komt?

Deze term, 'voleinding van de eeuw' of eigenlijk 'voltooiing van de tijd' (in het Grieks: 'sunteleias tou aionos'), komt vaker voor in het Nieuwe Testament. Jezus gebruikt het toen Hij tegen Zijn leerlingen zei dat hij tot het einde bij ze zou zijn om de grote opdracht van de verkondiging van het goede nieuws te volbrengen (Mattheus 28:20), waarvan we gezien hebben dat Paulus de voltooiing in zijn tijd zag. Het komt drie keer voor in de gelijkenissen in Mattheus 13, waar Jezus het oordeel aankondigt over de rechtvaardigen en de onrechtvaardigen, dat parallel loopt met het oordeel over Jeruzalem. Hierover later meer in het hoofdstuk over de gelijkenissen. We hebben het al gezien in Hebreeëen 9:26, waar staat:

...maar nu is Hij eenmaal in de voleinding van de tijden geopenbaard, om de zonde te niet te doen, door Zijn offer.

Die voltooiing van de tijden (hier zelfs in meervoud, om het nog meer kracht bij te zetten), was dus **toen** 'nu'; en dat was niet lang voor de verwoesting van de tempel en van Jeruzalem. Het was 'nu' voor de lezers van die brief (denk aan het principe van de *doelgroep*).

Nu we weten dat er vier woorden zijn die met 'aarde' en 'wereld' kunnen worden vertaald, wat kunnen we dan zeggen over de tekst van het boek Openbaring? Er zijn slechts drie verzen in Openbaring die het woord '*kosmos*' gebruiken, wat te maken heeft met de schepping (11:15 – het koninkrijk van de *wereld* is het koninkrijk van God en van Christus geworden, 13:8 – het Lam dat geslacht is vanaf de grondlegging van de *wereld*, 17:8 – namen vanaf de grondlegging van de *wereld* geschreven in het boek van leven). Er zijn ook slechts drie verzen in Openbaring waarin '*oikoumene*' gebruikt wordt, wat te maken heeft met de maatschappij, de Romeinse wereld (3:10 – verdrukking over de hele *wereld*, 12:9 – Satan, de op de aarde geworpen wordt om de *wereld* te verleiden, 16:14 – geesten die de *wereld* ingestuurd worden om koningen te verzamelen voor de strijd). Het woord '*aion(os)*' wordt wel 28 keer gebruikt, maar niet voor 'wereld'. Het wordt uitsluitend gebruikt in de vorm '*aionas ton aionon*', wat 'tijden van tijden' of 'eeuwen van eeuwen' betekent. Wij zouden zeggen: voor altijd en eeuwig. Dan heb ik het woord '*gé*' voor het laatst bewaard. Het woord dat in de meeste gevallen met 'het land' of 'de aardbodem' te maken heeft, wordt namelijk verreweg het meest gebruik: **82 keer!** Het gaat te ver om alle verzen te bespreken die dit woord bevatten, maar door te weten waar '*kosmos*' en '*oikoumene*' gebruikt wordt, zoals hier boven genoemd, kun je zelf zien wanneer het woord 'aarde' of 'wereld' in de vertaling van '*gé*' afkomstig is. Dat is dus in *alle* andere gevallen. Wanneer je in Openbaring leest over de aarde, dan is dat in de meeste gevallen in de context van wat er op aarde gebeurt, wie er op aarde zijn, wandelen, handelen, regeren, vechten en kwaad doen, in tegenstelling tot wie in de hemel zitten, regeren, bidden, wachten en God loven. Er worden dingen beschreven die boven de aarde, op de aarde of onder de aarde gebeuren. Het woord wordt gebruikt om zee en land te onderscheiden. Er zijn wezens die in de hemel zijn en op aarde geworpen worden, mensen die op de aarde rondwandelen, mensen die vervolgd en gedood worden op aarde en vervolgens naar de hemel gaan om af te wachten tot hun dood gewroken wordt. Er zijn mensen die losgekocht zijn van de aarde, mensen die 'geogst' worden van de aarde en zo voort. Het woord 'aarde' wordt dus vrijwel overal gebruikt in symboliek die iets te maken heeft met wat er op aarde gebeurt. Als je het totaalplaatje mist, kun je dus makkelijk denken dat het over de hele aarde gaat, zoals wij die nu kennen. Maar kijken we naar de rest

van de symboliek en lezen we het in de context, dan zien we steeds weer dingen die te maken hebben met het land Israël; met name de stad Jeruzalem en wat daar gebeurde in de tijd rondom het jaar 70, toen het oordeel kwam en hemel en aarde vergingen voor de Joden die toen leefden.

Maar de Bijbel gaat toch over het evangelie? Het gaat toch over het goede nieuws? Wat is er nou zo goed aan al die voorspellingen van oordeel en vernietiging? Laten we daar in het volgende hoofdstuk eens naar kijken.

Het goede nieuws

Betekent de komst van Jezus en de vestiging van Zijn Koninkrijk dan alleen maar oorlogen en ellende, vergelding en oordeel? Wat betekent 'oordeel' eigenlijk in de Bijbel? Jezus sprak veel over het oordeel en alle ellende die daarmee gepaard ging, maar waarom zit er zoveel 'hel en verdoemenis' in Zijn boodschap? Waarom moest er van de tempel *“geen steen op de andere gelaten worden”*? (Matt. 24:3)

Oud en Nieuw

In het boek Hebreëën vinden we dit (8:13 – dit is waarschijnlijk slechts enkele jaren voor de vernietiging van de tempel geschreven):

*Als Hij zegt: 'Een **nieuw verbond**', zo heeft Hij het **eerste oud gemaakt**; en wat nu oud en verouderd gemaakt is, is de **verdwijning nabij**.*

Het oude verbond, met als fysieke vertegenwoordiging de tempel en de verbondsstad Jeruzalem, stond op het punt te verdwijnen. Er kwam een einde aan de tijd van het oude verbond. Uit de teksten in het Nieuwe Testament is het duidelijk dat er een overgangperiode was. De kruisiging, opstanding en hemelvaart van Jezus was nog niet het hele verhaal. Jezus had een aantal belangrijke profetieën vervuld, maar nog niet allemaal. Om het goede nieuws compleet te maken, was er nog een laatste stap in de vervulling van alle profetieën nodig: de vernietiging, het voorbijgaan van het oude en de vestiging van het Koninkrijk. In de brief aan de Galaten lezen we dit (4:24-26):

*... want er zijn twee verbonden; het ene van de berg Sinaï, die tot **slavernij leidt**... en komt overeen met **het Jeruzalem dat nu is**... Maar **het Jeruzalem dat boven is, dat is vrij en is de moeder van ons allen**.*

Dát was het doel van de vernietiging: afrekenen met het oude verbond, dat God sowieso nooit gewild had. Het volk vroeg er zelf om, toen ze bij de berg Sinaï stonden, na hun bevrijding uit de slavernij in Egypte (Exodus 19 e.v.). Ze wilden liever een verbond met regels en wetten, zoals ze dat bij de volken om hen heen zagen. Een verbond waarbij beide partijen zich aan een reeks voorwaarden

moesten houden. En als één van die regels overtreden werd, dan was er straf en vergelding. Ze wilden dat Mozes, oudsten, priesters en koningen hen zouden vertellen wat ze moesten doen. God moest maar door leiders spreken, niet rechtstreeks tot hen; dat vonden ze eng. Ze vertrouwden de God van Mozes niet. Ze waren zo ver afgedwaald van de God van hun voorouders, Abraham, Izaäk en Jakob, dat ze beefden van angst bij het idee dat Hij rechtstreeks tot hen zou spreken. Ten diepste durfden en wilden ze de verantwoordelijkheid niet aan, om samen met Hem te regeren, om een volk van koningen en priesters te zijn voor de rest van de wereld. Ze hadden nog te veel een slavenmentaliteit. Gods verlangen is altijd geweest om bij en in mensen te wonen en sámen te regeren. Dat was al zo in het begin, toen Adam en Eva in de tuin woonden. Daar was er al die keuze: ze konden leven vanuit regels en wetten, waarbij ze zelf moesten bepalen of ze iets goed deden – de boom van kennis van goed en kwaad – óf ze konden eten van de boom van leven en samen met God, als partners, heersen over de aarde. Ze kozen er uiteindelijk voor om het zélf te gaan doen; het leven op aarde onafhankelijk van hun Maker, zelfstandig in te vullen. Het volk Israël koos in feite voor hetzelfde, toen ze bij de berg stonden en Gods aanbod afwezen. In plaats van te kiezen voor het leven mét Hem, in afhankelijkheid en verantwoordelijkheid, rechtvaardig heersend en levend vanuit Zijn kracht, kozen ze ervoor om, net als Adam en Eva, hun leven te laten regeren door wetten en regels. Ze kozen voor een verbond met voorwaarden en moesten de consequenties dragen. Niet alleen het volk droeg die consequenties, maar ook God werd door de vrijwillige keuze van het volk gedwongen om dit voorwaardelijke, tweezijdige verbond na te leven. Hij moest straffen uit gaan delen – volledig tegen Zijn liefdevolle, vergevende en genadige aard in, moest Hij met Zijn volk handelen, zoals de goden van de omringende volken deden. Toch zie je in de hele wet Zijn genade en vergeving doorschemeren. In de wet waren overal clausules opgenomen, die een voordeel opleverden voor de armen en de onderdrukten. En als de wet nauw werd nagestreefd, zou het goed gaan met het volk. Helaas is het voor een mens niet mogelijk om zich volledig aan de volmaakte wetten van God te houden. God wist dat natuurlijk allang en daarom wilde Hij vanaf het eerste begin al een éézijdig verbond afsluiten, waarbij alles van Hém uit zou gaan en waarbij de mens onder Zijn liefdevolle begeleiding de verantwoordelijkheid krijgt voor dat wat hij dragen kan.

Het oude verbond, vol van geweld en bloedvergieten, kon ook maar op één manier worden ontbonden: door bloedvergieten. Dáárvóór kwam Jezus. De enige mens in de geschiedenis die volledig gevuld was met de Geest van God, waardoor God in feite met zichzelf een volmaakt verbond kon sluiten. Dit verbond voldeed zowél aan de keuze van de mens áls die van God Zelf. In Jezus

werd de wet helemaal vervuld, zoals Hij Zelf zei. Hij bracht het volmaakte en laatste offer. Met dat éne offer was in één keer aan alle eisen van de wet voldaan in die éne volmaakte Mens. God kon als het ware met Zijn Eigen bloed de hele mensheid vrijkopen, zodat niemand ooit meer bij Hem in het krijt zou staan. Iedereen was in één klap vergeven. Hij sloot een eeuwig verbond met Zichzelf, door in die éne volmaakte Mens Zelf de keuze te maken. Nu is er nog maar één voorwaarde om bij Hem te mogen horen en met Hem te leven: het accepteren van Zijn offer. Zijn aanbod om je te vullen met Zijn Geest is nu onvoorwaardelijk en onherroepelijk. Het blijft nog steeds jouw keuze – je kunt Hem nog steeds afwijzen – maar je hoeft er niets meer voor te doen om het te verdienen. Uiteraard is er nog genoeg te doen als je eenmaal met Hem gaat regeren, maar je acceptatie is niet meer afhankelijk van jouw goedheid, of inspanningen. Het is allemaal Zijn werk geweest en daar kunnen wij niets meer aan toevoegen. Je hoeft zelfs niet meer krampachtig te proberen om je naaste lief te hebben als jezelf – wat volgens Jezus de opsomming van de wet was (zie deel 1). Je kunt nu mensen liefhebben zoals HIJ JOU heeft liefgehad; door Zijn kracht en door Zijn Geest.

Toen Jezus eenmaal het nieuwe verbond had gesloten – rechtstreeks met de Vader, zonder tussenkomst van mensen, maar als volmaakte Mensenzoon – moest er nog wel afgerekend worden met het oude systeem. En dat ging gepaard met veel weerstand en strijd, omdat er nog velen waren die het oude met hand en tand verdedigden. Het was echter alleen maar 'ellende' voor hen die nog vasthielden aan dat oude Jeruzalem met dat oude religieuze centrum: de tempel. Voor degenen die het Koninkrijk in al zijn kracht verwachtten, was het een *uitzien in hoop en verlangen naar een nieuw begin*. De Joden verwachtten een messias die hen zou verlossen van hun onderdrukkers (op dat moment waren dat de Romeinen), om vervolgens een fysiek koninkrijk te vestigen, maar Jezus zei iets anders (Johannes 18:36):

*Jezus antwoordde: Mijn Koninkrijk is **niet van deze wereld**; als mijn Koninkrijk van deze wereld geweest was, zouden mijn dienaars gestreden hebben, opdat Ik niet aan de Joden zou worden overgeleverd; maar **nu is mijn Koninkrijk niet van hier**.*

Jezus maakte duidelijk dat Zijn Koninkrijk niet van deze wereld (de 'kosmos', de zichtbare, tastbare schepping) was, maar van de hemel (geestelijk).

In het laatste boek van het Oude Testament (althans in de meeste bijbels, want sommigen hebben een andere volgorde en soms ook nog een aantal apocriefe geschriften), het boek Maleachi, staat het volgende (3:1-2)

*Zie, Ik zend mijn bode, die voor mijn aangezicht de weg bereiden zal; plotseling zal tot zijn tempel komen de Here, die u zoekt, namelijk de Engel van het verbond, **die u begeert**. Zie, Hij komt, zegt de Here der Heerscharen. Doch wie kan de dag van zijn komst verdragen, en **wie zal bestaan als hij verschijnt, want Hij zal zijn als het vuur van de smid en als het loog van de bleker.***

Eenzijds klinkt dit dreigend, maar er zit ook verwachting in: “de Engel van het verbond, **die u begeert**”. En laten we het in dit verband eens over dat 'vuur' hebben. Er zijn veel plaatsen in de Bijbel waar we dat woord zien terugkomen. Meestal is het in de zin van een oordeel, een beproeving of een loutering. We hebben gauw de neiging om het als iets negatiefs te zien, maar dat is denk ik niet nodig. God gebruikt vuur voornamelijk om iets verkeerd weg te branden, zodat het goede overblijft. Het is niet Gods bedoeling om domweg alles in dat vuur te laten vergaan. Het doel van vuur is loutering, heiliging, opruimen, ontdoen van dingen die geen stand houden. Als God en vuur in één zin voorkomen is het niet dat Hij er behagen in schept om ons pijn te doen (al doet het op zich wel even pijn), maar om ons vrij te maken van dingen die ons in de weg staan om Hem te dienen. Goed om in gedachten te houden wanneer je het woord 'vuur' in de Bijbel leest.

Goed en kwaad

Het hoofdstuk gaat nog even door met het schilderen van een contrast tussen de slechte en de goede mensen, tussen hen die God wel dienen en hen die God niet dienen. Dan volgt in hoofdstuk 4 vers 1 en 2 iets dat zo uit de mond van Jezus had kunnen komen:

*Want zie, die dag komt, **brandende als een oven**. Dan zullen **alle hoogmoedigen, en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de komende dag zal ze in vlam zetten, zegt de***

Heer der heerscharen, Die van hen noch wortel, noch tak zal overlaten. Voor u, daarentegen, die Mijn Naam vreest, zal de Zon van gerechtigheid opgaan, en er zal genezing zijn onder Zijn vleugelen; en u zult uitgaan, en toenemen, als mestkalveren.

Een prachtige belofte voor de trouwe Joden, die naar de verlosser uitkeken en Hem met open armen ontvingen. Maar degenen die Hem afwezen, hadden niet zo'n mooi vooruitzicht. God geeft te midden van dit soort profetische boodschappen van oordeel altijd de mogelijkheid tot uitkomst. Jesaja heeft het het in hoofdstuk 10 over 'het overblijfsel'. Er blijven altijd mensen over die niet ontrouw en boosaardig zijn. Dat waren dan ook de mensen waarvoor Jezus kwam. Mensen die 'door het vuur heen' behouden zouden blijven. Gelouterd en vrij van alles wat ze bindt aan het stoffelijke. Daarbij denk ik aan 1 Petrus 1:3-7.

*Gezegend zij de God en Vader van onze Heer Jezus Christus, Die ons naar Zijn grote barmhartigheid wedergeboren heeft doen worden tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de dood. **Tot een onvergankelijke, en ongeschonden, en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u.** Die in de kracht van God bewaard wordt door het geloof tot de redding, die bereid is om geopenbaard te worden in de laatste tijd. Hierin verheugt u zich, al wordt u nu een korte tijd (zo het nodig is) bedroefd door vele verzoeken; **Opdat de beproeving van uw geloof, die veel kostbaarder is dan goud, dat vergaat, maar door het vuur beproefd wordt, bevonden worde te zijn tot lof, eer en heerlijkheid, bij de openbaring van Jezus Christus;***

De grote vraag die toch bij veel mensen in hun achterhoofd blijft branden, en velen zelfs doet twijfelen aan een liefdevolle God, is deze: "Als Jezus zo graag liefde, vrede en gerechtigheid wil, waarom dan zoveel praten over oordeel? Waarom zoveel ellende? Wij denken bij het woord oordeel al gauw aan zware straf, de toorn van God en branden in de hel. Maar oordeel betekent in wezen iets anders. Het Griekse woord voor oordeel is 'krisis' en betekent 'beslissing',

'scheiding' of 'oordeel'. In de vorm van een werkwoord betekent het in eerste instantie 'een beslissing nemen' of 'scheiding maken'. De gelijkenis van Jezus, die gaat over het scheiden van de schapen en de bokken is het meest duidelijke voorbeeld van 'oordelen' in de Bijbelse zin. God zet het goede apart om iets moois mee te doen en heeft een veel minder prettige bestemming voor dat wat niet goed is. Dat zie je ook goed geïllustreerd in het begin van de Bijbel, waar Adam en Eva verleid worden tot het 'eten van de boom van kennis van goed en kwaad'. De slang zei 'jullie zullen **als God worden**' (Genesis 3). Zo konden ze zelf beslissen wat ze zouden doen en hadden ze God niet meer nodig. Eigenlijk kan en mag alleen God die scheiding tussen 'goed en kwaad' aanbrengen. Maar de mens koos ervoor om ook in die rol te gaan staan. Helaas beoordelen wij goed en kwaad vaak verkeerd, omdat wij niet het hele plaatje hebben. God heeft dat wel. Daarom is het zo belangrijk dat we nederigheid leren van Jezus. Hij maakt ons vrij van de drang om eigen rechter te spelen, omdat Hij het volmaakte oordeel geveld heeft. Jezus maakte ons duidelijk dat het gaat om een ontvankelijk, vrijgevig, gewillig en nederig hart. Voor zulke mensen is het Koninkrijk. *(Voor meer over oordelen en hoe we van Jezus kunnen leren en deel kunnen uitmaken van Zijn Koninkrijk, zie deel 1.)*

Kortom: het oordeel van God heeft niet in eerste instantie te maken met straf voor verkeerd gedrag, maar met scheiding maken tussen goede en slechte mensen (alsmede het goede en slechte **in** de mens) en het belonen van mensen die open staan voor wat Hij hen wil geven.

Hier of daar?

Jezus zei (zo lezen we in Lucas 4:43):

Ik moet ... het Evangelie van het Koninkrijk van God verkondigen; want daartoe ben Ik gezonden

Het Koninkrijk van God brengen, dat was het hoofddoel van Jezus (Mattheüs 6:33)

... zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid...

Toen de leerlingen Jezus vroegen hoe ze moesten bidden, was de eerste zin: *“Onze Vader in de hemel, laat Uw Naam worden geheiligd (apart gezet), laat Uw Koninkrijk komen en laat Uw wil gedaan worden!”* Het gebed is langer, maar dat het komen van het Koninkrijk belangrijk was voor Jezus, zien we aan alles wat Hij onderwees. Eigenlijk gaat Zijn hele boodschap (het evangelie, een Grieks woord, dat 'goede boodschap' betekent,) over de komst van het Koninkrijk en hoe dat in zijn werk zou gaan.

Daniël profeteerde er al over, zoals we in deel 1 zagen. Jezus, 'de steen die niet door mensenhanden was uitgehouwen' met Zijn Koninkrijk, zou alle andere voorgaande wereldheersers met hun koninkrijken teniet doen. Zijn Koninkrijk zou de hele aarde vervullen. Vandaag zien we dat dit gaande is. Het Koninkrijk vult al bijna de hele aarde. Niet iedereen is gehoorzaam aan de wetten van het Koninkrijk, maar bijna overal ter wereld zijn mensen die zich onderwerpen aan Jezus en deel uitmaken van Zijn Koninkrijk. Meer dan ooit tevoren komen mensen in grote aantallen tegelijk bij Hem, die echt leven geeft, geestelijk, eeuwig leven. Het Koninkrijk is al hier en niet ergens daar, ver weg in de hoge. Het is onder ons, in ons midden, omdat Hij bij ons is. Het is niet zichtbaar, maar wel merkbaar. Jezus zei dat heel duidelijk, zoals we lezen in Lucas 17:20-21:

*De Farizeeën vroegen Hem wanneer het Koninkrijk van God zou komen. Hij antwoordde hen: “Het Koninkrijk van God komt **niet zichtbaar**. En men kan niet zeggen: Zie hier, of zie daar, want zie, het Koninkrijk van God is **in uw midden**.*

Het Koninkrijk kwam dus niet als een waarneembaar iets. In het Grieks staat er het woord 'paratereseos', dat is 'met waarneming'. Het heeft geen fysieke, tastbare aard. We kunnen het niet waarnemen met onze natuurlijke zintuigen, maar met die van onze geest.

Jezus zei ook (Johannes 18:36):

*Mijn Koninkrijk is **niet van deze wereld**...*

En Paulus zei in 1 Korinthiërs 15:50:

vlees en bloed zijn niet in staat het Koninkrijk van God te beërven...

En in Romeinen 14:17:

*Het Koninkrijk van God bestaat niet uit eten en drinken, maar uit **rechtvaardigheid, vrede en vreugde in de Heilige Geest.***

Jezus gaf ook duidelijk aan dat God niet meer aanbeden zou worden op een berg of in een stad (het toenmalige Jeruzalem), maar in "geest en in waarheid" (Johannes 4:21-24), wat later het 'hemelse' of het 'Nieuwe Jeruzalem' wordt genoemd (Hebreeën 12:22 en Openbaring 21:2-3):

*Maar jullie zijn gekomen bij de berg Sion, en de stad van de levende God, tot het **hemelse Jeruzalem...***

*En ik, Johannes, zag de heilige stad, het **nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit de hemel, getooid als een bruid, die voor haar man versierd is. En ik hoorde een luide stem uit de hemel zeggen: Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen en zij zullen Zijn volk zijn en God Zelf zal bij hen en hun God zijn.***

Dat is de kern van het goede nieuws. God die bij ons woont, die in ons midden is. Daarvoor moest eerst het oude worden afgebroken. Daarna kon het nieuwe neerdalen uit de hemel en bij de mensen zijn. Het is dan ook alleen maar merkbaar, daar waar mensen het uitdragen. Zullen we het samen doen, hier, nu?

De Bijbel laat ons duidelijk zien dat het oude moest worden afgebroken, om het nieuwe volop tot zijn recht te kunnen laten komen. De kennis van goed en kwaad moest weer in handen komen van Degene die er mee om kan gaan, zodat mensen Hem werkelijk kunnen ervaren, zoals Hij is: een liefdevolle partner.

Over afbreken gesproken: in het boek Daniël vinden we een profetie over de loop van de geschiedenis vanaf zijn tijd, tot aan de komst van het Koninkrijk. Wat heeft Daniël ons te zeggen over deze gebeurtenis?

De profetieën van Daniël

Daniël en de berg

Daniël was een Jood die in ballingschap naar Babylonië was gevoerd door Nebukadnezar II, in de tijd dat Jojakim koning was van Juda, ongeveer 600 voor Christus. Daniël kwam in de gunst bij Nebukadnezar doordat hij een droom voor hem uitlegde. De koning droomde over een groot beeld, opgebouwd uit verschillende metalen en klei, dat opeenvolgende wereldrijken voorstelde, die uiteindelijk allemaal voorbij zouden gaan, waarop het Koninkrijk van God al die rijken zou overtreffen. De koning wilde de droom aan niemand vertellen, maar Daniël kon niet alleen de droom herhalen; hij legde ook nog eens de betekenis uit.

In de droom zag de koning het grote beeld met een hoofd van goud, borst en armen van zilver, buik en lendenen van koper, benen van ijzer en voeten van deels ijzer en deels klei (Daniël 2:32).

Daniël legde uit dat het hoofd van het beeld de huidige koning Nebukadnezar van het Babylonische rijk voorstelde, gevolgd door het bovenlijf met armen van zilver, dat zouden de Meden (met koning Darius) en Perzen (met koning Cyrus) worden. Het koperen middel stelde het volgende rijk voor: de Grieken (onder Alexander de Grote). En de ijzeren benen waren het daarop volgende rijk: de Romeinen. De tien tenen waren tien koningen van dat rijk, wat verder uitgelegd wordt in een vergelijkbare profetie van Daniël. Ondertussen was dat Romeinse rijk verdeeld en was het vermengd met klei. Voor de Joden was klei een beeld van mensen, omdat God Zijn eerste mens Adam uit klei - de elementen van de aarde - had gemaakt, maar ook een beeld van hen als volk. Zie Jesaja 64:8:

...U bent onze Vader; wij zijn klei, en U bent onze pottenbakker, en wij zijn het werk van Uw handen

Het Romeinse rijk was inderdaad vermengd met de volken in de bezette gebieden (waaronder Israël), die ook nog een eigen bestuur hadden. In de tijd van die tien koningen zou een 'steen', die niet was gevormd door mensenhanden, het beeld omstoten en verbrijzelen, waarna die steen zou

groeien en een berg worden, die de hele aarde zou vullen. Met deze steen wordt Jezus bedoeld, die kwam om het Koninkrijk van God te vestigen, dat de hele aarde zou vullen en dat eeuwig zou blijven bestaan. Dat is in het kort wat we in Daniël hoofdstuk 2 lezen. Zoals we zagen in deel 1 haalde Jezus enkele keren verzen uit Daniël aan. Daarmee bevestigde Hij dat deze profetieën over Hem gingen. Jezus gebruikt de begrippen 'mensenzoon' (Daniël 7:13) en de 'verwoestende gruwel' (Daniël 9:27, 11:31 en 12:11). Hij sprak in Zijn gelijkenissen ook over het Koninkrijk dat geleidelijk aan groter zou worden (zie het hoofdstuk over de gelijkenissen), net als de berg in de droom van Nebukadnezar.

Over de identiteit van de tien koningen wordt gediscussieerd, omdat er meerdere mogelijkheden zijn. Mogelijk eerst de 7 Romeinse koningen, toen het een koninkrijk was. Daarna werd het Romeinse rijk een republiek, dus toen waren er geen koningen, maar daarna kwam Julius Caesar gevolgd door de keizers Augustus en toen Tiberius. Dat zijn er in totaal tien tot aan Jezus, want die begon met de verkondiging van het Koninkrijk onder het bewind van Tiberius (zie Lucas 3:1). Het kan ook verwijzen naar de tien eerste heersers van het keizerrijk: Julius Caesar, Augustus, Tiberius, Gaius, Claudius, Nero, Galba, Otho, Vitellius en Vespasianus – al was Julius officieel geen keizer, hij was wel de eerste heerser van het keizerrijk. Onder Vespasianus, in het jaar 70, viel uiteindelijk Jeruzalem, wat een vervulling is van de belangrijkste profetieën van Jezus over de Joodse 'eindtijd'. Uiteraard zijn er daarna nog meer keizers geweest, maar onder Vespasianus kwam voor de Joden 'het einde' en daarmee het begin van het geestelijke Koninkrijk van God, volgens de profetie. Een derde mogelijkheid is de verdeling van het Romeinse rijk in 10 provincies, elk geleid door een koning. Hoe de tien heersers ook geïnterpreteerd moeten worden, dat het Koninkrijk zou worden gevestigd tijdens het Romeinse rijk en dat uiterlijk tijdens het bewind van Vespasianus het einde van het Joodse religieuze systeem kwam, is duidelijk. Een definitiever einde dan *totale vernietiging* kun je niet bedenken. Wat er daarna nog aan keizers kwam is daarom niet van belang voor het visioen, want daarna zou het Koninkrijk van God groeien en langzaam alles overnemen. Door het hele Nieuwe Testament heen zien we dat dit geestelijke Koninkrijk veel meer kracht en waarde heeft dan alle aardse Koninkrijken bij elkaar. Zoals het er

nu uitziet is dat al bijna 2000 jaar bezig. Het aantal christenen groeit gestaag en harder dan ooit, als we de statistieken bekijken.

Daniël, dieren en doden

In hoofdstuk 7 beschrijft Daniël weer een visioen. Ditmaal met vier dieren die opstegen uit de zee, wat in profetische taal betekent dat er vier machten ontstaan uit de zee van volken. Het gaat hier in wezen om dezelfde vier rijken als in hoofdstuk 2, eindigend met een dier met tien horens; vergelijkbaar met de tien tenen van het beeld. Een interessante toevoeging is deze zin in vers 8:

Terwijl ik op die horens lette, zie, daartussen verhief zich een andere kleine horen, en drie van de vorige horens werden daarvoor uitgerukt; en zie, in die horen waren ogen als mensenogen en een mond vol grootspraak.

Dit kan betrekking hebben op Nero, omdat de drie keizers voor hem werden vermoord, om de weg voor hem vrij te maken. Een andere interpretatie is dat dit gaat om Antiochus IV Epiphanes, die inderdaad behoorlijk tekeer ging tegen God en de Joden. Hij kwam aan de macht van 175 tot 164 voor Christus en kwam daarmee tussen de zeven koningen en de drie eerste keizers in te staan. Wederom maakt het niet veel uit welke interpretatie de juiste is, want dit gedeelte wordt direct gevolgd door een uitgebreide beschrijving van de komst van Gods Koninkrijk, wat daarmee dus in die periode van Romeinse heersers geplaatst moet worden (vers 9-10):

*Terwijl ik bleef toekijken, werden **tronen** opgesteld, en een Oude van dagen zette Zich neder; zijn kleet was wit als sneeuw en zijn hoofdhaar blank als wol; zijn troon bestond uit vuurvlammen, de raderen daarvan uit laaiend vuur; en een stroom van vuur welde op en vloeiende voor hem uit; **duizendmaal duizenden dienden hem en tienduizend maal tienduizenden stonden vóór hem. Het gerecht zette zich neder en de boeken werden geopend.***

De 'Oude van dagen' is in dit gedeelte niet een 'oud mannetje', zoals wij die term vandaag zouden gebruiken, maar iemand die al heel lang bestaat, in dit geval

God zelf. Het thema van tronen, vuur (oordeel) en boeken zien we ook weer in Openbaring terugkomen Openbaring 20:4,12:

*En ik zag **tronen**, en zij zetten zich daarop, en het oordeel werd hun gegeven... En ik zag de doden, klein en groot, **staande voor God**; en de **boeken werden geopend**; en een ander boek werd geopend, dat des levens is; en de **doden werden geoordeeld** uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hun werken.*

Ook de tienduizend maal tienduizenden (ontelbaar veel dus), die voor de troon stonden, komen terug in Openbaring 7:9:

*Hierna zag ik en zie, **een grote menigte die niemand tellen kon**, uit alle natiën en geslachten en volken en talen, **staande voor de troon** en voor het Lam, gekleed in lange witte gewaden en palmtakken in hun handen.*

Zeer sterke overeenkomsten dus. Het lijkt erop dat Johannes hetzelfde zag als Daniël. En dat betekent dat, als het inderdaad over hetzelfde gaat, dit moest plaatsvinden, of op z'n minst beginnen, tijdens het bewind van die 'tien koningen'.

Vergelijk dit eens met Daniël hoofdstuk 12:1-2:

*En in die tijd zal Michaël opstaan, die grote vorst, die voor de kinderen van uw volk staat, en er zal een tijd van **benauwdheid zijn, zoals er nooit geweest is, sinds dat er een volk geweest is, tot aan die tijd toe**; en in die tijd zal uw volk verlost worden, al wie gevonden wordt geschreven te zijn in het boek. En velen van hen die in het stof van de aarde slapen zullen **ontwaken**, dezen tot eeuwig leven, en genen tot terechtwijzing, en tot eeuwige walging.*

Merk op dat het gaat over een volk ('sinds er een volk geweest is'). En in die tijd zal van 'uw volk' ieder verlost worden die in het boek staat. Deze periode van

'benauwdheid', ook wel een tijd van grote 'verdrukking' of grote 'moeilijkheden' genoemd. Hierover sprak Jezus ook, toen hij het had over de vernietiging van de tempel, in Mattheus 24:21. Er is in de jaren voorafgaand aan die vernietiging ook inderdaad een verdrukking van het Joodse volk geweest, die zijn weerga niet kende. Jezus zei zelfs dat het nooit meer zo erg zou worden. Het was ook nog nooit gebeurd dat er in Israël zoveel Joden in zo'n korte tijd, op zo'n gruwelijke manier zijn afgeslacht. Als je de beschrijvingen van Flavius Josephus leest (in 'De Joodse Oorlog'), kun je geen andere conclusie trekken dan dat die gebeurtenis ongeëvenaard is, zelfs niet door de Holocaust. Men kan beargumenteren dat de Holocaust erger was, omdat er meer mensen omgekomen zijn, maar dat waren gruweldaden tegen vele mensen van over de hele wereld verspreid, niet specifiek in Israël en Jeruzalem, waar het volgens de profetieën allemaal moest plaatsvinden. Dus zoveel gruweldaden, zoveel ellende en zoveel doden, in zo'n korte tijd in de stad Jeruzalem; zoiets had nog nooit plaatsgevonden en hebben we sinds dien ook niet meer gezien in Israël.

En 'het boek', waarover gesproken wordt, wat is dat? Paulus zei van zijn metgezellen en hemzelf dat zij in het 'boek van leven' stonden (Filippenzen 4:3). In Openbaring 3:5 laat Jezus Johannes aan de gemeente in Sardis schrijven dat ze in het boek van leven zullen blijven staan, wanneer ze zich zouden bekeren en blijven volharden. Zij stonden dus ook in het boek. Jezus zegt in Lucas 10:20 tegen zijn leerlingen dat zij zich moeten verheugen dat hun namen staan opgetekend in de hemel. Ook zij stonden erin. En in Openbaring hoofdstuk 21 zien wij een beschrijving van het Nieuwe Jeruzalem, waarover staat geschreven:

En in haar zal niets onreins binnenkomen, en niemand, die gruwel en leugen doet, maar alleen zij, die geschreven zijn in het boek van leven van het Lam.

Het boek van leven bevat de namen van hen die door Jezus gerechtvaardigd zijn en die daarnaar handelen. En er zouden velen uit het 'stof der aarde' ontwaken en eeuwig leven of eeuwig afgrijzen ontvangen. Ook daarover sprak Jezus, bijvoorbeeld in Johannes 5:25-29

Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: De ure komt, en is nu, wanneer de doden de stem van de Zoon van God zullen horen, en wie

*er naar **luisteren**, zullen **leven**. Want gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelf, zo heeft Hij ook aan de Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelf; En heeft Hem macht gegeven, ook recht te spreken, omdat Hij de **Mensenzoon** is. Verwondert u daar niet over, want de ure komt, in dewelke allen, **die in de graven zijn**, Zijn stem zullen **horen**; En zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben, tot de **opstanding tot leven**, en die het kwade gedaan hebben, tot de **opstanding tot verdoemenis**.*

De opletten de lezer ziet misschien dat hier gesproken wordt over twee soorten opstanding. De opstanding tot leven en de opstanding tot verdoemenis. In Openbaring 20:5-6 wordt gesproken over de 'eerste' opstanding. Het begrip 'eerste opstanding' kan ook gelezen worden als de belangrijkste opstanding. Aangezien er verder nergens in Openbaring letterlijk gesproken wordt over een 'tweede opstanding'; wél over een eerste en tweede dood. Uit de woorden van Jezus kunnen we opmaken dat er twee soorten opstanding zijn, verschillend in kwaliteit, niet in volgorde. Deze twee vormen van opstanding kunnen derhalve gelijktijdig plaatsvinden. Evenals de twee vormen van dood (de lichamelijke dood en de geestelijke dood). Daniël sprak over 'ontwaken', Jezus sprak over 'opstanding'. Het is overduidelijk dat Jezus naar de opstanding uit het boek Daniël verwijst, omdat Hij Zichzelf hier 'Mensenzoon' noemt. Daniël is de enige profeet die Hem zo aankondigt. Jezus zei dat er op dat moment al mensen zouden luisteren naar Zijn stem en tot leven zouden komen. Dat geeft al aan dat dit 'opstaan' geen fysiek iets is, waarbij mensen letterlijk uit graven komen. Met 'graven' wordt hier iets anders bedoeld. Paulus heeft het er ook over in 1 Korinthiërs 15. Daar besteedt hij er een heel hoofdstuk aan om aan de christenen in Korinthe duidelijk te maken dat ze geen fysieke opstanding in een aards lichaam moesten verwachten, maar een geestelijke opstanding in een hemels lichaam. De eerste 34 verzen besteedt hij aan het geven dat er wel een opstanding moet zijn, want anders zou het hele geloof in Jezus geen zin hebben. Hij is toch ook teruggelaten uit de dood en door velen gezien? Vanaf vers 35 gaat hij dieper in op de vraag *hoe* doden terugkomen en met wat voor lichaam. Hij noemt het zelfs dwaas om die vraag te stellen. Als je iets zaait, krijg je toch niet hetzelfde zaadje terug? Je krijgt iets nieuws. Zo wordt een *vergankelijk*

lichaam gezaaid en je staat op in een *onvergankelijk* lichaam. Je zaait *schaamte* en krijgt er *heerlijkheid* voor terug. Je zaait in *zwakte* en krijgt *kracht* terug. In 1 Korinthiërs 15:44 zegt hij vervolgens:

*Een **natuurlijk** lichaam wordt er gezaaid, een **geestelijk** lichaam wordt er opgewekt. Er is een **natuurlijk** lichaam, en er is een **geestelijk** lichaam.*

Eerst komt het natuurlijke (aardse, ongeestelijke), dan het onstoffelijke, geestelijke. Wij zijn als stoffelijk mens geboren (Adam betekent letterlijk: aarde/stof), zo zullen wij ook zijn als Degene die van de hemel is; dus geestelijk/onstoffelijk. Paulus gebruikt voor 'natuurlijk' het woord 'psychikon' (ziels), dat verwijst naar aards, dierlijk leven, zonder inspiratie. Het woord voor 'geestelijk' is 'pneumatikon', beademd, geïnspireerd, levend gemaakt door God. Duidelijker kan het haast niet. Dit schijnt nog een extra helder licht op het gedeelte over de 'opname' uit 1 Thessalonicensen 4, waar ik eerder over schreef. Deze opname staat rechtstreeks in verband met de opstanding van de doden en heeft dus alles te maken met het worden als Jezus, de Heer die Geest is, (Hij die de adem, de inspiratie van God heeft en geeft) en ons in de vrijheid brengt. Dat vinden we in 2 Korinthiërs 3:17-18, waar Paulus de tegenstelling tussen het leven vanuit de wet van Mozes en het leven met Jezus uitlegt. Mensen die onder de wet wilden leven, konden de heerlijkheid van de aanwezigheid van God, die afstraalde van het gezicht van Mozes, niet verdragen; daarom moest Mozes zijn gezicht bedekken, maar:

*...de Heer is de **Geest**; en waar de Geest van de Heer is, daar is vrijheid. En wij allen, die met onbedekt aangezicht de heerlijkheid van de Heer als in een spiegel aanschouwen, worden naar datzelfde beeld in gedaante **veranderd**, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van de Geest van de Heer.*

Paulus sprak er ook over in de hoofdstukken 6 en 7 van de brief aan de Romeinen. Hij spreekt over alle beperkingen en moeiten van het aardse lichaam en eindigt met de woorden:

...wie zal mij verlossen uit dit lichaam van de dood? Ik dank God, door Jezus Christus, onze Heer...

Vervolgens gaat hij in hoofdstuk 8 verder met het leven in de Geest, waarin geen veroordeling en dood meer is. Dood kan ons niets meer doen als we in de Geest zijn. De hoofdstukken en verzen waren er oorspronkelijk niet. Hoofdstuk 1-8 van Romeinen moet je daarom eigenlijk als één stuk lezen, dan wordt duidelijk wat Paulus eigenlijk wilde zeggen. Wij zijn in ons menselijk lichaam niet in staat om geestelijk te leven. Het leven volgens de wet en naar menselijke maatstaven is hetzelfde als dood zijn. Leven in de Geest is echt leven en daarin vinden we de zin van ons bestaan. Het loont de moeite om alle acht hoofdstukken te lezen, maar ik wil er hier nog één zin uitlichten: Romeinen 8:18-19, daar staat een belangrijk Grieks woordje, dat vaak niet of onduidelijk vertaald wordt. Ik zal het hier met '*binnenkort*' vertalen en verderop uitleggen waarom. Het is voor velen een bekende tekst; en wellicht heb je het nooit geweten, vanwege de ongewild gebrekkige vertaling, maar Paulus sprak dit uit als een verwachting van iets dat op het punt stond te gebeuren:

*Want ik blijf erbij, dat het lijden van deze tegenwoordige tijd niet te vergelijken is met de heerlijkheid die **binnenkort** aan ons geopenbaard zal gaan worden. Want de schepping, als met opgeheven hoofd, **verwacht de openbaring van de zonen (erfgenamen) van God.***

Deze verwachting spreekt hij vaker uit: dat de gelovigen met Jezus, bij Zijn komst, tot volheid zouden komen en hun erfenis in ontvangst zouden nemen. Zie bijvoorbeeld Kolossensen 3:1-4, waar deze uiting van verwachting ook weer gepaard gaat met een duidelijke uitspraak over de geestelijke aard van sterven en opstaan uit de dood:

*Als u dan met Christus **opgewekt** bent, zoek dan ook de dingen die boven zijn, waar Christus aan de rechter hand van God zit. Bedenkt de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn. **Want u bent gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God. Wanneer Christus, Die ons leven is, geopenbaard***

wordt, dan zult u ook met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid.

Dus Paulus sprak duidelijk over een geestelijk sterven en een geestelijke opstanding die toen al actueel was, maar er was ook nog iets waar hij naar uitzag. Hij had de verwachting van de **openbaring** van Christus. De vervulling daarvan vinden we uitgebreid beschreven in het boek met de toepasselijke naam 'De openbaring van Jezus Christus'. En zoals we al op vele manieren bevestigd hebben gezien, was dat een verwachting die op korte termijn in vervulling zou gaan.

Laten we nu eens verder kijken naar Daniël 7 en wel vers 13 en 14:

Ik bleef toekijken in de nachtgezichten en zie, met de wolken van de hemel kwam iemand gelijk een mensenzoon; hij begaf zich tot de Oude van dagen, en men leidde hem voor deze; en hem werd heerschappij gegeven en eer en koninklijke macht, en alle volken, natiën en talen dienden hem. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan, en zijn koningschap onvergankelijk.

Hier zien we dat iemand als een mensenzoon (zo noemde Jezus zichzelf dus, naar aanleiding van de profetieën van Daniël) komt op de wolken van de hemel (een beeld van oordeel, wat we al eerder zagen), wat Hij ook herhaalde, om een eeuwig durend en onvergankelijk koningschap aan te gaan (Mattheüs 24:30) :

...en [zij] zullen de Mensenzoon zien, komende op de wolken van de hemel, met grote kracht en heerlijkheid.

Het gaat in die twee teksten wellicht niet om hetzelfde moment of om dezelfde gebeurtenis, maar het woordgebruik is hetzelfde en we zien dat het 'komen op wolken' iets is dat in de geestelijke wereld plaatsvindt, niet in het fysiek waarneembare. We zien dit in Daniël 7:14 ook wanneer we de woorden 'eeuwig' en 'onvergankelijk' lezen, dit ademt een sfeer van geestelijke realiteit uit, niet een tastbaar, aards gebeuren. Precies wat Jezus zei in Lucas 17:20-21:

*De Farizeeën vroegen Hem wanneer het Koninkrijk van God zou komen. Hij antwoordde hen: "Het Koninkrijk van God komt **niet zichtbaar**. En men kan **niet** zeggen: Zie **hier**, of zie **daar**, want zie, het Koninkrijk van God is in uw midden."*

Het koninkrijk zou dus niet zichtbaar of tastbaar komen. Je zou niet kunnen zeggen dat het hier of daar was, maar het draait om een persoon: Jezus. Hij was in hun midden. Hij zou na Zijn hemelvaart in hen gaan wonen door de Heilige Geest, die hen zou leiden in de volle waarheid (Johannes 16:13-16):

*Nog vele dingen heb Ik u te zeggen, maar u kunt die nu niet dragen. Maar wanneer de Geest van de waarheid komt, zal Hij u in de **volle waarheid** leiden; want Hij zal niet van Zichzelf spreken, maar wat Hij hoort zal Hij spreken en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen. Hij zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen. Alles wat de Vader heeft, is van Mij; daarom heb Ik gezegd, dat Hij het uit het Mijne zal nemen, en u zal verkondigen. Een korte tijd, en u zult Mij **niet zien**; en wederom een korte tijd, en u **zult Mij zien, want Ik ga heen tot de Vader.***

Wat wij missen in het Nederlands, is dat hier twee Griekse woorden gebruikt worden voor 'zien'. 'Theoreo' en 'horao'. De eerste zou in het Nederlands vertaald kunnen worden met 'aanschouwen', 'bekijken', 'bezien', 'observeren', en dergelijke. Het tweede woord wordt vaker gebruikt om te benadrukken dat iets 'gezien', 'begrepen' of 'doorgrond' wordt. Het heeft meer met inzicht te maken. Zo wordt het woord ook gebruikt om mensen aan te sporen eens echt **goed** te kijken, als in 'kijk dan!' of 'zie toe!'. Kortom, de zin zou ook als volgt vertaald kunnen worden: *"Binnenkort zul je me niet meer kunnen zien, maar dan ga je me pas écht zien - door de Geest."* Jezus maakte op vele manieren duidelijk dat Zijn Koninkrijk en Zijn heerschappij vanuit de onzichtbare wereld gestalte zou krijgen. Hij zou regeren door Zijn dienaren heen. Zijn leerlingen zouden de Geest van waarheid ontvangen en Die zou Hem vertegenwoordigen door hen heen. Een bijzonder vooruitzicht voor de leerlingen, waar ze toen nog niet veel van begrepen. Maar later werd het hen wel duidelijk en hebben ze er veel over

geschreven in hun brieven, zoals we zien in de rest van het Nieuwe Testament. Ze schreven dat de uitstorting van de Heilige Geest een 'onderpand' was van wat komen zou: God, die persoonlijk onder de mensen zou komen wonen (zie 2 Korinthiërs 1 en 5, Efeziërs 1 en Openbaring 21).

Ook zien we in dit stukje van Johannes 16 weer dat begrip 'binnenkort' terug komen. Meerdere malen zien we dat de komst van het Koninkrijk spoedig zou komen, het was aanstaande.

Daniël gebruikt in de profetie van de vier dieren in vers 17 en 18 van hoofdstuk 7 dezelfde woorden van verwachting. Het zou direct na de dieren plaatsvinden, dat de heiligen het koningschap zouden ontvangen:

...die vier grote dieren zijn vier koningen die uit de aarde zullen opkomen; en [dan] zullen de heiligen van de Allerhoogste het koningschap ontvangen, en zij zullen het koningschap bezitten tot in eeuwigheid, ja, tot in eeuwigheid der eeuwigheden.

Ik noemde hierboven al de uitspraak van Jezus in Mattheüs 24:30 (*...en [zij] zullen de **Mensenzoon** zien, komende op de wolken van de hemel, met grote kracht en heerlijkheid*). In Mattheüs 16:27 en 28 komt een vergelijkbare uitspraak over Zijn lippen, die ik al eerder genoemd heb:

Want de Mensenzoon zal spoedig komen in de heerlijkheid van Zijn Vader, met Zijn engelen, en dan zal Hij iedereen vergelden naar zijn daden. Waarlijk, Ik zeg u: Er zijn sommigen van hen die hier staan, die de dood niet zullen smaken, totdat zij de Mensenzoon zullen hebben zien komen in Zijn Koninkrijk.

Ik heb mensen horen zeggen dat deze uitspraak slaat op het volgende hoofdstuk (Mattheüs 17), waar beschreven staat hoe Jezus zes dagen na die uitspraak met Zijn leerlingen een hoge berg op ging. Daar veranderde Zijn uiterlijk. Hij ging stralen als de zon en Mozes en Elia stonden naast Hem. Mozes vertegenwoordigt voor de Joden de wet en Elia de profeten. Petrus wilde voor elk van hen een tent

bouwen. Eén voor Jezus, één voor Mozes en één voor Elia. Maar voordat iemand daar iets op kon zeggen, hoorden ze een stem die zei:

Dít is mijn geliefde Zoon. De Geliefde, in Wie ik een welbehagen heb. Luister naar Hém.

Het was dus niet de bedoeling dat ze zouden vasthouden aan de wet en de profeten, want die werden in Jezus vervuld. Ze moesten vanaf dat moment naar hém luisteren. Dat was echter nog niet de volledige vervulling van wat Jezus daarvoor had gezegd. Ze zagen Hem in een vorm van heerlijkheid, maar er zijn meer elementen in bovenstaande tekst. Hij zou **komen**, met **engelen**, er zou **vergelding** plaatsvinden, maar er staat in dat volgende hoofdstuk niets over engelen en vergelding. En **sommigen** zouden nog in leven zijn – en er wordt geen melding gemaakt van een sterfgeval in de tussenliggende zes dagen. Dus die uitleg gaat niet op. Kortom, het moest nog gebeuren en dat terwijl sommigen van hen nog in leven waren. Dit is een belangrijke indicatie dat het Koninkrijk in die tijd zou komen. Maar ook niet direct na deze uitspraak. **Sommigen** zouden nog leven – de meesten zouden dus dood zijn. Het kon nog wel even duren, maar binnen één mensenleven. Bedenk dat Jezus een valse profeet zou zijn geweest als dit niet in hun tijd was uitgekomen!

Dan is er nog het belangrijke woordje '*mello*' in het Grieks. Dat wordt op meerdere plaatsen gebruikt. Zo ook hier in dit stukje, waar Jezus zegt dat hij spoedig komt. Dit woord 'spoedig' staat er niet in elke vertaling bij. Maar gaan we het woord '*mello*' in verschillende teksten bekijken, dan zien we altijd dat het iets aanduidt dat binnen afzienbare tijd gaat gebeuren. Het woord komt onder andere voor in de volgende tekstgedeelten (een voorbeeld van hoe ik een woordstudie doe, waarbij ik een vrije vertaling gebruik en vetdruk toepas waar het woord gebruikt wordt):

Matt. 2:16 – waar Herodes **van zins is** de pasgeboren koning (Jezus) op te sporen

Matt. 17:22 – waar Jezus **op het punt stond** verraden te worden

Luk. 7:2 – de dienstknecht van de centurion die **op het punt stond** te sterven

Luk. 9:44 – waar Jezus zegt dat hij **binnenkort zal worden** overgeleverd

Luk. 19:4 – waar Jezus **op het punt staat** de boom met Zacheüs voorbij te lopen

Luk. 22:23 – waar de discipelen zich afvragen wie Jezus **zou gaan** verraden

Joh. 6:15,71 – waar Jezus opmerkt dat ze hem **spoedig** gevangen zouden nemen/verraden (71)

Joh. 7:39 – waar mensen die zouden geloven de Heilige Geest **zouden** ontvangen.

Joh. 11:51 – waar de hogepriester voorspelt dat Jezus **binnenkort zou** sterven.

Hand. 3:3 – waar Petrus en Johannes **op het punt staan** de tempel in te gaan

Hand 5:35 – "mannen van Israël bedenk wat je **van plan bent** met deze mannen te doen..."

Hand. 11:28 – waar Agabus een op **handen zijnde** hongersnood voorspelt, zodat ze kunnen gaan hamsteren.

Hand. 12:6 – waar Herodus Petrus nog diezelfde nacht **van plan was** voor te brengen.

Hand. 16:27 – waar de gevangenisbewaarder zichzelf **op het punt staat** van kant te maken

Hand 18:14 – waar Paulus **op het punt staat** zijn mond te openen.

Hand. 20:3 – waar een boot **op het punt staat** te vertrekken naar Syrie

Hand. 20:30 – waar mensen huilden omdat ze Paulus **spoedig** niet meer zouden zien

Hand. 21:27 – waar zeven dagen **bijna** voorbij waren.

Hand. 27:30 – waar zeelieden **op het punt staan** de ankers uit te gooien...

Zo zijn er nog tientallen praktijkvoorbeelden. Het is wel duidelijk welke lading het woord heeft. Diezelfde lading en betekenis heeft het dan natuurlijk in de volgende teksten:

Mat. 16:27 – waar Jezus **spoedig** komt in de heerlijkheid van Zijn vader

Luk. 3:7 – waar Johannes waarschuwt voor de wraak die **spoedig** zou komen

Luk. 21:28 – waar Jezus zegt dat deze dingen (alle tekenen die Hij noemde, inclusief de verwoesting van de tempel) **spoedig** zouden plaatsvinden!

Rom. 8:18 – het lijden van deze tijd weegt niet op tegen de heerlijkheid die **binnenkort** in ons (Paulus en de lezers) geopenbaard wordt

Kol. 2:16-17 – voedselwetten, feesten, nieuwe maan en sabbat waren een schaduw van wat **spoedig komende is**.

Heb. 6:5 – jullie hebben een voorproefje mogen ervaren van de tijd die **spoedig komen gaat**

Heb. 10:1 – de wet was een schaduw van de dingen die **staan te gebeuren**.

Heb. 13:14 – wij zoeken een stad die **op het punt staat** te komen (het hemels Jeruzalem)

Op. 1:19 – de dingen die u hebt gezien, de dingen die zijn en de dingen die **binnenkort** gaan gebeuren.

Op. 3:10 - het uur van verzoeking dat op het punt staat over de hele wereld (oikoumene) te komen...

Dat alles werd geschreven in die tijd en aan de mensen van die tijd, met een spoedige vervulling in gedachten. Als je er verschillende Nederlandse vertalingen bij pakt, zie je hoe vertalers soms met een bepaalde achterliggende gedachte vertalen en niet altijd de meest voor de hand liggende vertaling gebruiken. Omdat veel vertalers er vanuit gaan dat bepaalde dingen nog in een (verre) toekomst moeten gebeuren, hebben ze het woord 'mello' (en de verschillende vormen ervan) niet krachtig genoeg vertaald. En dat terwijl het een zeer krachtige tijdsaanduiding is voor een aanstaande gebeurtenis. Echter, zo maken ze ruimte voor een lange tijd, voordat dingen als 'de grote verdrukking' of 'de wederkomst van Jezus' zouden plaatsvinden. Gelukkig hebben we tegenwoordig de mogelijkheid om in de computer te zoeken naar elke plaats waar een woord voorkomt, zodat we zelf kunnen nagaan hoe bepaalde woorden door dezelfde schrijver of in andere geschriften uit die tijd gebruikt werden. Het kost tijd en moeite, maar het loont wel.

Daniël plaatste Jezus, de opstanding van de doden en de komst van het Koninkrijk in de tijd van de tien koningen van het vierde beest. Op veel plaatsen in het Nieuwe Testament wordt bevestigd dat het inderdaad in die tijd, spoedig stond te gebeuren. Laten we eens dieper ingaan op de exacte tijdsaanduiding in het boek Daniël.

Daniël en de zeventig zevens

Daniël 9 bevat misschien wel de meest bijzondere profetie die ooit opgeschreven is. Hij is zo specifiek, dat hij volgens sommigen precies op de dag uitkomt. Ik zal niet zo ver gaan om dat te beweren, omdat het heel moeilijk te bewijzen is, al zou het me niets verbazen. Ik geloof in ieder geval het jaartal van de komst exact voorspeld werd. Daniël 9:24:

Zeventig zevens zijn bestemd over uw volk, en over uw heilige stad, om de overtreding te sluiten, om de zonden te verzegelen, om de ongerechtigheid te verzoenen, en om een eeuwige gerechtigheid aan te brengen, en om het gezicht, en de

profeet te verzegelen, en om de heiligheid van de heiligheden te zalven.

De term 'zevens' is een ander woord voor 'weken' in het oude Hebreeuws. Uit andere teksten begrijpen we dat het hier om zeventig weken van jaren gaat, dus $70 \times 7 = 490$ jaar, waarna er een einde kwam aan Gods geduld met het genoemde volk. (Zie ook Genesis 29:27 en Leviticus 25:8, waar weken van jaren genoemd worden en verzen waar dagen in jaren worden uitgedrukt: Numeri 14:34 en Ezechiël 4:4-6.) Ik haal het in dit boek aan, om te laten zien dat het weer een tekst is die vrij precies aangeeft wanneer het Koninkrijk zou aanvangen. De 490 jaar komen precies uit in de jaren dat Jezus het Koninkrijk begint te verkondigen. Aan dat kruis werd iets volbracht, zoals Jezus zelf zei. Hij kwam om ons te verzoenen met God. En om eeuwige gerechtigheid aan te brengen. Dat heeft direct te maken met het Koninkrijk, waarin Jezus rechtvaardig regeert. In die tijd zou 'het gezicht en de profeet' worden verzegeld en de heiligheid van heiligheden gezalfd worden, wat inhoudt dat elke profetie zou worden vervuld in de Heilige: Jezus. Zie Lucas 21, waar ik enkele zinnen uit aanhaal:

5-8 En toen sommigen van de tempel zeiden dat hij met schone stenen en toegewijde gaven versierd was, zei Hij: “Wat deze dingen aangaat, die u hier ziet, er zullen dagen komen, in welke niet een steen op de anderen steen zal worden gelaten, die niet zal worden afgebroken.” En zij vroegen Hem: “Meester, wanneer zullen dan deze dingen zijn, en wat is het teken, wanneer deze dingen zullen geschieden?... En Hij zei: Zie toe, dat u niet verleid wordt; want velen zullen komen in Mijn Naam, en zeggen: Ik ben de Christus; en de tijd is nabij gekomen, loop hen niet achterna.

20-22 ...wanneer u ziet dat Jeruzalem door legers omsingeld wordt, weet dan dat haar verwoesting nabij gekomen is. Laat dan wie in Judea zijn, vluchten naar de bergen; en die in de stad zijn, daaruit trekken; en die op de velden zijn, dat zij in de stad niet in gaan. Want dit zijn dagen van wraak, waarin alles wat geschreven is, vervuld wordt.

(Zie je overigens de sterke overeenkomst met Mattheüs 24? Lucas 21 loopt bijna helemaal parallel met dat hoofdstuk in Mattheüs, alleen de volgorde is anders). Hier vragen de leerlingen wanneer het zal gebeuren, dat er geen steen op de andere zal blijven staan. Jezus antwoordt: “wanneer Jeruzalem omsingeld wordt, want dat zijn de dagen dat **alles** vervuld wordt wat geschreven is.” Dat is nogal een sterke uitspraak. Sommigen vergelijken dit met de uitspraak van Paulus in 1 Korinthiërs 13:8-9:

De liefde vergaat nimmermeer; maar hetzij profetieën, zij zullen te niet gedaan worden; hetzij talen, zij zullen ophouden; hetzij kennis, zij zal te niet gedaan worden. Want wij kennen ten dele, en wij profeteren ten dele; Doch wanneer het volmaakte gekomen zal zijn, dan zal hetgeen ten dele is, te niet gedaan worden.

Er zou dus volgens Paulus een einde komen aan profetieën, talen en kennis, wanneer het *volmaakte* gekomen was. Wat je zou kunnen denken is dat hij het daar over de vestiging van het Koninkrijk had, waarin we rechtstreeks contact hebben met God, omdat Hij bij ons woont, in Koning Jezus, en niet meer afhankelijk zijn van het 'ten dele' profeteren. Ten eerste wil ik opmerken dat hij **niet** zegt dat er een einde komt aan genezingen, wonderen, geloof, onderscheiding van geesten, waar hij in het hoofdstuk daarvoor over spreekt. Ten tweede, als Jezus nu inderdaad in ons midden woont, kan Hij ieder van ons, individueel en direct dingen laten zien, zonder tussenkomst van 'erkende profeten' en mensen met 'speciale kennis'. Betekent dat dan dat er helemaal geen ruimte meer is voor profetie, kennis en het spreken in talen? Nee. Paulus spreekt sowieso over twee vormen van het spreken in 'talen'. De ene vorm is vertaalbaar en tot opbouw van de gemeente, de andere is voor persoonlijke verrijking. Dat laatste noemt hij ook niet in het hoofdstuk 13. Dus dan gaan alleen de drie dingen voorbij, die te maken hebben met de voorbereiding op de komst van Jezus. Nu Jezus gekomen is kan er volgens mij nog steeds geprofeteerd worden, maar niet meer over de komst. Er kan dus nog steeds bovennatuurlijke kennis zijn, maar niet meer met betrekking tot het Koninkrijk dat nog moet komen, omdat 'het volmaakte', het Koninkrijk van Jezus er al is. En er kan nog steeds in talen gesproken worden, omdat het onszelf en de gemeente

kan opbouwen, maar niet meer om mensen klaar te maken voor het komende oordeel over Jeruzalem. Dat was namelijk waar al die profetieën, kennis en talen voor dienden. Zoals ik het begrijp kan nu iedereen persoonlijk een ambassadeur van het Koninkrijk zijn en nog steeds gebruik maken van elke gave die God geeft. Wat zegt dit over de structuur van veel hedendaagse kerken? Kan het zijn dat er soms te veel aandacht wordt besteed aan de bediening van één persoon? Kun je het met mij eens zijn dat we ons nu allemaal, stuk voor stuk kunnen uitstrekken naar een gave van God, om de gemeenschap en de wereld waarin wij leven te dienen? Iets om over na te denken.

Merk ook op dat Jezus zei dat ze in de tijd voorafgaand aan Zijn komst, geen mensen achterna moesten lopen die zeiden dat de tijd nabij was. Dat zouden valse christussen zijn. Toch hebben de apostelen stuk voor stuk in hun brieven gezegd dat de tijd nabij was, toen het écht dichterbij kwam. En zij waren géén valse profeten. Zij hadden de Geest en de gaven van God en hadden het recht om aan te geven dat de tijd nabij was, om Gods volk te waarschuwen. Jeruzalem is 40 jaar na de uitspraak van Jezus dan ook daadwerkelijk omsingeld en de tempel werd verwoest. Dus moeten we Jezus ook serieus nemen als hij zegt dat dát het moment was waarop **alles** vervuld werd. Maar dat betekent ook dat aan het kruis nog niet álles volbracht was. Hij volbracht daar wel zijn missie als 'Mensenzoon', om Zijn volk vrij te kopen en om verzoening te bewerkstelligen, maar er moest nog veel meer gebeuren. Hij moest nog opstaan uit de dood, Hij moest nog naar de hemel terugkeren om Zijn Koninkrijk in ontvangst nemen, waardoor de hele wereld gezegend kon worden; gevolgd door een kort, maar krachtig oordeel over het oude, zodat er geen enkele belemmering meer zou zijn voor de doorbraak van Zijn hemelse Koninkrijk op aarde. En dan zou er een tijd zijn, waarin het Koninkrijk zou groeien en mensen van vele volken, stammen natiën en talen tot Hem zouden komen.

Opmerkelijk is ook, dat de 490 jaar voorbij waren, maar dat het oordeel nog eens 40 jaar werd uitgesteld. Alsof God wilde zeggen: oké, ik geef je nog ruim de tijd om deze boodschap van herstel en verzoening in Jezus aan te nemen. Het komt wel vaker voor dat mensen een periode van 40 jaar de tijd kregen om tot inkeer te komen. Bijvoorbeeld: Mozes was 40 toen hij vluchtte uit Egypte en 80 toen hij het volk uit Egypte mocht leiden. Daarna moest het volk nog eens 40 jaar door

de woestijn dwalen, omdat ze in eerste instantie niet op God wilden vertrouwen. In die 40 jaar stierven alle mensen die zo opstandig en ongelovig waren geweest. Dit principe van het geduld van God, zien we ook terug in de gelijkenissen. God is zeer geduldig, maar er komt wel een keer een einde aan. Petrus heeft het daar ook een keer over in één van zijn brieven (2 Petrus 3:9-10):

*De Heer is niet traag met het vervullen van de belofte (zoals sommigen dat zien), maar is geduldig met ons, **niet willende dat er iemand verloren gaat, maar dat zij allen tot bekering komen. Maar de dag van de Heer zal komen als een dief in de nacht, waarin de hemelen met een gedruis zullen voorbijgaan, en de elementen zullen branden en vergaan, en de aarde en de dingen die daarop worden gedaan, zullen verbranden.***

God is geduldig, maar Petrus zegt dat er op een bepaald moment een einde komt aan 'hemel, aarde en elementen'. Wat bedoelt hij daar eigenlijk mee? Eerst herhaalt hij Jezus' woorden dat Hij zou komen als een dief in de nacht. En als mensen niet zouden letten op de tekenen van de tijd, zouden ze Hem missen. Dan zegt Petrus dat, wanneer Jezus komt, de hemelen voorbijgaan, de elementen en de aarde (en wat daarop wordt gedaan) zullen verbranden. Een merkwaardige tekst, die veel mensen heeft doen geloven dat de hele aardbol in een vuurzee zal vergaan, die zo heet is, dat de scheikundige elementen erdoor uit elkaar vallen.

Eén aanwijzing om dit te doorgronden, vinden we in de betekenis van het woord 'elementen'. In het Grieks is dat 'stoicheia' (beginselen). Dat woord vinden we zeven keer in het Nieuwe Testament; en het gaat beslist niet over de scheikundige elementen die wij nu kennen. Petrus gebruikt het twee keer in deze context (van vernietiging), maar we vinden het ook twee keer in Galaten, twee keer in Kolossensen, en één keer in Hebrreeën. In Galaten en Kolossensen wordt het gebruikt in de betekenis van '*elementaire principes*', van de wereld, menselijke verzinsels, regels die ons gevangen houden, dingen waarvoor we gestorven zijn (in Christus), waar we niet naar terug moeten keren. Alleen in Hebrreeën wordt het woord in positieve zin gebruikt, als zijnde de eerste

beginselen van het onderwijs van God. Het woord is op zich dus neutraal van betekenis, maar wordt door Paulus en zeker ook hier, door Petrus, gebruikt om de verkeerde invloed van de wereld aan te duiden. Hoe moeten we dan de term 'hemelen en aarde' zien? Kijk eens naar enkele verzen uit het Oude Testament (Jesaja 51:16):

*Ik heb mijn woorden in uw mond gelegd en met de schaduw van mijn hand heb ik u bedekt, Ik die de **hemel plant** en de **aarde grondvest** en tot Sion zegt: **U bent mijn volk.***

Hier kun je de begrippen hemel en aarde verbonden zien met 'Sion, u bent mijn volk', geplant en gegrondvest. Mozes spreekt het verbondsvolk namelijk op dezelfde manier toe, wanneer hij zegt (Deuteronomium 32:1):

Neig uw oor, hemelen, dan wil ik spreken, en de aarde hore naar de woorden van mijn mond.

Jesaja doet weer hetzelfde, wanneer hij zegt (Jesaja 1:2):

Hoort hemelen, en aarde, neig uw oor, want de Here spreekt:

...

Bedoelde Petrus met 'hemelen en aarde' misschien de verdorven religie en eigenmachtig en dwangmatig opgelegde principes van de leiders van het volk, met hun aardse, ongeestelijke, dode leer vol van eigengerechtigheid, die moesten worden verbrand? Die leiders met hun schijnheiligheid, waar Jezus ook zo boos op kon worden? We hebben het zien gebeuren toen de tempel, die het ultieme symbool van de oude Joodse wetten en regels was geworden, verbrandde in het jaar 70. Jezus waarschuwde de Joodse leiders regelmatig voor dit komende oordeel. We zagen al in deel 1 dat Hij ze verantwoordelijk hield voor het feit dat ze de mensen allemaal dingen oplegden die niets meer te maken hadden met wat God wilde. Het was werelds, duivels, dood en goddeloos. De tempel, die de aanwezigheid van God moest vertegenwoordigen, was een aanstootgevend iets geworden. God wilde dat mensen ongedwongen en vrij bij Hem konden komen. Daarom scheurde Hij het voorhangsel, het dikke gordijn dat voor de Ark van het Verbond hing, van boven tot onder doormidden,

op het moment dat Jezus stierf. God wilde geen scheiding. De tempel was een symbool van vervreemding en scheiding geworden, maar God stond op het punt om voor goed daarmee af te rekenen. De plaats waar 'hemel en aarde' elkaar moesten ontmoeten, was nog slechts een toonbeeld van verstikkende menselijke regels en wetten geworden. God was er helemaal klaar mee. In plaats van een gebouw in een stad, wilde Hij de mens als woning en een gemeenschap als stad. Het Nieuwe Jeruzalem, waarin God Zelf Zijn eigen Tempel zou bouwen, waar altijd licht en vrede zou zijn. Het einde van het oude lijkt zo bot en ruw, maar het was iets heerlijks in Gods ogen. Eindelijk zou de weg vrij zijn. Het oude zou definitief afdoen en het nieuwe zou helemaal tot zijn recht kunnen komen. Later meer hierover.

Terug naar Daniël, die de aanloop tot dit geweldige moment voorspelde. Vanaf hoofdstuk 9, vers 25 geeft Daniël een meer gedetailleerde beschrijving van die 490 jaren, beginnend bij het bevel tot herbouw van Jeruzalem. Ze worden opgesplitst in 7x7, 62x7 en 1x7. Laten we die drie stukken eens apart bekijken, want het geeft exact weer wat er in die periode gebeurde:

25 Weet dan en begrijp: vanaf het ogenblik, dat het woord uitging om Jeruzalem te herstellen en te herbouwen tot op een gezalfde, een vorst, zijn zeven weken; en tweeënzestig weken lang zal het hersteld en herbouwd blijven, met plein en gracht, maar in de druk der tijden.

De eerste 7x7=49 jaren hebben betrekking op de periode vanaf het moment dat de opdracht gegeven werd om Jeruzalem te herbouwen, in het jaar 456 v. Christus, tot de voltooiing van de herbouw. Het was in het twintigste regeringsjaar van Artachsasta (zie Nehemia 2), dat deze Koning toestemming gaf om Jeruzalem te herbouwen. Over de precieze datum van dat twintigste regeringsjaar zijn niet alle geleerden het eens, omdat er in de loop der jaren zoveel veranderd is aan kalenders en het terugrekenen niet eenvoudig is. Sommigen komen op 457 of 458 voor Christus, maar voor deze bespreking maakt dit mijns inziens niet zoveel uit. De volgende 62 zevens geven een totaal van 483 jaar; het moment dat een gezalfde, een vorst zou komen (mijns inziens kan dat niemand anders zijn dan Jezus). Rekenen we van 456 v. Chr. 483 jaar

verder (bedenk dat er geen jaar 0 is geweest, we springen gelijk van 1 v. Christus naar het jaar 1), dan zitten we in het jaar 27. Dat is het jaar waarin Jezus begon met zijn bediening (als het jaar 456 v. Chr. voor het bevel tot herbouw juist is). We kunnen lang en breed praten over de exacte datum van de opdracht tot herbouw, maar het is nagenoeg onmogelijk om het precies te weten te komen. De verschillen zijn niet groot, hooguit een paar jaar. Dat het uitkomt bij de bediening van Jezus is in ieder geval zeker. Dat we het niet met 100% zekerheid kunnen vaststellen, wil natuurlijk niet zeggen dat de profetie niet 100% accuraat is. Ik geloof van wel. En als de berekening er 2 jaar naast zit, dan is de accuraatheid alsnog nog groter dan 99,5%! Ik hou het er daarom op dat die 483 jaar, de 69 zevens, precies uitkomen op het begin van Jezus' bediening en voor mij maakt het niet zoveel uit dat het niet 100% wetenschappelijk te bewijzen is. Het komt dichtbij genoeg. Zelfs zo dichtbij dat het over niemand anders kan gaan dan Jezus. Vooral ook omdat de volgende details precies beschrijven wat er toen gebeurde.

26 En na de tweeënzestig weken zal een gezalfde worden uitgeroeid, terwijl er niets tegen hem is (of: niet voor hemzelf); en het volk van een vorst die komen zal, zal de stad en het heiligdom te gronde richten, maar zijn einde zal zijn in de overstroming; en tot het einde toe zal er strijd zijn: verwoestingen, waartoe vast besloten is.

Dezelfde gezalfde uit vers 25 wordt 'afgesneden' (letterlijke betekenis) en dat 'niet voor hemzelf' is een meer voor de hand liggende vertaling. Het Hebreeuws heeft twee betekenissen. En dan de vorst die komen zal. Dat is óf één van die heersers waar Daniël eerder een visioen van had, óf het volk van de vorst Jezus, die Jeruzalem en de tempel zou vernietigen. Het waren tenslotte de Joden die in opstand kwamen en de Romeinen uitdaagden tot de confrontatie, die ze uiteindelijk het leven en hun mooie stad en tempel zouden kosten. Hiermee kunnen dus zowel de Joden als de Romeinen bedoeld zijn. Dat de stad en het heiligdom te gronde gericht werd is in ieder geval een feit. En tot het einde toe is er strijd, zoals we ook gezien hebben in de geschiedenis. Dat einde was 40 jaar later, toen Titus, de zoon van keizer Vaspasianus, met zijn Romeinse legioenen een einde maakte aan de opstand van de Joden. Vergeet niet dat deze profetie

gericht is tot Israël, zoals we zagen in vers 24: *“Zeventig zevens zijn bestemd **over uw volk, en over uw heilige stad**, om de overtreding te sluiten, om de zonden te verzegelen, om de ongerechtigheid te verzoenen, en om een eeuwige gerechtigheid aan te brengen, en om het gezicht, en de profeet te verzegelen, en om de heiligheid van de heiligheden te zalven.”*

Dan gaat Daniël die laatste 7 jaar van de 490 jaar in meer detail beschrijven. Het gebeurt wel vaker in profetieën in de Bijbel, dat er eerst een overzicht gegeven wordt en dat het daarna verder wordt uitgewerkt. Wat ook veel gebeurt, is dat een bepaalde gebeurtenis van verschillende kanten belicht wordt. Bijvoorbeeld van een religieuze of een politieke kant.

*27 En hij zal het verbond voor velen versterken, een week lang; in de helft van de week zal hij **slachtoffer en spijsoffer doen ophouden**; en op een vleugel van gruwelen zal een **verwoester** komen, en wel tot aan de voleinding toe, en waartoe vast besloten is, dat zal zich uitstorten over wat woest is.*

Jezus kwam in eerste instantie voor de Joden. Zoals Daniël hier zegt, werd het verbond met 'velen' versterkt. Dit was gedurende een week van jaren. Na drie en een half jaar, de tijd die Jezus onder de Joden was en hen het goede nieuws van Zijn komende Koninkrijk bracht, werd Hij als een volmaakt offer geslacht en verving hij alle slachtoffers en spijsoffers. Hierna benadrukt Daniël nog een keer dat de verwoester zal komen en dat die tot de voleinding zou blijven. De laatste drie en een half jaar worden niet uitgelegd, maar daarvan vinden we een sleutel in Handelingen 7, 8 en 9. De apostelen verkondigden nog 3,5 jaar het evangelie onder de Joden, toen werd Stefanus door de Joden gestenigd. Dit gebeurde onder toeziend oog en met goedkeuring van de hogepriester, nadat Stefanus hen nogmaals op het hart had gedrukt dat zij en hun voorouders verantwoordelijk waren voor het doden van de rechtvaardigen. Maar nog wilden zij zich niet bekeren en verwierpen de boodschap. In het volgende hoofdstuk lezen we dan ook hoe Filippus een schatbewaarder uit 'morenland' (Ethiopië) mag dopen, op zijn geloof in Jezus. Het evangelie was nu ook voor de heidenvolken. Hoofdstuk 9 beschrijft de bekering van Saulus, een fanatieke

vervolger van de christenen. Deze Saulus werd later Paulus, die het evangelie van het Koninkrijk ook onder de heidenen zou gaan brengen. Daarna gaf God Petrus een visioen van zowel reine en onreine dieren, die Petrus moest slachten en eten. Hiermee maakte God duidelijk dat Hij ook de 'onreine' heidenen had geaccepteerd. Vervolgens stuurde God hem naar het huis van Cornelius, een Romeinse centurion, om daar het evangelie te brengen (zie Handelingen 10). "God was van meet aan erop bedacht geweest een volk voor zijn naam uit de heidenen te vergaderen" (Handelingen 15:14). De vervallen tent van David werd weer opgebouwd, "***opdat het overige deel van de mensen de Here zoekt***" (Handelingen 15:16-17). David had namelijk voor de terugkeer van de buitgemaakte Ark van het Verbond een tent opgespannen. Bij het inwijden van de tent zong hij een lied, waar de volgende woorden in voorkwamen (1 Kronieken 16: 23 en 24):

Zingt voor Jahweh, u, de hele aarde, boodschapt Zijn heil van dag tot dag. Vertelt Zijn eer onder de heidenen, Zijn wonderwerken onder alle volken.

Dat was het verlangen van David en daarin vertolkte hij Gods hart. God had de Joden als mensen niet verworpen, want Hij stond nog steeds met open armen voor ze klaar. En elke Jood die zich bekeert is van harte welkom. Maar de tijd dat het goede nieuws alleen nog aan de Joden werd gebracht, was voorgoed voorbij. Vanaf dat moment was iedereen welkom. Jood of Griek, arm of rijk, slaaf of vrij. Dat was het einde van de 490 jaar van Daniël 9. De profetie voorspelt nog wel dat de strijd tot het einde zou doorgaan. Dat 'einde' was het definitieve einde van de aardse tempel en de aardse hoofdstad van het verbond: Jeruzalem. Gods tent, Davids vervallen tent, zou vanaf dat moment beschikbaar zijn voor alle mensen.

Een interessant detail: Toen Petrus Jezus vroeg hoeveel keer hij zijn broeder moest vergeven, daarbij suggererend dat zeven keer wel genoeg zou zijn, antwoordde Jezus dat hij *zeventig maal zeven maal*, dat is 490 maal, moest vergeven (zie Mattheüs 18:21). Jezus verwees hier mogelijk naar de profetie van Daniël. Het getal zeven geeft symbolisch een volheid aan, dus vergeving moet tot het uiterste gaan. Maar zoals ook God zijn volk 490 jaar de tijd gaf om zich te

bekeren, komt er wel een punt waarop vergeving niet meer mogelijk is. De maat is een keer vol.

Daniël en het einde

Na in hoofdstuk 10 en 11 nog eens uitgebreid in te zijn gegaan op dingen die plaatsvinden tijdens die 490 jaar, komt Daniël in hoofdstuk 12 weer bij 'het einde' terecht. Deze keer met de details die we ook kennen uit de boodschap van Jezus (hoofdstuk 12 vers 1):

*En in die tijd zal Michaël opstaan, die grote vorst, die voor de kinderen van uw volk staat, het zal **een tijd van benauwdheid zijn zoals er niet eerder geweest is**, sinds dat er een volk geweest is, tot aan die tijd; en in die tijd zal uw volk verlost worden, **al wie gevonden wordt geschreven te zijn in het boek.***

Klinkt dat bekend? Jezus had het over een 'grote verdrukking, zoals er nog nooit geweest is', in Mattheüs 24:21, nadat de discipelen hem vroegen wanneer de tempel zou worden vernietigd. Jezus plaatst het in hun tijd.

Zo zie je dat Daniël 12:1 verbonden is met Mattheüs 24 en Openbaring 20. Dan 12:2:

*En velen van hen die **in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, dezen ten eeuwigen leven, en genen tot schande en tot eeuwige afkeuring.***

Dat lijkt weer veel op wat Jezus zei in Johannes 5:25, dat de doden Zijn stem zouden horen en zouden leven. En vervolgens in Joh 5:28, dat allen die in de graven zijn, zijn stem zullen horen. En misschien herinner je nog het gedeelte uit deel 1 over het oordeel. Jezus sprak veel over het oordeel en de manier waarop Hij dat deed, lijkt zeer veel op hoe Daniël het hier zegt.

Intermezzo: De '**poel van vuur**'.

En Openbaring 20 laat ons in de laatste verzen zien dat mensen werden geoordeeld op grond van wat er in de boeken stond; en dat zij die niet in het

boek van leven stonden, in de 'poel van vuur' werden geworpen. Dus dat betekent dat de mensen die er wel in stonden, niet in dat vuur terecht kwamen. Wat betekent het overigens om in die 'poel van vuur' terecht te komen? Zoals we al eerder zagen is vuur een middel dat God gebruikt om het verkeerde weg te branden en het goede te behouden. Het is een middel om te louteren. Goud en zilver worden zuiver gemaakt door vuur. Mensen worden gelouterd, gereinigd, en getest in vuur. Vuur vernietigt, maar in Bijbelse context alleen dat wat vernietigd móét worden. Dat wat door het vuur heen gaat, komt er aan de andere kant beter uit. Het woord 'vuur' komt 74 keer voor in het Nieuwe Testament, waarvan 26 keer in Openbaring. Het wordt gebruikt om een letterlijk vuur te beschrijven, zoals een kampvuur, of een stad die in brand staat, of die keer dat leerlingen van Jezus vuur uit de hemel wilden afroepen. Meestal wordt het echter in figuurlijke of geestelijke zin gebruikt, zoals 'het vuur van de Heilige Geest', een vuur dat loutert of beproeft en in gelijkenissen waar vuur het nutteloze of slechte verbrandt. In Openbaring vinden we zowel vuur op aarde, in de vorm van brand waarin mensen omkomen, als vuur in figuurlijke zin of in de geestelijke wereld. Zo zien we een engel met voeten als vuurkolommen en een man op een wit paard met ogen als een vuurvlam. Het begrip '*poel* van vuur', of letterlijk '*meer* van vuur' komt 6 keer voor, vanaf Openbaring 19, waar we het voor het eerst lezen. In Openbaring 19:20 worden 'het beest' en 'de valse profeet' in het meer geworpen, dat brand van vuur en zwavel. De toevoeging 'zwavel' doet vermoeden dat het over een figuurlijk of geestelijk vuur gaat. Zwavel werd namelijk gebruikt door schrijvers in die tijd om zuivering en toetsing aan te duiden. In Openbaring 14:9-10 vinden we ook een verwijzing naar de combinatie 'vuur en zwavel', waarmee volgelingen van het beest 'gemarteld' of 'gepijngd' worden. Dat is op zich een goede vertaling, maar volgens het woordenboek van Thayer geeft het woord dat daar gebruikt wordt in de eerste plaats 'testen' of 'beproeven' aan. Daarnaast kan het in figuurlijke zin ook gebruikt worden voor 'onder druk zetten' en 'martelen'. Dan zien we in Openbaring 20:10 dat de duivel (de aanklager) bij het beest en de valse profeet in het meer van vuur gegooid wordt, waar ze op dezelfde manier onder druk gezet worden. Daar wordt namelijk weer hetzelfde woord gebruikt als in hoofdstuk 14. De toevoeging is echter dat dit 'tot in tijden van tijden' of 'eeuwen van eeuwen' gebeurt, wat vertaald wordt met 'tot in eeuwigheid'. Daar hebben

we dus duidelijk van doen met iets geestelijks. Dit kan niet slaan op mensen die eeuwig branden in een letterlijk vuur. In Openbaring 20:15 komt ook iedereen die niet in het boek van leven staat, in het meer van vuur terecht. Zoals we gezien hebben, gaat dat over mensen die niets van recht en gerechtigheid willen weten. In dat boek staan is geen kwestie van willekeur of toeval. God zegt niet 'oeps, ik ben er één vergeten in het boek te zetten'. Je staat er automatisch in als je verlangt naar Gods gerechtigheid en daar naar handelt. Tot slot wordt er in Openbaring 21:8 nog een rijtje mensen met slechte eigenschappen genoemd. Hun plaats is ook in dat 'meer van vuur'. Wat ik hiermee wil aangeven is, dat er mogelijk iets te zeggen is voor het 'vagevuur', waar katholieken in geloven. Een vuur, waar mensen getoetst, gelouterd en beproefd worden, maar waar ze uiteindelijk volkomen gezuiverd uit komen. Dat het vuur er altijd zal zijn, zegt wellicht iets over de eeuwige noodzaak van een louterend vuur. Dood en Hades (de plaats waar de doden zijn) werden ook in de poel van vuur geworpen, dat is tweede dood, lezen we in Openbaring 20:14. Daarmee komt er definitief een einde aan de dood, want wat in zijn geheel geen nut meer heeft (omdat Jezus de dood overwonnen heeft) zal volkomen vergaan in het vuur, maar wat van eeuwigheidswaarde is, komt er ongeschonden, of zelfs nog puurder uit dan het voorheen was. Dit zijn dingen waar nog een heel boek over geschreven zou kunnen worden. Genoeg stof tot nadenken in ieder geval.

Terug naar Daniël. Tegen hem wordt gezegd het boek van zijn profetieën te verzegelen, tot de 'tijd van het einde', met de belofte dat de kennis uiteindelijk zal toenemen en dat mensen het zullen gaan ontdekken. De tijd dat het boek openbaar gemaakt werd, moet nog voor dat 'einde' zijn geweest, anders had het geen zin om te profeteren. En dat klopt. Jezus onthulde in Mattheus 24 dat die tijd nabij gekomen was. Het einde van die 490 jaar komt overeen met de tijd dat Jezus begon met het verkondigen van het Koninkrijk en de aankondiging van 'de tijd van het einde'. We hebben het al bekeken, maar vergeet niet dat Johannes in Openbaring 22:10 wordt gezegd zijn boek **niet** te verzegelen, omdat de tijd **nabij** is.

Daniël krijgt nog een aanwijzing wanneer al deze dingen tot een einde zullen komen. In vers 7 lezen we dat het zou zijn na een periode van *“drie en een half jaar, wanneer de macht van het heilige volk verstrooid is.”* (Drie en een half werd

toen ook wel geschreven als 'een tijd, tijden en een halve tijd' en zo is het ook in sommige vertalingen overgenomen.) Kennen wij een periode van 3.5 jaar, ná die 490 jaar, waarin grote verdrukking was, en waarin de macht van een heilig volk verstrooid werd? Ja, dat was tijdens de opstand van de Joden, waarover Flavius Josephus schreef. Keizer Nero gaf bevelhebber Vespasianus de opdracht om de Joodse opstand de kop in te drukken. Het beleg duurde 3.5 jaar (66-70) en het was een verschrikkelijke tijd.

Toen Daniël vroeg hoe het zou aflopen, werd hem het volgende gezegd (vers 10-12):

Velen zullen gereinigd, wit gemaakt en gelouterd worden; maar de goddelozen zullen goddeloos handelen en geen van de goddelozen zullen het begrijpen, maar de verstandigen zullen het begrijpen. En van die tijd af, tot het dagelijkse offer zal worden weggenomen, en de verwoestende gruwel opgesteld is, zullen duizend tweehonderd en negentig dagen zijn. Gelukkig is hij, die wacht en komt tot duizend driehonderd vijf en dertig dagen. Maar u, ga heen tot het einde, want u zult rusten en zult opstaan in uw beschikking, aan het einde van de dagen.

Daniël zou 'rusten', dat is een ander woord voor sterven, en weer opstaan aan het einde. Dat is de 'opstanding van de doden' waar ook Paulus in 1 Korinthiërs 15 over spreekt en uitlegt dat mensen een nieuw, geestelijk lichaam zullen krijgen, wanneer Jezus het Koninkrijk vestigt. Velen zullen gered worden, goddelozen zullen het niet begrijpen, maar verstandigen zullen het kunnen doorgronden, wordt Daniël toevertrouwd. En ten overvloede wordt nogmaals verteld dat het zal zijn wanneer het dagelijks offer stopt en de gruwel van verwoesting er is (ook wel genoemd: gruwel die tot verwoesting leidt), waar in hoofdstuk 9 over gesproken werd. Het is dezelfde gruwel waar Jezus over sprak toen Hij uitlegde op welke tekenen zijn leerlingen moeten letten, om te kunnen weten wanneer het einde van de tempel zou aanbreken (Mattheus 24:15). En een gruwelijke oorlog was het, met gruwelijke verwoestingen! Je kunt het allemaal lezen in 'De Joodse Oorlog' van Flavius Josephus. Hij schreef dat eind juli

66 na Chr. (3,5 jaar vóór de val van Jeruzalem, de halve jaarweek van Dan 9:27) de dagelijkse offers gestopt zijn (De Joodse Oorlog 2.17.2). Hij schreef verder dat het bloed van Joden en vreemdelingen op het altaar en tempelplein lag (De Joodse Oorlog 5.1.3). We kunnen daarin die 'gruwel' zien. De heilige plaats van verzoening was een plaats van oordeel en gruweldaden geworden. Deze gruwelen leidden tot de verwoesting van Jeruzalem en de tempel. (Overigens wordt er in Daniël 11:31 óók over een gruwel gesproken, maar die leidde niet tot het einde. Die profetie gaat over de tijd dat Antiochus Epiphanes in 168 v. Chr. een varken offerde op het altaar van de tempel in Jeruzalem.) Daniël krijgt zelfs nog precies het aantal dagen door dat het beleg van Jeruzalem zou duren: 1290. Dat is iets meer dan 3.5 jaar. En dat mensen die het daarna nog anderhalve maand (1335-1290 dagen) uithouden, gelukkig zijn.

Die 3.5 jaar komen we ook weer tegen in Openbaring, wat opnieuw een aanwijzing is dat het boek Openbaring (hoofdstuk 12) ook spreekt over die periode. In vers 1 van dat hoofdstuk zien we overigens *een vrouw, bekleed met de zon, de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren*. Kijken we in Genesis 37, dan zien we dit beeld terugkomen in een droom van Jozef. Hij zag zijn vader Jacob en zijn moeder en twaalf broers als zon, maan en twaalf sterren, voor hem buigen. Jacob werd later Israël genoemd en is de stamvader van de Joden. De vrouw in dit eerste vers moet Israël zijn. Vergelijk deze twee teksten eens:

En de vierde engel blies op een bazuin, en een derde deel van de zon werd geslagen, en een derde deel van de maan, en een derde deel van de sterren; (Openbaring 8:12)

En de vier engelen werden ontboden, die bestemd waren voor dat uur, die dag en maand en jaar, opdat zij het derde deel van de mensen zouden doden. (Openbaring 9,15)

Dan lijkt het voor de hand te liggen dat de zon, de maan en de sterren in dit geval een beeld zijn van Israël, waarvan een derde deel ten tijde van de Joodse oorlog tussen 66-70 omkwam.

Dat beeld wordt versterkt door de volgende verzen. De vrouw was namelijk zwanger en baarde een mannelijke zoon en werd achtervolgd door een draak met zeven koppen en tien horens. Dit is weer dat beeld van de heersers uit de tijd van het einde, waar Daniël over sprak: de Romeinen (anderen zien hierin de Joodse opstandelingen – de zeloten). De staart van de draak trok een derde van de sterren (de kinderen van Israël) met zich mee en wierp ze op aarde. Een beeld dat aangeeft dat een derde van Israël heulde met de Romeinen. Het is ook mogelijk om deze gebeurtenissen helemaal binnen de Joodse gemeenschap uit te leggen. Waarbij alles draait om de opstandige Joden (zeloten) met hun leiders. Hoe dan ook, de draak ging voor de vrouw staan, om het kind te verslinden, zodra het geboren werd. En zij baarde een zoon die *“al de heidenen zou hoeden met een ijzeren roede; en haar kind werd weggerukt tot God en Zijn troon.”* Dat is overduidelijk een beeld van Jezus; voortgekomen uit het Joodse volk en opgenomen in de hemel. En de vrouw vluchtte de woestijn in, waar God een plaats voor haar bereid had. Denk aan Mattheüs 24:16, waar Jezus zijn volgelingen waarschuwt om te vluchten naar de bergen en zij vluchtten tijdens de oorlog inderdaad over de Jordaan de woestijn in, naar Pella.

Het was overigens helemaal niet logisch om weg te vluchten van een goed ommuurde stad. De eerste gedachte die de mensen in die tijd hadden, als ze een leger zagen aankomen, is zichzelf terugtrekken in de sterk ommuurde vesting. Maar Jezus gebod hen precies het tegenovergestelde te doen. De mensen die deze opdracht gehoorzaamden werden gered en degenen die zich veilig waanden in de stad, kwamen om. Dat veel mensen toch in de stad bleven, was de schuld van een zekere Jochanan ben Levi (ook wel Johannes van Giscala genoemd). Het zou onder normale omstandigheden een goede tactiek geweest zijn om je te verschansen in de stad en daar te teren op de voedselreserves, die lagen opgeslagen voor noodgevallen, totdat het vijandige leger zou afdruipe. Echter, deze 'man van wetteloosheid' of 'man van zonde', zoals hij ook wel door Paulus genoemd werd (2 Tessalonicensen 2), verzamelde duizenden zeloten om zich heen, nam het tempelcomplex in en verbrandde de voedselreserves. Hij deed zich voor als een messias, maar gedroeg zich als een tiran. Paulus schreef in zijn brief aan de Tessalonicensen dat er nog iemand was die deze man in de weg stond. Dat was Ananus, de toenmalige hogepriester. Ananus kon, vanwege zijn invloed nog enigszins de vrede bewaren, maar toen Ananus uit de weg geholpen

was, konden Ben Levi en de zeloten hun gang gaan. Vanaf dat moment was het hek van de dam. Vele historici geloven dat dit voor Jeruzalem het begin van het einde was. Ben Levi en zijn zeloten waren met hun opstand de belangrijkste aanstichters van de uiteindelijke vernietiging van Jeruzalem. We kunnen veel over deze gebeurtenissen lezen in 'De Joodse Oorlog' van Josephus, boek 4. Het beeld dat Openbaring voor ons schetst, van grote opschudding en 'een derde deel van de mensen' dat omkwam, is zeker niet overdreven.

Veel volgelingen van Jezus gingen gelukkig wél de stad uit en Johannes voegt er nog aan toe dat God 'de vrouw' (de trouwe gelovigen) in de woestijn 1260 dagen zou voeden. Dat is dertig dagen korter dan de 1290 dagen in de profetie van Daniël, maar het hoeft natuurlijk niet zo te zijn dat de vluchtelingen tijdens het hele beleg in de bergen waren. Tevens noemt Johannes hier Michaël, die strijdt tegen de draak. Daniël heeft het ook over Michaël, wat de parallel met Daniël weer versterkt.

Het is opmerkelijk dat Johannes het vervolgens heeft over de grote draak, de oude slang, verstrooier (*diabolos*) en aanklager (*satanas*) genaamd, die de hele wereld (*oikoumene* – gemeenschap, samenleving) misleidt en samen met zijn boodschappers (*angelos* – engelen) op aarde geworpen werd. (Openbaring 12:9 – Hier ligt mogelijk een parallel met Lucas 10:18, waar Jezus zegt dat Hij de satan, dat is de 'tegenstander' de 'aanklager', als een bliksem uit de hemel zag vallen – als het hier om dezelfde gebeurtenis gaat, kunnen we dit vers in Openbaring ook op grond daarvan synchroniseren met de tijd dat Jezus op aarde rondliep). Je zou kunnen zeggen dat er een geestelijke macht achter de kwaadaardige heersers van die tijd zat, die door hen heen achter de vrouw (Israël) en haar zoon (Jezus) aan zat: de eeuwenoude aanklager, de verstrooier, de vernietiger, die het altijd al gemunt had op het volk van God. Maar Michaël won! (Zowel in Openbaring als in Daniël zien we de 'vorst' , 'overste' of 'prins' Michaël verschijnen. Sommigen denken dat hiermee Jezus bedoeld wordt.) En de heerlijkheid, de kracht en het Koninkrijk kwam. Daar, in die tijd, was de overwinning in handen van de Gezalfde en de aanklager van Zijn broeders is gevloerd (Openbaring 12:10). *Zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis. En zij hebben hun leven niet liefgehad tot in de dood. (vers 11)* En ook in diezelfde tijd zou de verstrooier

rondgaan in grote woede, '*wetende dat hij weinig tijd heeft*' (vers 12). Opnieuw zegt Johannes dat de vrouw in veiligheid gebracht werd in de woestijn. Een '*tijd, tijden, en een halve tijd*', drie en een half jaar dus.

Heel hoofdstuk 12 van Openbaring gaat dus duidelijk over diezelfde tijd van 3.5 jaar waar Daniël over sprak, waarin Gods volk veilig in de woestijn mocht verblijven. Dit zal voor sommigen een ware openbaring zijn. Dat was het voor mij in ieder geval wel.

Daniël heeft zeer gedetailleerde visioenen te zien gekregen en die zijn exact uitgekomen, al kunnen we van mening verschillen over enkele details en de betrokken personen, de gebeurtenissen zijn overduidelijk met exacte tijdstippen en tijdsduur aangeduid. Al deze zaken hebben betrekking op de tumultueuze tijd van grote opschudding en ellende, maar ook van miraculeuze uitredding en voorzienigheid, in de laatste dagen van de Joodse tempel en de invloed van de wet.

Gelijkenissen en het Koninkrijk

Zoals we al in deel 1 zagen, hebben de gelijkenissen vaak iets met oordeel en de daarop volgende komst van het Koninkrijk van doen. Het is niet de bedoeling om alle gelijkenissen hier nog eens te behandelen, maar ik wil wel enkelen ervan toelichten die ons meer vertellen over de komst van het Koninkrijk. We kunnen veel leren van gelijkenissen, maar we moeten ook niet vergeten dat ze in eerste instantie door Jezus verteld werden aan de Joden van Zijn tijd. Ze hadden een sterke profetische lading. Sommigen vinden wel 70 gelijkenissen in de evangeliën, van slechts één zin of enkele woorden, tot een heel verhaal.

Met andere woorden

De leerlingen vroegen waarom Jezus sprak in gelijkenissen en in Mattheüs 13:11 vinden we Zijn antwoord: Hij zei dat de kennis (het begrijpen) van de geheimenissen van het Koninkrijk aan hen gegeven was. De gelijkenissen hadden dus te maken met het *begrijpen en doorgronden van het Koninkrijk*. De mensen die geen moeite deden om te doorgronden wat Jezus zei, waren verblind. Ze wilden het niet begrijpen. Gelijkenissen vertellen ons iets in andere woorden. De woorden zijn beeldend bedoeld, spreekwoordelijk, figuurlijk of, met een mooi woord: allegorisch. En we moeten er enige moeite voor doen om ze te vatten. Vaak moeten we ook iets weten over de tijd en context waarin ze verteld werden.

Gehoorzaamheid

Jezus gebruikt bijvoorbeeld een gelijkenis met een zaaier in de hoofdrol (Mattheüs 13:1-23). Het zaad is een beeld van de woorden die Jezus, de Zaaier, sprak en de akker waarop het zaad gezaaid werd, is een beeld van de mensen die naar Zijn woorden luisterden. Een akker en een zaaier waren een heel normaal beeld in die tijd. Tegenwoordig gebeurt alles met machines, en dat gaat allemaal heel precies en efficiënt, maar in die tijd ging er in veel meer zaad verloren. Er viel zaad op ondiepe, steenachtige bodem, wat een beeld is van de mensen die het wel horen, maar het doet ze niets en ze laten het wegpikken door vogels; dat zijn mensen die ze andere dingen vertellen, waardoor ze de waarheid weer kwijtraken. Er is ook zaad dat op rotsen valt. Die mensen zijn onverschillig en vergeten het weer. Het woord kan geen wortel schieten en gaat verloren. Er valt

zaad tussen het onkruid. Een beeld van mensen die de woorden wel horen, maar ze laten zich meer beïnvloeden door zorgen of rijkdommen. En dan is er zaad dat in goede bodem valt. Daar draagt het vrucht en komt het tot zijn recht.

In Mattheüs 13:24-30 vertelt Jezus dat het Koninkrijk lijkt op een man die goed zaad had gezaaid, maar dat er een vijand kwam die onkruid tussen het goede zaad zaaide. De man die het goede zaad gezaaid had, besloot het samen met het onkruid te laten opgroeien en beide gewassen na de oogst te scheiden. Het onkruid zou worden verbrand en de tarwe zou worden bijeengebracht in zijn schuur. Dit thema van groeien en bijeenbrengen, zien we vaker terugkomen. Het gaat over de voltooiing van het tijdperk van de wet en het begin van het Koninkrijk van God, dat klein zou beginnen en heel groot zou worden, totdat het alles zou vervullen, zoals we zien in de gelijkenissen van het mosterdsaadjie en het gist, in vers 31-33.

We zien in vertalingen het begrip 'einde van de wereld' terugkomen. Zoals we reeds zagen is dit niet altijd de meest begrijpelijke of fortuinlijke vertaling. Dat zien we goed wanneer Jezus de gelijkenis van het goede zaad en het onkruid uitlegt, in Mattheüs 13:37-43. De oogst noemt hij daar letterlijk uit het Grieks vertaald de 'voltooiing van het tijdperk'. De slechte mensen komen in een 'vurige oven' terecht. Dit wordt enkele verzen later herhaald in de gelijkenis van het net. Hierin kwamen allerlei vissen terecht, goede en slechte. De slechte vissen werden weggegooid en in vers 50 zien we dat Jezus dit weer vergelijkt met de vurige oven waarin de onrechtvaardigen worden verbrand. Echter, het mooie is dat de **'rechtvaardigen zullen stralen als de zon'**, waarmee Jezus de woorden van Daniël 12:3 aanhaalt. Zo is er dus een direct verband te leggen tussen deze 'oogst' bij de 'voltooiing van het tijdperk', de 'opstanding van de doden' en het eindoordeel, de 3.5 jaar verdrukking en de 'vurige oven', waarin de tegenstanders worden verbrand en de rechtvaardigen zullen stralen als de zon in het **nooit eindigende Koninkrijk van God** (Daniël 2:44, het Koninkrijk zal in alle eeuwigheden bestaan; en Lucas 1:33, waar de engel tegen Maria zegt dat het Koninkrijk van haar Zoon geen einde zal kennen; en de welbekende profetie uit Jesaja 9:7, waar de 'wonderbare Raadgever, machtige God, eeuwige Vader en Vredevorst' een eeuwigdurend Koninkrijk van recht en gerechtigheid zal vestigen). De profetische lading van de gelijkenissen wordt meteen duidelijk,

wanneer we zien dat Jezus beelden gebruikt uit profetieën die zijn toehoorders goed moesten kennen. Maar ze zouden het alleen begrijpen als ze goed wilden luisteren en de diepere betekenis wilden doorgronden.

Verantwoordelijkheid

Jezus sprak in Mattheüs 21:33-43 over een wijngaard die verhuurd werd aan pachters. Dat was een beeld van Zijn volk, Israël. God had het volk in handen van leiders gegeven. Hij stuurde dienstknechten om de rente in ontvangst te nemen, maar die werden één voor één slecht behandeld en weggestuurd. Dat waren de profeten, waarover Jezus sprak toen hij Jeruzalem beklaagde. Uiteindelijk zond de landeigenaar Zijn Zoon (Jezus zelf), maar die werd door hen gedood. De gelijkenis kon haast niet duidelijker. Maar toch leek het of de omstanders het niet door hadden, want toen hen gevraagd werd wat de landeigenaar met die pachters zou doen, zeiden ze dat hij deze afschuwelijke mensen tot een afschuwelijk einde zou brengen. Jezus gaf hen daarop te kennen dat het Koninkrijk van hen zou worden afgenomen en gegeven zou worden aan een volk dat wél de vruchten ervan zou dragen. Hij vergeleek zichzelf met een steen die door de bouwlieden was afgewezen, maar een hoeksteen werd. Petrus en Johannes hielden dit de Joodse raad nog eens voor (Handelingen 4:11) en 1 Petrus 2:6 vertelt ons dat het om een profetie gaat. We vinden die profetie in Jesaja 28. Het is hoofdzakelijk een profetie met oordeel, maar een interessante zin is vers 5, waar staat dat God een glorieuze kroon zou zijn voor het restant van Zijn volk. Dat er een restant van Israël puur blijft, zien we ook weer terug in Openbaring hoofdstukken 7 en 14, in de vorm van een symbolische 12.000 uit elke stam van Israël (totaal 144.000), die wel trouw zijn gebleven. Dus ondanks de afwijzing zou er een restant van het volk over blijven; Joden die de Steen wél zouden accepteren.

In Mattheüs 22:1-14 (vergelijkbaar met de gelijkenis in Lucas 14:15-24) vinden we de gelijkenis van de koning die een bruiloftsfeest voor zijn zoon voorbereidde. Hij zond dienaren uit om de uitgenodigde mensen op te halen, maar ze wilden niet komen. Ze behandelden de dienaren slecht en sommigen van hen werden zelfs gedood. Het is duidelijk dat Jezus hiermee weer de Joden bedoelde, die de profeten hadden mishandeld en gedood. Hij hield met name de

leiders verantwoordelijk zoals we meerdere malen in het eerste deel hebben gezien. In vers 7 vinden we de opmerkelijke woorden:

Toen de koning dat hoorde, werd hij boos, zond zijn legers, vernietigde de moordenaars en stak hun stad in brand

Is dat niet precies wat er gebeurde in het jaar 70? Vervolgens werd de uitnodiging naar iedereen gestuurd, niet alleen de genodigden. Vanaf dat moment was iedereen welkom in het Koninkrijk! Vervolgens kunnen we dan ook met zekerheid vaststellen dat het Koninkrijk kwam in de tijd dat de stad van de moordenaars in brand gestoken werd. Want dat is precies wat Jezus voorspelde.

Onverschilligheid

Is echt iedereen welkom? Maar de gelijkenis van de dwaze en de wijze maagden dan? Deze gelijkenis lijkt te zeggen dat je maar een beetje vergeetachtig hoeft te zijn en je bent al niet meer welkom. De gelijkenis vinden we in Mattheüs 25:1-13. Waar we altijd goed op moeten letten is dat Jezus deze dingen niet tegen ons zei, maar tegen de Joden die om hem heen stonden. Ten tweede maakt deze gelijkenis deel uit van een serie verhalen die Jezus vertelde naar aanleiding van de vraag van Zijn leerlingen: wanneer komt dat einde en waar moeten we op letten? Dit was één van de dingen: waakzaamheid! Ze moesten 'olie in hun lampen' hebben. Als je niet oplet, overvalt je het moment van de komst van de bruidegom en dan ben je er niet klaar voor. De 'dwaze meisjes' (de niet-waakzame Joden) waren onverschillig en *kenden* de bruidegom niet, zo blijkt uit de laatste woorden van deze gelijkenis. Ze leefden in de duisternis en hadden geen behoefte om zich te vullen met het licht van inzicht en kennis en de waarheid van de Heilige Geest (de olie in hun lamp). Daardoor misten ze het cruciale moment. De oplettende en waakzame Joden, konden wel naar binnen. Zij hadden wel goed opgelet en geluisterd naar de instructies. Olie is vaker in de Bijbel een beeld van de Heilige Geest van God. Jezus maakte elders heel duidelijk dat het afwijzen van die Heilige Geest een *doodzonde* was. Want alleen *Hij* kan je vervullen met het licht van God.

We zien hetzelfde thema van onverschilligheid weer terugkomen in de volgende gelijkenis, in Mattheüs 25:14-30. Deze gelijkenis is uitgebreid weergegeven in deel 1, maar waar het om gaat is dit: Drie werknemers kregen geld om iets mee

te doen terwijl hun baas op reis was. Eén van de drie kreeg veel minder dan de andere twee en vond dat niet eerlijk. Afgunstig begroef hij het geld en deed er niets mee. Bij de terugkomst van zijn baas gaf hij het geld gewoon weer terug, met een paar schampere opmerkingen over het karakter van zijn baas. Dat was de houding van veel Joden die Jezus voor zich had en op deze manier wilde Hij ze laten nadenken. Degenen die het wilden horen, zouden het begrijpen. Natuurlijk kunnen wij er ook van leren en is de waarschuwing tegen onverschilligheid universeel. Dus we kunnen dit zeker ter harte nemen. Maar laten we niet vergeten dat Jezus in de eerste plaats het welzijn van zijn tijdgenoten voor ogen had.

Als laatste in deze specifieke serie gebruikte Jezus het voorbeeld van het scheiden van de 'schapen en de bokken'. De zachtmoedige, gehoorzame, oplettende toehoorders en de bokkige, ongehoorzame, onverschillige mensen (Mattheüs 25:31-46). Het centrale thema was weer: onverschilligheid. Daar tegenover stonden de Joden die de woorden van Jezus wél serieus namen en Zijn komst en het Koninkrijk actief verwachtten. Die zouden de armen voeden en zieken en gevangenen bezoeken. Trouw en barmhartigheid, dat waren dingen die bij het Koninkrijk hoorden en uiteraard zijn dat dingen die nog steeds bij het Koninkrijk horen. Ik krijg, wanneer ik over deze dingen spreek, namelijk wel eens de tegenwerping: “maar wat blijft er dan voor óns over, als alles al in de eerste eeuw gebeurd is?” Nou, wat er voor ons overblijft is geen overblijfsel, maar juist álles wat God altijd al wilde geven. En daarmee is Hij nog lang niet klaar. Dit zal ik in het laatste hoofdstuk verder toelichten.

Nog een belangrijke gelijkenis, die betrekking had op het komende Koninkrijk, vinden we in Lucas 13:6-9. Het gaat om een vijgenboom die geen vrucht draagt. De vijgenboom was van oudsher een beeld van Israël, dus de toehoorders wisten waar het over ging. De boom had drie jaar geen vrucht gedragen, maar de tuinier vroeg om uitstel. Hij zou de boom nog een jaar goed verzorgen en als hij dan nog geen vrucht zou dragen zou de boom worden omgehakt. Hieruit blijkt dat God genadig is, maar we zien ook steeds weer dat er een grens is. Het houdt een keer op. En de Joden kregen niet slechts één jaar, maar wel 40 jaar de tijd om hun leven te beteren.

De terugkeer van de Koning

Naast het terugkerende thema van de onverschilligheid, zien we ook het thema van de heer, landeigenaar of koning die een poosje weggaat. Zo ook in Lucas 19:11-17. Hier zien we een man van hoge afkomst die naar een ver land trok om koninklijke waardigheid in ontvangst te nemen. Jezus vertelde deze gelijkenis, omdat de Joden verwachtten dat Hij op het punt stond Zijn Koninkrijk te vestigen. Maar om ze een teleurstelling te besparen, liet Hij regelmatig weten dat de komst van het Koninkrijk anders in vervulling zou gaan dan ze dachten. Een belangrijk aspect was dat ze waakzaam moesten zijn, omdat Hij zou komen als 'een dief in de nacht' en 'plotseling', dat het in hun generatie zou zijn en dat sommigen die daar stonden niet zouden sterven voordat het zou gebeuren. Maar ze moesten er ook rekening mee houden dat het wel eens langer zou kunnen duren dan ze dachten. Het was in die tijd geen vreemde zaak dat een troonopvolger eerst naar Rome afreisde om de bevoegdheid te ontvangen van de keizer. Dat beeld gebruikte Jezus, toen Hij sprak over het naar de hemel gaan en weer terugkomen als Koning in Zijn Koninkrijk. In de gelijkenis van deze edelgeboren man, die erg veel lijkt op de gelijkenis in Mattheüs 25:14-30, waar drie werknemers het geld van hun meester mochten beheren, laat hij hier tien dienaren achter, die er vervolgens ook een potje van maken. Zij lieten zelfs duidelijk weten dat ze hun heer niet terug hoefden. Ze wilden niet dat hij koning over hen werd. De strekking van de gelijkenis is verder helemaal hetzelfde, maar de accenten liggen iets anders. Hier zien we de houding van de mensen die Jezus zou achterlaten. Sommigen zouden goed hun best doen en Hem oprecht terugverwachten, anderen zouden dat niet doen en zelfs openlijk te kennen geven dat ze Hem liever niet als Koning wilden zien terugkomen. Helaas liep het voor hen, ook in deze gelijkenis, niet best af. Ze moesten het met de dood bekopen. Wederom een ernstige waarschuwing voor Zijn toehoorders. Jezus wist dat er velen zouden zijn die Hem niet zouden accepteren en een aantal verzen verderop (42-44) zien we dan ook dat Hij het volgende uitroept, wanneer Hij uitkijkt over Jeruzalem:

Ach, als u toch zou erkennen dat deze dag tot uw vrede dient! Maar nu is het verborgen voor uw ogen. Want er zullen dagen over u komen, dat uw vijanden een barricade rondom u zullen opwerpen, ze zullen u omsingelen en u van alle zijden in het

nauw drijven; ze zullen u met de grond gelijk maken, en uw kinderen in u; en zij zullen in u niet één steen op de anderen steen laten; omdat u de tijd van uw bezoeking niet erkend hebt.

Dat was een hoofdthema van veel gelijkenissen die Jezus vertelde. Ze erkenden Hem niet. Ze wilden Hem niet als Koning. Het gevolg zou zijn dat er vijanden zouden komen. Legers zouden Jeruzalem omsingelen en er zou niets overblijven van die glorieuze stad. Om Zijn woorden kracht bij te zetten, zo verhaalt Lucas verder, ging Hij de tempel in en begon de mensen die daar handel bedreven eruit te jagen, met een schreeuw uit het diepst van Zijn hart, waarmee alle boosheid en teleurstelling in één emotionele uitbarsting naar boven kwam: **“Dit is een huis van gebed! En jullie hebben er een rovershol van gemaakt!”**

De tempel was een 'rovershol' geworden. Een gelijkenis met maar 1 woord, maar daarmee was wel alles gezegd.

Jezus was zo gepassioneerd, omdat hij wist wat er zou gaan gebeuren. Hij moet hier ongetwijfeld gedacht hebben aan de tijd dat de tempel steen voor steen afgebroken zou worden en dat daarbij veel mensen zouden omkomen. (De gruwelijke details vinden we in de boeken van Flavius Josephus, De Joodse Oorlog, boek 5 en 6.)

De schalen en de martelaren

Je zou kunnen zeggen dat Openbaring 16 een uitwerking is van de aangekondigde wraak op die slechte en onverschillige onderdanen waar Jezus over sprak in Zijn gelijkenissen. Het wordt ook wel “De schalen van Gods toorn” genoemd. Het Griekse woord ‘*thumou*’ betekent woede, withete, briesende boosheid. Een soort woede die alleen bestaat wanneer het uiterste punt bereikt is, wanneer de maat vol is en je jezelf niet meer kunt inhouden. Er moet actie ondernomen worden. Zoals Jezus meerdere keren in de gelijkenissen laat zien, dat het doden van apostelen (dat betekent letterlijk ‘*gezondenen*’), profeten en uiteindelijk de Zoon een keer zijn volheid zou bereiken.

Het woord voor 'schaal' (Grieks: *fiálé*) komt alleen in Openbaring voor. Het wordt 12 keer gebruikt, waarvan 8 keer in hoofdstuk 16. De schalen worden voor het eerst geïntroduceerd in Openbaring 5:8

*En toen Het [Lam] dat boek genomen had, vielen de vier levende wezens en de vierentwintig oudsten voor het Lam neer. Ze hadden harpen en **gouden schalen, vol reukwerk**. Dat zijn de gebeden van de heiligen.*

Deze gebeden worden nogmaals genoemd in Openbaring 8:1-5, samen met het beeld van *reukwerk* dat ook direct te maken heeft met gebeden van de heiligen:

*En toen Het [Lam] het zevende zegel geopend had, werd het stil in de hemel, ongeveer een half uur. En ik zag de zeven engelen, die voor God stonden; en hun werden zeven bazuinen gegeven. En er kwam een andere engel, die bij het altaar ging staan. Hij had een **gouden wierookvat; en hem werd veel reukwerk gegeven, opdat hij het met de gebeden van alle heiligen zou leggen op het gouden altaar, dat voor de troon staat**. En de rook van het **reukwerk**, met de gebeden van de heiligen, ging op van de hand van de engel voor God. En de engel nam het **wierookvat**, en vulde dat met het **vuur van het altaar**, en **wierp het op de aarde; en er kwamen geluiden, donderslagen, bliksems en een aardbeving**.*

De rest van dat hoofdstuk belicht de verschillende vormen van oordeel die over het land zouden komen, als gevolg van die gebeden. Die 'gebeden van de heiligen' in combinatie met dat altaar, noemde Johannes al eerder in Openbaring 6:9, waar duidelijk wordt wie deze gebeden voor de troon brachten:

*En toen Het [Lam] het vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar **de zielen van hen, die gedood waren om het Woord van God, en om het getuigenis dat zij hadden**. En zij riepen met luide stem: **Hoelang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet bij hen die op***

de aarde wonen? En aan een ieder werden lange witte klederen gegeven, en hun werd gezegd, dat zij nog een korte tijd rusten zouden, totdat ook het getal van hun mededienstknechten en hun broeders vol zou, die gedood zouden worden, zoals zij.

Zie je de sterke overeenkomst met de wraak die Jezus aankondigde over hen die het bloed van de profeten en apostelen aan hun handen hadden? Wederom wordt gezegd dat het nog een *korte tijd* zou duren, totdat de mate helemaal vol zou zijn. De martelaren onder het altaar moesten nog een korte tijd wachten. We zien hier ook een overbekend spanningsveld. Wij denken vaak dat God maar snel moet reageren, want wij vinden het wel welletjes. Maar God is geduldig en genadig, totdat in Zijn ogen de slechte mensen genoeg gewaarschuwd zijn, ze genoeg de kans hebben gehad om zich te bekeren, en dan, in Openbaring 16 is het zover. De gebeden worden verhoord. De schalen vol met reukwerk worden uitgegoten over het land. De slechte dienaren, de onverschillige, kwaadaardige en moordlustige landeigenaren worden gestraft. De Koning stuurt zijn legers en maakt een einde aan hun bewind.

Opmerkelijk is hier dat de schalen een sterke gelijkenis vertonen met de plagen die over Egypte kwamen! We lezen in Openbaring 11:8 over de grote stad, *"die geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, alwaar ook onze Heer gekruisigd is."* Dat is Jeruzalem. Het is duidelijk dat Johannes hier schrijft over het oordeel over Jeruzalem, de stad die geestelijk gelijk is geworden aan Egypte en daarom ook de Exodusplagen van Egypte over zich heen krijgt.

Als we opmerkelijk lezen, zien we dat bij de voorafgaande bazuinen het oordeel slechts gedeeltelijk is. Bij de bazuinen wordt slechts een derde getroffen, maar bij het uitgieten van de schalen is het oordeel volkomen. Het hele land wordt getroffen. Dat was het effect van het gebed van de heiligen onder het altaar.

Aan het einde van hoofdstuk 16 wordt nog eens door Jezus benadrukt dat Zijn mensen moeten opletten, want Hij komt als 'een dief in de nacht', waar Hij ook tijdens zijn bediening op aarde voor waarschuwde. De legers worden genoemd, waarin we wederom de waarschuwing van Jezus terugzien, dat ze moesten vluchten als ze de legers zouden zien aankomen (de gruwel die verwoesting brengt). En dan is het voorbij. We zien dat de grote stad, Jeruzalem, hier *Babylon*

genoemd, in drie stukken uiteen viel en bekogeld werd met de eerder besproken hagelstenen van 1 talent. De stenen waarmee de Romeinen Jeruzalem bekogelden in het jaar 70. Kortom, in Openbaring 16 zien we de vervulling van de waarschuwing van Jezus: dat het moordlustige Jeruzalem op een gruwelijke wijze aan haar einde zou komen. En dat was in het jaar 70.

Maar, zul je zeggen, het lijkt in Openbaring 16 wel alsof de hele wereld eraan gaat. We zullen dat gevoel van grootschaligheid nog iets verder uitdiepen in het volgende hoofdstuk.

Hemel en aarde

In het begin schiep God de hemelen en de aarde.

Zo lezen we in Genesis 1:1. Al het zichtbare en (voor ons) onzichtbare werd door God gemaakt. Daar begint de Bijbel mee. Aan het einde van de Bijbel zien we hemel en aarde weer terug komen, maar nu in een andere context. Kijk maar eens hoe het daar gebruikt wordt (Openbaring 21:1):

En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan. En de zee is niet meer.

Eigenlijk een vreemde uitspraak. Niet 'de zee was niet meer', maar 'de zee is niet meer' (dat zijn de letterlijke woorden in het Grieks). Dit wordt gevolgd door:

En ik zag de heilige stad, Jeruzalem, uit de hemel neerkomen, van God, als een bruid, voorbereid en versierd voor haar man.

Een stad uit de hemel. Dit doet denken aan de tekst uit Hebreëën 12:22:

Maar u bent gekomen tot de berg Sion, en de stad van de levende God, tot het hemelse Jeruzalem, en de vele duizenden engelen;

In Openbaring komt deze stad naar de aarde toe. Waarom wordt in Openbaring zo specifiek gezegd dat er geen zee meer is? De 'zee' is in in de Bijbel vaak een beeld van de volken, dus als dat figuurlijk is, misschien worden 'hemel en aarde' hier dan ook wel in figuurlijke zin gebruikt. Het ligt wel in de lijn der verwachting, omdat de meeste beschrijvingen in Openbaring allegorisch en zinnebeeldig zijn. Als 'hemel en aarde' in één adem genoemd worden met 'zee' (volken), dan is het contrast 'nieuwe hemel en aarde, zonder zee' wellicht een verwijzing naar het hemelse Koninkrijk met de hemelse stad, die op aarde is neergedaald, in de mensen van God, waar de volken (die leven zonder God) geen plaats hebben.

Het is ook niet de eerste keer dat 'hemel en aarde' in de Bijbel zinnebeeldig gebruikt worden. Zie Deuteronomium 30:19:

*ik roep heden de **hemel en de aarde** op tot getuige tegen u*

Mozes heeft het daar niet over de letterlijke hemel en de zichtbare aarde, maar meer de mensen die in de hemel en op de aarde leven. En kijk eens naar Job 20:26-27:

*Een vuur dat niet is aangeblazen, verteert hem; wie is overgebleven in zijn tent, vergaat het slecht. De **hemel** zal zijn ongerechtigheid openbaren, en de **aarde** staat tegen hem op*

Alsof hemel en aarde personen zijn die iets kunnen doen. Dit poëtische gebruik van 'hemel en aarde', die iets te zeggen hebben, komen we veel tegen in het Oude Testament. Ik ga hier niet alle teksten presenteren, maar als je in een online bijbel een zoekactie doet naar deze woorden kom je het veel tegen. Zo ook het vergelijken van 'hemel en aarde' met de mensen en hemelse wezens die erin en erop leven. Zoals Jesaja 44:23:

Zing vrolijk, hemel, want Jahweh heeft het gedaan! Juich, diepten van de aarde! Breek uit, bergen, in gejuich, bossen en elke boom daarin! Want Jahweh heeft Jakob verlost en Zich verheerlijkt in Israël

En Jesaja 51:16, 'hemel en aarde' in één adem met 'Sion, U bent mijn volk' alsof het synoniemen zijn:

Ik leg Mijn woorden in uw mond, en bedek u onder de schaduw van Mijn hand, om de hemel te planten en de aarde te grondvesten, om te zeggen tegen Sion: U bent Mijn volk

Ook dat woordgebruik komen we op vele plaatsen in de Bijbel tegen. Het lijkt er sterk op dat met 'hemel en aarde' in dat verband de hemelse wezens (engelen) het volk van God op aarde bedoeld wordt. Vergelijk Jeremia 51:48, waar 'al wat daarin is' wordt toegevoegd, wanneer zij juichen over de ondergang van hun vijand:

Hemel en aarde en al wat daarin is, zullen juichen over Babel, want vanuit het noorden zullen de verwoesters eropaf komen, spreekt Jahweh.

Ook in de psalmen komen we hemel en aarde regelmatig in poëtische vorm tegen. Bijvoorbeeld in Psalm 96:10-11:

*Zeg onder de heidenvolken: Jahweh regeert; ja, vast staat de wereld, ze zal niet wankelen; Hij zal over de volken rechtspreken. Laat de **hemel** zich verblijden en de **aarde** zich verheugen, laat de **zee** bulderen met al wat ze bevat.*

Het is duidelijk dat het voor de mensen uit die tijd niet vreemd was om de term 'hemel en aarde' in een metaforische of dichterlijke context te begrijpen en te gebruiken.

Nog belangrijker is het te begrijpen dat de Joden uit die tijd hun tempel zagen als **hemel, zee en aarde!** Dit vinden we terug in *'De oude geschiedenis van de Joden'*, geschriften van Flavius Josephus, een Joodse geschiedschrijver uit de eerste eeuw. Hij schreef erover in boek 1, hoofdstuk 7 en in boek 3 hoofdstuk 6 en 7. De objecten in de tempel representeerden naar zijn zeggen verschillende elementen van de schepping. Het wasvat stelde de zee voor, de twaalf stieren onder het wasvat stonden in groepjes van drie, kijkend in de vier windrichtingen, de zeven lichten van de menora stelden hemellichamen voor. Het Heilige der heiligen was de plaats waar God woonde en waar hemel en aarde elkaar ontmoetten (echter, in de tijd van Jezus was de Ark van het Verbond er niet meer - die was verdwenen na de Babylonische ballingschap - Gods aanwezigheid was op die speciale vergulde kist, die gezien werd als Gods troon). Het Heilige der heiligen was rondom versierd met hemelse voorstellingen. Met andere woorden: zou het ook zo kunnen zijn dat het vernietigen van de tempel voor de Joden voelde als het vernietigen van hun 'hemel en aarde'? En als Openbaring toewerkt naar de vernietiging van het oude, zou dan de nieuwe hemel en aarde gezien kunnen worden als het Koninkrijk dat nu onder de mensen leeft, waar God in ons leeft, met ons lichaam als de nieuwe tempel?

Vergelijk in dit verband 1 Korinthiërs 6:19:

*Of weet u niet, dat uw **lichaam een tempel** is van de Heilige Geest, Die in u is, Die u van God gekregen hebt, en dat u niet van uzelf bent?*

Woorden kunnen op verschillende manieren gebruikt worden. We kunnen ze letterlijk gebruiken, als in 'dit is een boek'. We kunnen ze spreekwoordelijk gebruiken, zoals: 'hij is een open boek voor mij'. We kunnen een boek letterlijk laten spreken in een sprookje of allegorie. Een boek kan ook gebruikt worden als metafoor, zoals het boek dat Johannes moest opeten, net als de profeet Ezechiël. In dat geval kan het gezien worden als een letterlijk boek, dat niet letterlijk opgegeten wordt, maar waarvan de informatie verwerkt wordt in het binnenste van de mens die het tot zich neemt. Zo kunnen we ook 'hemel en aarde' zien in de Bijbel. Soms worden ze letterlijk bedoeld, soms poëtisch of figuurlijk, soms worden ze gepersonifieerd en spreken ze. Tot slot worden ze gebruikt in de vorm van een allegorie of gelijkenis.

De vraag of we de Bijbel letterlijk moeten lezen of figuurlijk is eigenlijk geen goede vraag. Het gaat er meer om wat een bepaald woord of een bepaalde zin in een bepaalde context betekent. Ik zeg dus altijd maar: ik neem de Bijbel serieus en hoe, dat is afhankelijk van de stijl. Als Paulus zegt dat ons lichaam een tempel is van de Heilige Geest, dan is het duidelijk dat hij niet een gebouw bedoelt, maar dat wij zijn *als* de tempel, met een binnenste 'Heilige der heiligen' waar God woont. Zo is een 'stad die uit de hemel neerdaalt, getooid als een bruid' geen letterlijke stad met een sluier, maar een geestelijke woonplaats voor veel mensen, een gemeenschap van mensen die een relatie hebben met de Vader in de hemel.

Nog een voorbeeld uit het Oude Testament (Haggai 2:7-8)

*Want zo zegt Jahweh ... Ik zal de **hemelen, en de aarde, en de zee, en het droge doen beven**. Ja, Ik zal al de **heidenen doen beven**, en zij zullen komen tot de Wens van alle heidenen, en Ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen, zegt Jahweh...*

En vers 22 en 23:

*Spreek tot Zerubbabel, de vorst van Juda, en zeg: Ik zal de **hemelen en de aarde bewegen**. En Ik zal de **troon** van de koninkrijken omkeren, en verdelgen de **kracht** van de koninkrijken van de heidenen; en Ik zal de wagen omkeren, en die daarop rijden; en de paarden, en die daarop rijden, zullen neerstorten, een ieder in het zwaard van de ander.*

Profetische taal, waar hemelen en aarde worden bewogen, wanneer de vijandige heidense volken worden overwonnen. Vergelijk die profetie eens met een gedeelte uit Hebreëen 12:26-29:

*Wiens stem toen de aarde bewoog; maar nu heeft Hij verkondigd, zeggende: **Nog eenmaal zal Ik bewegen niet alleen de aarde, maar ook de hemel**. En dit woord: Nog eenmaal, duidt op de verandering van de **bewegelijke** dingen, die gemaakt zijn, opdat blijven zouden de dingen, die **niet bewegelijk** zijn. Daarom, als wij dan een standvastig **Koninkrijk** ontvangen, laat ons de **genade** vasthouden, waardoor wij welbehaaglijk God mogen dienen, met eerbied en godvruchtigheid. Want onze God is een **verterend vuur**.*

Het bewegen van hemel en aarde wordt door de schrijver van Hebreëen dus gezien als het afschudden van de 'bewegelijke', zichtbare, aardse dingen, zodat het 'onbeweeglijke', standvastige Koninkrijk van genade gestalte kan krijgen. Ik denk dat hij daarmee het voorbijgaan van de offerdiensten, de tempel en de bijbehorende rituelen bedoelde.

Zo zijn er tientallen teksten in het Oude Testament die gaan over het schudden, bewegen, verplaatsen en verslijten van hemel en aarde. Afhankelijk van de vertaling komen we vergelijkbare woorden tegen, maar de strekking lijkt me duidelijk. We zien dat het steeds verband houdt met een goddelijk ingrijpen. God stuurt legers, ziektes of rampen om een oordeel te brengen. Hemel en aarde worden bewogen. Vaak gaat dat gepaard met sterren die uit de lucht vallen, de zon en de maan die worden verduisterd en dergelijke. Het is dan ook niet vreemd om te veronderstellen dat 'hemel en aarde' in een profetisch boek als

Openbaring ook op die manier moeten worden geïnterpreteerd. Het zichtbare, stoffelijke, aardse, ongeestelijke wordt geschud, zodat en totdat het onzichtbare, hemelse, geestelijke overblijft. Het enige dat overblijft is het eeuwigdurende Koninkrijk, dat niet kapot kan.

Wat we lezen in Openbaring lijkt dan ook vaak op wat we al in de oude profetieën lezen. Kijk eens naar Ezechiël 32:7-8:

*En als Ik u zal uitblussen, zal Ik de **hemel** bedekken, en zijn **sterren** zwart maken; Ik zal de **zon** met **wolken** bedekken, en de **maan** zal haar licht niet laten lichten. Alle lichtende **lichten** aan de hemel, die zal Ik vanwege u **zwart** maken; en Ik zal een **duisternis** over uw **land** laten komen, spreekt de Heer Jahweh.*

En vergelijk dat met Openbaring 8:12:

*En de vierde engel blies op zijn bazuin, en een derde deel van de **zon** werd getroffen, en een derde deel van de **maan**, en een derde deel van de **sterren**; opdat een derde deel van hen **verduisterd** zou worden, en dat een derde deel van de dag **niet** zou lichten; en van de nacht evenzo.*

In Openbaring wordt iets onthuld, dat is wat het eerste Griekse woord van het boek ('*apokalypsis*') betekent. Het is de onthulling, de openbaring van Jezus de Gezalfde. Zo begint het boek en dat is ook de verdere strekking ervan. Het openbaart hoe Jezus zou komen, in oordeel over dat wat goddeloos is en tot verheerlijking van alles wat godvruchtig is.

Kijk maar eens naar Jeremia 4:22-23. Hier wordt een verband gelegd tussen de staat van hemel en aarde en de staat waarin het volk verkeert. Als er geen licht in de mensen is, als zij niet meer verlangen naar inzicht en als zij onverstandig leven, noemt God dat dwaas en vergelijkt Hij hun houding met een woest, leeg land en een hemel zonder licht:

*Zeker, **Mijn volk** is **dwaas**, zij kennen Mij niet; het zijn zotte kinderen, en zij zijn niet verstandig; wijs zijn zij om kwaad te*

*doen, maar goed te doen weten zij niet. Ik zag het **land** aan, en zie, het was **woest en leeg**; ook naar de **hemel**, en zijn **licht was er niet**.*

Zo zijn er wederom vele verzen in het Oude Testament die een verband leggen tussen 'hemel en aarde' en de stand van zaken met betrekking tot het volk. Ik wil de lezer aanmoedigen eens al die teksten op te zoeken en zelf te zien hoe vaak deze zegswijze in profetieën voorkomt. Vergelijk bijvoorbeeld Joël 2, waarin ook 'hemel en aarde' gebruikt wordt, met Handelingen 2 en zie hoe Petrus de Joden toesprak en uitlegde dat die profetie op het punt stond uit te komen, omdat de Heilige Geest was uitgestort over hem en zijn mede-discipelen. Diezelfde Petrus schreef later in één van zijn brieven het volgende (2 Petrus 3:1-2):

*Deze tweede zendbrief, geliefden, schrijf ik nu aan u, in beide [brieven] wek ik door vermaning uw oprecht gemoed op; Opdat u de **woorden herinnert, die door de heilige profeten voorheen gesproken zijn, en het gebod van ons, die apostelen van de Heer en Zaligmaker zijn***

Wat we na die aanhef lezen, lijkt erg veel op wat Jesaja schreef in hoofdstuk 66 (ik pak er een paar stukjes uit, anders wordt het te lang):

*Zo zegt Jahweh: De **hemel** is Mijn troon, en de **aarde** is de voetbank van Mijn voeten; waar zou **dat huis zijn, dat u voor Mij zou bouwen, en waar is de plaats van mijn Mij rust?***

Dat gaat over de tempel, en dat zien we door het hele hoofdstuk heen. Steeds gaat het over 'de stad', 'Jeruzalem' en 'de tempel'. Lees het maar eens helemaal door. Ik ga nu naar vers 15 en 16:

*Want zie, Jahweh zal met **vuur** komen, en Zijn wagens als een wervelwind; om met grimmigheid Zijn toorn hiertoe te wenden, en Zijn bestraffing met vuurvlammen. Want met vuur, en met Zijn zwaard zal Jahweh in het recht treden met alle vlees; en de verslagenen van Jahweh zullen vermenigvuldigd zijn.*

God komt met vuur over Zijn vijanden. En dan vers 22 t/m 24:

*Want zoals die **nieuwe hemel en die nieuwe aarde**, die Ik maken zal, voor Mijn aangezicht zullen staan, spreekt Jahweh, also zal ook uw zaad en uw naam staan. En het zal geschieden, dat van de ene nieuwe maan tot de andere, en van de ene sabbat tot de andere, **alle vlees** komen zal **om te aanbidden voor Mijn aangezicht**, zegt Jahweh. En zij zullen heengaan, en zij zullen de dode lichamen van de lieden zien, **die tegen Mij overtreden hebben; want hun worm zal niet sterven, en hun vuur zal niet uitgeblust worden, en zij zullen voor alle vlees een afschuw wezen.***

Wat hier zo mooi in dat oude Nederlands staat, is dat God een nieuwe hemel en een nieuwe aarde maakt (binnen de context van Jeruzalem en de tempel) en dat elk mens zal komen om Hem te aanbidden. De Goddelozen zullen met een onblusbaar vuur worden verbrand. Petrus had het over het herinneren wat de profeten hadden gezegd. Als we zijn volgende woorden nu eens in het licht van de profetie van Jesaja lezen (2 Petrus 3:5-13), nadat Petrus gezegd had dat er mensen zouden komen die met de komst van de Heer zouden spotten, omdat het zo lang duurde:

*Want ze doen net alsof het hun onbekend is, dat door het woord van God de hemelen van oudsher geweest zijn, en de aarde uit het water en in het water bestond; dat de wereld die toen was, met het water van de zondvloed bedekt zijnde, vergaan is. Maar de **hemelen**, die nu zijn, **en de aarde**, zijn door hetzelfde woord als een schat weggelegd, en worden voor het vuur bewaard tot de dag van het oordeel, en van de **vernietiging van de goddeloze mensen...***

Tot nu toe lijkt het aardig op Jesaja 66

...Maar deze ene zaak zij u niet onbekend, geliefden, dat een dag bij de Heer is als duizend jaar, en duizend jaar als een dag.

De Heer vertraagt de belofte niet (gelijk enigen dat traagheid achten), maar is geduldig met ons, niet willende, dat er iemand verloren gaat, maar dat zij allen tot bekering komen...

Voor sommigen lijkt het wel duizend jaar te duren, maar voor God is het als één dag. Hij wil niet dat er iemand verloren gaat.

*...Maar de dag van de Heer zal komen als een dief in de nacht, in welken de **hemelen** met een gedruis zullen voorbijgaan, en de **elementen branden** zullen en **vergaan**, en de **aarde** en de **werken**, die daarin zijn, zullen **verbranden**...*

Zie je de overeenkomst met wat Jezus zei over het komen als een dief? En bedenk wat ik eerder heb uitgelegd, dat met 'elementen' niet de scheikundige elementen worden bedoeld, zoals wij ze nu kennen. Dit werd gezegd in verband met de vernietiging van de tempel, waar mensen met regels en rituelen proberen God te behagen. Maar God wil relatie, geen religieus gedrag. Hij zou komen met een oordeel, om een einde te maken aan die uiterlijkheden (zie Mattheüs 24). Dus in die context moeten we dit ook lezen.

*...Als dan deze dingen alle vergaan, hoe behoort u te zijn in heilige wandel en godzaligheid! Verwachtende en haastende tot de toekomst van de dag van God, waarin de **hemelen**, door **vuur** ontstoken zijnde, **zullen vergaan**, en de **elementen brandende zullen versmelten**. Maar wij **verwachten**, naar Zijn belofte, **nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont**.*

Geheel in de lijn van wat Jesaja zei, zien we hier het oude vergaan en het nieuwe komen. Het vergaan van de aardse tempel en de goddelozen, gaat direct gepaard met een herscheppen van 'hemel en aarde'. We hebben al eerder gezien dat de zinsbouw vreemd is als het over letterlijke elementen, hemel en aarde zou gaan. De 'elementen' die vergaan, zijn de oude regels en wetten. Het oude bestel, de oude tempel, de oude 'hemel en aarde', die vergaat, om plaats te maken voor nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont. Nieuw leven in een nieuw Koninkrijk. Het Koninkrijk van de hemel, met

de hemelse stad, waarin mensen wonen die leven naar de 'Wet van de Geest' (Zie ook Romeinen 8).

Petrus spreekt hier niet over een letterlijk vergaan van hemel en aarde; en net zo min over een fysieke herschepping van hemel en aarde. Natuurlijk is het wel zo dat de wetten van het Koninkrijk en de burgers van de nieuwe stad, het nieuwe, hemelse Jeruzalem, zichtbare en tastbare resultaten boeken op een fysieke aarde. In die zin worden hemel en aarde wel letterlijk vernieuwd, maar van binnenuit. Niet door eerst letterlijk met vuur te verbranden en dan opnieuw geschapen te worden door God. Ik zie het als een misvatting, die ik helaas nog regelmatig hoor en waar mensen soms heel bang of passief van worden, maar wat dus helemaal niet nodig is. Door tekst met tekst te vergelijken komen we tot de inzichten die nodig zijn om goed te begrijpen waar het over gaat.

Jesaja 65:17:

*Want zie, Ik schep een **nieuwe hemel en een nieuwe aarde**. Aan de vorige dingen zal **niet meer gedacht** worden, ze **zullen niet meer opkomen in het hart**.”*

Openbaring 21:1:

*En ik zag een **nieuwe hemel en een nieuwe aarde**, want de eerste hemel en de eerste aarde waren **voorbijgegaan**. En de zee is **niet meer**.*

Misschien kun je deze teksten nu wat beter begrijpen. Als er na het vernietigen van de tempel geen 'zee' meer is, dan wordt daar dus mee bedoeld dat er voor God geen heidenvolken meer zijn. Iedereen is welkom. Niet alleen het onderscheid tussen Joden en heidenen is weggenomen, maar ook de veroordeling van de wet is verdwenen. Dit was al zo toen de Heilige Geest uitgestort was (zie Romeinen 8 – geen veroordeling meer voor hen die in de Gezalfde zijn en de Heilige Geest in zich hebben), maar Jezus zegt het ook heel duidelijk in Mattheus 5:17-18:

Denk niet, dat Ik gekomen ben, om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen, om die te ontbinden, maar te

vervullen. Want voorwaar zeg Ik u: Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er punt noch komma van de wet voorbijgaan, totdat het alles heeft plaatsgevonden.

Midden tussen de woorden van Mattheüs 24 (vers 35), wat helemaal gaat over de vernietiging van de tempel, horen we Jezus zeggen:

De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar Mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan.

Telkens zien we 'hemel en aarde' in verband staan met het voorbijgaande oude systeem van tempel, offers en wetten. Het lijkt mij ondertussen duidelijk dat het voorbijgaan van hemel en aarde in 'Bijbelse taal' op de vernietiging van de tempel slaat. Ik ben er in ieder geval van overtuigd dat Jezus in deze gedeelten daarover spreekt en dat samen met de tempel ook de wet (althans de veroordelende functie van de wet) verloren is gegaan. Ik meen ook dat Paulus dit op vele plaatsen in zijn brieven duidelijk maakt. Met name in de brieven aan de Galaten en aan de Romeinen. Toen hij die brieven schreef, was de tempel er nog, maar door de Heilige Geest had men al een voorproefje van wat er komen zou, zoals ik eerder heb laten zien. De vernietiging van de tempel was de genadeslag voor de wet en de veroordeling. Dat was het laatste oordeel over de macht van de wet, de dood en het dodenrijk. De Heilige Geest schreef Gods volmaakte wet op de harten van de mensen, niet meer op stenen plaquettes of zelfs in woorden en zinnen, maar op het hart. Zijn volmaakte wil wordt gedaan vanuit een diepe relatie met Hem. Het oude is voorbijgegaan, alles is nieuw geworden. Daarover gaat het volgende hoofdstuk.

Alles wordt nieuw

Wie kent nog dat versje met het refrein: *'Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw, de hemel en de aarde'*? Als ik mij niet vergis in het begrijpen van de Bijbel, hoeven we misschien helemaal niet 'stil te wachten', maar mogen we aan de slag in het Koninkrijk van Gods Zoon, dat reeds gekomen is. Het Koninkrijk dat als een klein steentje zou komen en zou groeien, tot het de hele aarde zou vervullen en alle andere koninkrijken zou verdringen, zoals we lazen in het tweede hoofdstuk van Daniël. Een gebeurtenis die zou beginnen wanneer er tien koningen waren die voortkwamen uit dat vierde, grote aardse koninkrijk. Het zou een Koninkrijk zijn, dat nooit zou eindigen. Het zou altijd maar door blijven groeien. In de laatste hoofdstukken van de Bijbel vinden we veel informatie over dit eeuwigdurende Koninkrijk. Ik wil het hier laten zien in het licht van het voorgaande en een parallel trekken met het zogenoemde 'vrederijk' uit het boek Jesaja.

Leven in het vrederijk

Jesaja zegt prachtige dingen over het Koninkrijk; bijvoorbeeld in Jesaja 65:18-19:

*Maar wees vrolijk en verheug u tot in de eeuwigheid in hetgeen Ik schep; want zie, Ik schep Jeruzalem een verheuging, en haar volk een vrolijkheid. En Ik zal Mij verheugen over Jeruzalem, en vrolijk zijn over Mijn volk; **en in haar zal niet meer gehoord worden een stem van gewezen, noch een stem van geschreeuw.***

Dit lijkt erg veel op Openbaring 21:2-4:

*En ik, Johannes, zag de heilige stad, het **nieuwe Jeruzalem**, neerdalende van God uit de hemel, toebereid als een bruid, die voor haar man versierd is. En ik hoorde een luide stem uit de hemel zeggen: *Zie, de tent van God is bij de mensen, en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen Zijn volk zijn, en God Zelf zal bij hen en hun God zijn. **En God zal alle tranen van hun ogen afwissen; en de dood zal niet meer zijn; noch rouw, noch****

gejammer, noch moeite zal meer zijn; want de eerste dingen zijn voorbijgegaan.

Bedenk: als we al in dat hemelse Jeruzalem leven, zoals in Hebreëën staat, dan heeft de afwezigheid van dood, rouw en moeite misschien een andere betekenis dan het lijkt. De dood was al overwonnen toen Jezus gestorven was, zoals Paulus zegt in Galaten 2:20:

Ik ben met Christus gekruisigd; en toch leef ik, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en voor zover ik nu nog in het vlees leef, leef ik door het geloof van de Zoon van God, Die mij liefgehad heeft, en Zichzelf voor mij overgegeven heeft.

Veel mensen denken bij het lezen van Jesaja 65 en Openbaring 21 aan een soort hemelse situatie op deze aarde. Maar in de Heilige Geest waren deze dingen in de eerste eeuw al beschikbaar. De schrijvers van het Nieuwe Testament schreven over vrede met God, levend zijn in Hem en niet meer dood in zonde en ongehoorzaamheid. Zo was de Geest gegeven als zegel en onderpand (2 Korinthiërs 1:22; Efeziërs 1:13-14). De Joden die de Geest hadden ontvangen, hadden een voorproef, een eerste deel van de oogst ontvangen (Romeinen 8:23), Die later voor alle mensen over de rest van de wereld en de rest van de tijd beschikbaar zou zijn, wanneer het Koninkrijk baan zou breken. Want de schepping wachtte met smart op het openbaar worden van de 'zonen van God' (Romeinen 8:19). De mensen die leven met de Geest van God, kunnen een verschil uitmaken in de wereld. Zoals Paulus zegt in Romeinen 14:17-19:

Want het Koninkrijk van God bestaat ... in ... rechtvaardigheid, en vrede, en blijdschap, door de Heilige Geest. Want wie Christus in deze dingen dient, is voor God welbehaaglijk, en aangenaam voor mensen. Dus laat ons najagen, hetgeen tot de vrede en hetgeen tot opbouw van elkaar dient.

Het Koninkrijk bestaat in rechtvaardigheid, vrede en blijdschap. Dat zijn dus de eigenschappen van het Koninkrijk, de kenmerken die het draagt. Dat zijn dingen die van binnen gebeuren. Zoals we eerder in dit boek hebben gezien dat Jezus

mensen corrigeerde toen ze te kennen gaven dat ze een fysieke manifestatie van het Koninkrijk verwachtten. Hij zei tegen zijn volgelingen dat Zijn Koninkrijk niet van deze wereld was (Johannes 18:36), en dat we het niet kunnen zien, maar dat het in hun midden was (Lucas 17:20-21), te midden van een groep mensen, niet als een fysiek, aards koninkrijk, maar als iets dat zij samen beleven en uitleven.

Jesaja had enkele interessante dingen te zeggen over de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, voortbordurend op vers 18-19 hierboven (Jesaja 65:20-22):

*Van daar zal niet meer wezen een zuigeling van weinig dagen, noch een oud man, die zijn dagen niet zal vervullen; want een jongeling zal sterven, honderd jaren oud zijnde, maar een zondaar, honderd jaren oud zijnde, zal vervloekt worden. En zij zullen huizen bouwen en bewonen, en zij zullen wijngaarden planten, en de vrucht ervan eten. Zij zullen niet bouwen, dat het een ander bewone; zij zullen niet planten, dat het een ander ete, want de dagen van Mijn volk zullen zijn als de dagen van een boom, en Mijn uitverkorenen zullen het werk van hun handen verslijten. Zij zullen niet tevergeefs arbeiden, noch baren ter verstoring; want zij zijn het zaad van de gezegenden van Jahweh, en hun nakomelingen met hen. En het zal geschieden, eer zij roepen, zo zal Ik antwoorden; terwijl zij nog spreken, zo zal Ik horen. De wolf en het lam zullen tezamen weiden, en de leeuw zal stro eten als een rund, en stof zal de spijs der slang zijn; zij zullen geen kwaad doen noch verderf aanrichten **op heel Mijn heilige berg**, zegt Jahweh.*

Al deze dingen vinden plaats op die 'heilige berg' van God (Hebreeën 12:18-22 - de niet tastbare berg Sion, de stad van de levende God, het hemelse Jeruzalem), in die nieuwe hemelen en op die nieuwe aarde. Het volk is het volk van het nieuwe Koninkrijk, dat onzichtbaar is. Het kan goed zijn dat de dingen die Jesaja noemt, uiteindelijk ook een waarneembare werkelijkheid zullen worden, maar in eerste instantie moeten we deze dingen in een geestelijk licht zien.

Merk op dat niet alles helemaal perfect is in die nieuwe wereld, die ook wel 'het vreedrijk' genoemd wordt. Er zal nog een 'zondaar' zijn. Mensen zullen heel oud worden, maar ze zullen nog wel sterven, er is nog arbeid nodig, maar alles is onder controle. Er is meer voorspoed, meer vrede, meer vreugde en minder pijn. Het leven onder de wet bracht zorgen, vloek en dood met zich mee, maar het leven in de Geest bracht leven, vrede, gerechtigheid en onbezorgdheid (lees Romeinen, de hoofdstukken 7 en 8 maar eens na elkaar).

En de '*wolf en het lam*'? Jezus had het ook over wolven en schapen (Matt 7:15; 10:16; Luk 10:3 en Joh 10:12). Hij gebruikte ze als typebeelden van heidenen en Joden, of goddeloze en godvrezende mensen. Zij zullen tezamen weiden in dat nieuwe rijk van vrede.

En waarom zou specifiek genoemd moeten worden dat een *leeuw stro eet als een os*, als deze twee dieren niet ook een bepaald type mensen zouden vertegenwoordigen? Het zijn niet zomaar twee dieren die hier genoemd worden. Beiden zijn de voornaamsten van hun rijk. De os was de voornaamste van het vee en de leeuw was de koning van de wilde dieren. Hierin zou je heersers kunnen zien, die vrede sluiten met elkaar, terwijl ze daarvoor totaal niet met elkaar overweg konden.

En de slang die stof eet? Dat is overduidelijk een verwijzing naar de slang, de listige verleider van het paradijs, die de rest van zijn leven stof moest eten, omdat hij Adam en Eva had verleid tot het eten van de boom van kennis van goed en kwaad, zodat ze zélf konden bepalen hoe ze zouden leven, volgens hun eigen regels en wetten, niet in afhankelijkheid van hun Schepper. Jesaja werd niet voor niets geïnspireerd om deze dieren te noemen. Ze zijn een symbolische weergave van het leven in het Koninkrijk, de 'nieuwe hemelen en de nieuwe aarde', die God zou scheppen. Een 'plaats' een 'berg' waar mensen in vrede met elkaar zouden leven, in afhankelijkheid van God, niet vanuit de wet. Nogmaals, dit alles neemt niet weg dat er uiteindelijk een situatie kan ontstaan waar deze dingen ook letterlijk in vervulling gaan. Maar vooralsnog is de symboliek té duidelijk om dat als eerste uitleg te kiezen.

Offers en rituelen

Dan nu de duidelijke parallel met het boek Openbaring. Zou het kunnen zijn dat Johannes in Openbaring 21 hetzelfde zag en hetzelfde bedoelde, toen hij het over de nieuwe hemel en een nieuwe aarde had? Het ligt voor de hand om aan te nemen dat in Openbaring 21 Jesaja 65 wordt aangehaald. Voor Jesaja was het nog verre toekomst, maar Johannes werd geopenbaard dat deze dingen spoedig zouden gebeuren. Wanneer het oude vernietigd was, kon het nieuwe volledig tot zijn recht komen. God wilde onder de mensen wonen en in ons midden zijn, maar zolang mensen nog vasthielden aan een aards systeem van offers en rituelen, was daar geen ruimte voor. Het is niet voor niets dat God in frustratie uitroept (Amos 5:21-24):

*Zal dan niet de dag van Jahweh duisternis zijn, en geen licht? En donkerheid, zodat er geen glans aan is? **Ik haat, Ik versmaad uw feesten, en Ik wil uw samenkomsten niet ruiken. Want ofschoon u Mij brandoffers en spijsoffers offert, heb Ik er toch geen welgevallen aan; en het dankoffer van uw vette beesten kan Ik niet aanzien. Doe het getier van uw liederen van Mij weg; ook wil Ik uw harpspel niet horen. Maar laat recht zich daarheen wenden als water, en gerechtigheid als een sterk stromende beek.***

Zie ook Hebrëeën 10:5, 6, 10 en 14, waar Psalm 40 wordt aangehaald, met ongeveer dezelfde strekking:

*Daarom, komende in de wereld, zegt Hij: **Slachtoffer en offerande hebt U niet gewild** (...Brandoffers en offer voor de zonde hebben U niet behaagd...), **maar U hebt Mij het lichaam toebereid; In welken wil wij geheiligd zijn, door de offerande van het lichaam van Jezus Christus, eenmaal geschied. Want met één offer heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden.***

Recht en gerechtigheid worden gevonden in dat éne offer van Jezus de Gezalfde. In Hem en door Hem is het oude afgebroken en het nieuwe gekomen. Na het

brenge van het offer, kwam Hij ook nog eens terug om de oude offerplaats letterlijk en definitief af te breken, door middel van een heidens leger. Een methode die God wel vaker had begruikt en waarvan we vele voorbeelden vinden in het Oude Testament. In Jezus is het dus het oude voorbijgegaan en het nieuwe gekomen (2 Korinthiërs 5:17):

Zo dan iemand die in Christus is een nieuw schepsel geworden; het oude is voorbijgegaan, zie, alles is nieuw geworden.

Jezus maakte ook heel duidelijk dat er voor Hem geen tijd zou zijn voor vreugde en feest, totdat Hij Zijn Koninkrijk zou vestigen en het grote bruiloftsfeest gevierd kon worden. Het vooruitzicht van het oordeel over Jeruzalem woog zwaar op Zijn hart. Tijdens het laatste avondmaal dat hij met Zijn leerlingen had, zei Hij het volgende (Mattheüs 26:29):

Doch Ik zeg u, Ik zal van nu aan voorzeker niet meer van deze vrucht van de wijnstok drinken, tot op die dag, dat Ik haar met u nieuw zal drinken in het Koninkrijk van mijn Vader.

Marcus zegt het ongeveer op dezelfde manier, maar Lucas verwoordt het iets anders (22:16-18):

Want Ik zeg u, dat Ik het voorzeker niet meer eten zal, voordat het vervuld is in het Koninkrijk van God. En Hij nam een beker op, sprak de dankzegging uit en zei: Neem deze en laat hem bij u rondgaan. Want Ik zeg u, Ik zal van nu aan zeker niet van de vrucht van de wijnstok drinken, voordat het Koninkrijk van God gekomen is.

We hebben gezien dat het Koninkrijk gekomen is in de tijd van de Romeinse overheersing en na het vernietigen van de tempel. Dus het mooie is dat we zelfs in de traditie van het avondmaal in de gemeente mogen denken aan de overwinning over het oude systeem van dood en offers, moeite, pijn en gewezen, omdat zonden de mens van God weg hielden. Nu is er geen scheiding meer, de straf op de zonde is weggenomen. Er is feest, we kunnen die nieuwe wijn drinken met de Koning van alle koningen, de Heer van alle heren.

De bruid en de hoer

Ik had het net over het bruiloftsfeest. De bruiloft van het Lam wordt genoemd in Openbaring 19 en Jezus vergelijkt de komst van het Koninkrijk met een koning die voor zijn zoon een bruiloft aanrichtte. Een verhaal dat we vinden in Mattheüs 22. Zoals ik eerder aangaf, lijkt het er sterk op dat dit gaat over de Joden in die tijd, die niet wilden komen, maar onverschillig waren. Hij noemt het niet in die gelijkenis, maar wel in de gelijkenis van de wijngaard in Mattheüs 21, dat ze zelfs de Zoon van hun Koning vermoordden. Dat maakte de Koning zo boos, dat Hij Zijn legers zond en hun stad in brand stak. We zien dus een ongehoorzaam en ernstig afgedwaald volk, dat liever afgoden diende, niet inging op Gods uitnodiging voor de bruiloft van Zijn Zoon en uiteindelijk zelfs de Zoon doodde. Toen was de maat vol. God liet hen doden en stak hun stad in brand, door de Romeinen te sturen in het jaar 70. Een zeer betreurenswaardige gebeurtenis, natuurlijk. Maar... er was een uitnodiging uitgegaan door het hele land, want de bruiloft moest wel doorgaan. In Openbaring 17, 18 en 19 zien we een vergelijkbaar tafereel, waarvan ik hier een globaal overzicht geef, om het totaalplaatje goed in beeld te krijgen en niet te verdwalen in de details:

Er wordt een vrouw beschreven. Ze wordt 'de grote hoer' genoemd; bekleed met purper en scharlaken, versierd met goud, edelstenen en parels. Is het overigens niet opmerkelijk dat deze sieraden ook gezien worden bij het nieuwe Jeruzalem? Maar déze vrouw is alleen van buiten mooi; het is schijn. Van binnen zit ze vol ongerechtigheid. Ze is dronken van het bloed van de heiligen en de getuigen van Jezus, waarover we het in een eerder hoofdstuk uitgebreid hebben gehad. Ze wordt ook 'het grote Babylon' en 'de grote stad' genoemd. De 'grote stad' die eerder, in Openbaring 11:8, geestelijk 'Sodom' en 'Egypte' wordt genoemd, waar ook de Heer (Jezus) gekruisigd is. Het oude, overspelige Jeruzalem. Er wordt een klaagzang over haar aangeheven. Maar de apostelen en profeten mogen blij zijn. Waarom? Omdat hun bloed gewroken wordt. Hun bloed, dat vloeide in die stad, die zo vaak gehoereerd had met de heidense koningen. God wordt geprezen, omdat Hij een rechtvaardig oordeel over deze stad brengt en omdat Hij het bloed van Zijn dienaren van haar geëist heeft.

1000

En dan Openbaring 20... Dit is een lastig hoofdstuk, omdat we het begrip '*1000 jaar heersen*' nergens anders terugvinden en het daarom dus ook nergens mee kunnen vergelijken. Sommigen willen het vergelijken met het vrederijk van Jesaja en maken er 'duizendjarig vrederijk van Christus', of 'duizendjarig rijk' van, maar dat staat er niet en ik zie daarvoor ook geen aanleiding in Openbaring. Ik denk dat Johannes in dit hoofdstuk het hele tafereel van het oordeel over Jeruzalem nog eens vanuit het perspectief van Satan te zien krijgt. Satan, die een periode gebonden wordt en daarna weer losgelaten wordt, waarna er definitief met hem wordt afgerekend. In Openbaring 12 zien we deze Satan ook een korte tijd in woede rondgaan, wetend dat hij weinig tijd heeft. Dat komt overeen met de korte tijd dat Satan losgelaten wordt, aan het einde van die '1000 jaar'. In de periode dat Satan gebonden is, mogen de mensen die vanwege hun getuigenis van Jezus onthoofd zijn, met de Gezalfde heersen. Dat is ook wat Paulus schrijft in 2 Timotheüs 2:12: dat zij zouden heersen met de Gezalfde, als ze zouden volharden. Na die periode zien we weer de opstanding van de doden en het oordeel (het scheiden van de goede en slechte mensen), wat we op andere plaatsen zagen gebeuren bij het tot stand komen van het Koninkrijk en wat samenviel met het oordeel over het oude Jeruzalem. Hierin zie ik meer een parallel dan een aparte gebeurtenis. Omdat Johannes het heeft over 1000 jaar, denken sommigen dat het over letterlijk 1000 jaar gaat. Anderen zien het symbolisch en laten die duizend jaar beginnen bij de bediening van Jezus, of in het jaar 70 en laten ze doorlopen tot in onze toekomst, weer anderen plaatsen het begin van 'het millennium' (een ander woord voor 1000 jaar) in een al dan niet nabije toekomst met een al dan niet letterlijke 1000 jaar. Veel verschil in interpretatie dus. Mijn gedachte is dat de periode niet letterlijk genomen moet worden en dat hij eindigde bij het oordeel over Jeruzalem, omdat de beschrijvingen daarmee samen lijken te vallen en daarmee klopt het totaalplaatje beter.

Tevens valt ook dit hoofdstuk tussen de tijdsindicaties van het begin en het einde van het boek, dat alles 'spoedig', 'weldra' zou plaatsvinden. Daarbij wordt het getal 1000 in profetische en poëtische teksten vaker symbolisch gebruikt. Een zeer krachtig en vol getal (10x10x10). Zo bezit God volgens Psalm 50:10 beesten op 1000 bergen. Volgens Psalm 84:11 is één dag bij God beter dan 1000

dagen elders. In Jesaja 7:10 staat dat het zo zal zijn, dat elke plaats waar 1000 wijnstokken geweest zijn, van 1000 zilverlingen, tot doornen en distels zal zijn. Het getal wordt op veel plaatsen gebruikt om een uiting kracht bij te zetten. Het is in Openbaring 20 omgeven door andere symbolische voorstellingen als de 'slang', die met een 'ketting' wordt vastgebonden en wordt opgesloten in de 'afgrond' met een 'sleutel'. hiermee staan die 1000 jaar volledig in een symbolische context (zie vers 1 en 2).

Het woord 'satan' betekent overigens 'aanklager' of 'tegenstander'. Door het vernietigen van het oude systeem van tempel en door de komst van het Koninkrijk, heeft deze aanklager geen poot meer om op te staan. Hij was al gebonden en overwonnen door Jezus' autoriteit en Zijn volmaakte offer. Nu is ook nog eens het hele religieuze centrum, waar de macht van Satan op gebaseerd was, vernietigd. God heeft definitief afgerekend met het oude, overspelige Jeruzalem en de aardse tempel en daarmee ook met Satan. Het getal 1000 geeft volgens mij dan ook een **volheid van tijd** aan. Als het getal 1000 er niet in had gestaan, was dit hoofdstuk waarschijnlijk niet zo lastig voor velen. Lezen we het als een symbolische lange periode, dan is het eenvoudig te zien als de periode tussen de tijd dat Jezus op aarde de duivel vast bond en Zijn komst in oordeel en de vestiging van Zijn Koninkrijk, waar Satan een korte tijd werd losgelaten om 'zijn ding' te doen en daarna voorgoed vernietigd werd. Geheel in overeenstemming met de rest van Openbaring. "Maar", zullen velen hardop denken, "betekent dat dan dat er geen Satan meer is?!" Ik geloof dat specifiek die Satan (de aanklager van de kinderen van God, wiens angel de wet was,) gebonden, verslagen en vernietigd is. Dat wil niet zeggen dat er geen kwade geesten of andere soorten geestelijke aanklagers zijn. Echter, met dé Satan, de slechterik uit de tijd van het oude verbond, die mensen kon aanklagen op basis van de wet en de zonde, is voorgoed afgerekend. Dat lijkt mij geweldig goed nieuws voor velen die nu nog bang zijn voor dit wezen. Elke kwade macht die nu nog probeert om de kinderen van God te dwarsbomen, moet rekenen op een flink pak slaag, omdat we weten dat Jezus alle macht in hemel en op aarde heeft. Er is geen enkele geestelijke macht die stand kan houden tegen die autoriteit. Kortom: er zijn in mijn ogen nog duistere machten, maar die zijn eenvoudig te overwinnen door te beseffen wie en wat je bent in Jezus, door Zijn overwinning

en Zijn koningschap. Je bent koning en priester met Hem en je mag je autoriteit gebruiken om af te rekenen met de duisternis om je heen.

Voltooid tegenwoordige tijd?

Openbaring 21 toont ons vervolgens het prachtige beeld van een nieuwe hemel, een nieuwe aarde en een nieuwe stad, het hemelse Jeruzalem, getooid als een bruid. Een beeld van God die nu bij de mensen woon in een liefdevolle relatie; en elke traan uit hun ogen wist. Ja, er zijn nog tranen, maar Hij is er in elk verdriet en Hij is altijd dichtbij. En de dood zal ze niet scheiden, want wie in Hem gelooft zal niet meer sterven, zoals Jezus zei. De dood heeft geen heerschappij meer; iets waar Paulus het ook veel over had. En Hij die op de troon zit zegt: **“Ik maak alle dingen nieuw”** (vers 5). Hij zij niet *“ik heb alle dingen nieuw gemaakt”*, maar dat Hij het doet. Dat houdt in dat er aan dit vers geen tijdslijm zit. Hij is daar denk ik nog steeds mee bezig. Vanaf vers 9 krijgen we een prachtige poëtische en symbolische beschrijving van de bruid. Het is de stad van God, het hemelse, geestelijke Jeruzalem. Schitterend licht, vol goud en edelstenen, poorten als parels, met daarop de namen van de twaalf kinderen van Israël én twaalf fundamente met de namen van de apostelen van Jezus. Een perfecte samensmelting van de oude getrouwen, het restant van het geliefde volk van God in volkomen harmonie met de nieuwe genodigden.

Hoorde ik daar ergens ver weg in een dichte mist een discussie over wie die bruid is? Het antwoord vinden we in dit hoofdstuk. God laat er geen onduidelijkheid over bestaan wie Zijn bruid is: een nieuwe stad, waarin alle trouwe, nederige en dienstbare kinderen van Israël wonen, samen met *“een grote menigte, die niemand tellen kon, uit alle natiën, stammen, volken en talen, staande voor de troon en voor het Lam, bekleed met lange witte gewaden en palmtakken in hun handen.”* (Openbaring 7:9). Is het trouwens niet opmerkelijk dat ook in Openbaring 7 eerst gesproken wordt over 12000 getrouwe Israëlieten uit elk van de 12 stammen van Israël? (in totaal zijn dat er 144.000.) Ook hier denk ik dat het getal 1000 duidelijk symbolisch gebruikt wordt. 12x12x1000. Het geeft een volheid aan. Het is het **volledige** trouwe restant van Israël, gevolgd door de grote menigte, die samen de nieuwe stad zijn. God heeft Zijn volk nooit in haar geheel verworpen. Er was altijd een restant van de mensen die wel trouw bleven, die een zegen zouden zijn voor de heidenen, waarmee ze samen het

Koninkrijk binnen zouden gaan. Het is vergelijkbaar met de twaalf poorten en de 12 fundamenten in Openbaring 21. De twaalf apostelen hebben ervoor gezorgd dat die grote menigte werd uitgenodigd. Openbaring 7 en 21 spreken dus over hetzelfde.

Zo zien we dat in Jezus de oude dingen zijn afgebroken en alles nieuw wordt gemaakt. Hij maakt nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, gaf ons een nieuw, geestelijk leven, een nieuw Jeruzalem, met een nieuwe tempel: God, die voor Zichzelf een Lichaam toebereid heeft, wonend in mensen met nieuwe, geestelijke, onvergankelijke lichamen en een nieuwe vorm van aanbidden op een nieuwe berg. Niet meer leven op de berg van de wet (Sinaï), wat leidt tot dood en ellende, maar leven op de berg van de levende God (Sion), wat leidt tot eeuwig geluk en vrede. Zijn Koninkrijk is gekomen in de harten van toegewijde mensen.

Hij maakt werkelijk alles in de geestelijke wereld nieuw, wat door ons heen een uitwerking heeft op aarde, waardoor uiteindelijk hier op aarde een vrederijk zal ontstaan. Jesaja schreef erover en ik geloof dat het nog steeds in de maak is. We hebben gezien dat de Bijbel focust op het hart, op ons geestelijk leven. En doordat wij perfect zijn gemaakt in Hem, kunnen we als wereldwijd groeiende gemeenschap van trouwe dienaren, als één lichaam, in één verenigd Koninkrijk, de handen ineenslaan en de dingen die Hij ons in de geest gegeven heeft, zichtbaar maken op aarde. Zo zal uiteindelijk de hele aarde vol zijn van Zijn heerlijkheid. Hoe lang dat nog gaat duren weet ik niet, maar samen mogen we er aan werken. Komt Jezus nog een keer fysiek terug naar de aarde? Ik weet het niet, maar ik sluit het ook niet uit.

Bid je nog wel eens: "...uw Koninkrijk kome"? Ik zeg niet dat je er verkeerdt aan doet, maar ik geloof wel dat het Koninkrijk al gekomen is en dat wij mogen leven in dat Koninkrijk. Want van Hem ís het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid. Nu en tot in eeuwigheid. Wat ik nu bid, is dat het Koninkrijk meer en meer zal 'komen', waarmee ik bedoel dat het steeds meer zichtbaar wordt in de wereld om ons heen, met alle tekenen en wonderen die ermee gepaard gaan. En wanneer wij, na onze taak op aarde volbracht te hebben, in Zijn aanwezigheid verschijnen, mogen we voor altijd genieten van dat nieuwe lichaam, in die nieuwe woning, die Hij voor ons voorbereid heeft.